महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरण

पावसाळी अधिवेशन - 2020 मध्ये उपस्थित होणारे गृहनिर्माण विभाग/ म्हाडाशी संबंधित संभाव्य मुद्दे.

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	म्हाडाच्या संक्रमण शिबीरातील घुसखोर	1-5
2	मानीव अभिहस्तांतरण-विशेष मोहिम सद्यस्थिती	म्हाडाशी संबधित नाही
3	मुंबईतील गिरणी कामगारांच्या घरांबाबत	6-30
4	मुंबई येथील बीडीडी चाळींचा पुर्नविकास प्रकल्प	31-36
5	प्रधान मंत्री आवास योजना, जवाहरलाल नेहरू राष्टीय शहरी पुनरूत्थान कार्यकम BSUP, IHSDP योजनांची माहिती	37-45
6	राजीव गांधी निवारा योजनाक्र.2 (सुधारीत)	46
7	विडी कामगार योजना	47-48
8	विशेष नियोजन प्राधिकरण नविन चंद्रपूर	49-54
9	उपकरप्राप्त इमारती व त्यांचा पुर्नविकास	55-57
10	विकास नियंत्रण नियमावली 33(7) मध्ये सुधारणा	58-63
11	विकास नियंत्रण नियमावली 33(9) मध्ये सुधारणा	64
12	मुंबई बेटावरील उपकर प्राप्त इमारतीच्या दुरूस्ती व पुर्नरचना करण्यासाठी अंशदानात वाढ	65
13	महाराष्ट्र झोपडपट्टी विधेयक-2011	म्हाडाशी संबधित नाही
14	संरक्षण पात्र झोपडयांचे हस्तांतरण धोरण-झोपडपट्टी मुक्त शहरे(ट्रान्सफर पॉलीसी)	म्हाडाशी संबधित नाही
15	सी.आर.झेड.क्षेत्रातील पुर्नविकास/ पुनर्वसन	66
16	धारावी पुर्नविकास प्रकल्प, सेक्टर-५	67-71
17	झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण, नागपूर	म्हाडाशी संबधित नाही
18	संक्रमण शिबीरात राहणाऱ्या लोकांच्या स्थलांतरणाबाबतचे धोरण	72-73
19	म्हाडा सोडत पक्रियेमधील पारदर्शकता	74-76
20	म्हाडामार्फत लँड बँक तयार करण्याची कार्यवाही	77-78
21	महाराष्ट्र गृहनिर्माण (नियमन व विकास) अधिनियम-2012	म्हाडाशी संबधित नाही
22	उपकर प्राप्त इमारती मधील रहिवाशांना विमा योजना	79
23	पुण्यातील SRAसाठी करावयाचे बदल	म्हाडाशी संबधित नाही
24	म्हाडा 56 वसाहतींचा पुर्नविकास (विकास नियंत्रण नियमावली 33(5) अंतर्गत म्हाडा जमिनीचा /वसाहतीचा विकास/पुर्नविकास)	80-84
25	मोतीलाल नगर -1,2 व 3 गोरेगाव [पश्चिम] या वसाहतीच्या पुर्नविकासाबाबत	85-88
26	गोरेगांव, मुंबई येथील सिध्दार्थनगर पत्राचाळीच्या संयुक्त पुर्नविकास प्रकल्पाबाबत	89-97
27	आरामनगर वर्सोवा अंधेरी (पश्चिम) येथील म्हाडा वसाहतींचा पुर्नविकास	98-101
28	मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळा मार्फत कामाची सद्य:स्थिती.	102-113
29	म्हाडा नियोजन प्राधिकरण	114-116

मुद्दा क्रमांक १

म्हाडाच्या संक्रमण शिबीरातील घुसखोर

उपकरप्राप्त इमारती पडणे, धोकादायक म्हणून जाहीर करणे किंवा इमारतीची संरचनात्मक दुरूस्ती अशा उपकरप्राप्त इमारतीमध्ये वास्तव्य करीत असलेल्या भाडेकरू / रहिवाश्यांना तात्पुरत्या स्वरूपात निवासाची पर्यायी व्यवस्था करण्याच्या दृष्टीने मंडळामार्फत शहरात व उपनगरात ४० ठिकाणी संक्रमण शिबिरामध्ये करण्यात येते.

मोडकळीस / दुरूस्ती अंतर्गत असलेल्या उपकरप्राप्त इमारतीतील पात्र भाडेकरू / रहिवाशी, अरूंद भूखंड असल्यामुळे पुनर्बांधणी न होणा-या इमारतीतील भाडेकरू / रहिवाशी, रस्ते रूंदीकरणात निष्काशीत झालेले रहिवाशी तसेच संक्रमण शिबीर पुर्नबांधणी अंतर्गत स्थलांतरीत करावयाचे पात्र भाडेकरू / रहिवाश्यांना कायम पर्यायी व्यवस्था होईपर्यंत संक्रमण शिबीरात तात्पुरत्या स्वरूपात निवारा देण्यात येतो.

संक्रमण शिबीराच्या व्यवस्थापनासंबंधी मंडळाची पुर्वीची कार्यपध्दती :-

उपकर प्राप्त इमारतीची दुरूस्ती अथवा धोकादायक स्थिती विचारात घेऊन कार्यकारी अभियंत्यांकडून भाडेकरूस निष्कासनाची सूचना (Vacation Notice) देण्यात येत होती. तद्नंतर संबंधित रहिवाशी / भाडेकरूस अशा सूचनेच्या आधारे उपमुख्य अधिकारी [संक्रमण गाळे] यांचेकडून गाळे वितरण आदेश घेत असे व त्याप्रमाणे भाडेवसुलीकार संबधितांस संक्रमण गाळयाचा ताबा देत असत.

यामध्ये संबंधित विभागीय कार्यकारी अभियंत्यांचा गाळे वितरण / ताबा देण्याच्या प्रक्रियेत कोणताही संबंध येत नव्हता. त्यामुळे भाडेकरूने खरोखर उपकरप्राप्त इमारतीमधील खोली खाली केली किंवा नाही, इमारत दूरूस्त झाली किंवा पुर्नरचित झाल्यावर संक्रमण शिबीराचा गाळा रिक्त केल्याची खात्री होत नव्हती त्यामुळे असे भाडेकरू मूळ इमारतीत राहून वितरण आदेशाची विक्री करत, संक्रमण शिबीरात भाडेकरू ठेवत अथवा अन्य प्रकारे गैरव्यवहार करत असल्याचे दिसून येत होते.

संक्रमण शिबिराच्या व्यवस्थापनासंबंधी सुधारीत कार्यपध्दती :-

पूर्वीच्या वितरण प्रणालीतील दोष विचारात घेता जानेवारी २०१० पासून वितरण पध्दत बदलून वितरण आदेश मंडळाकडून प्राप्त करून घेणे वितरण आदेश संबंधितांना बजावणे, उपकर प्राप्त इमारतीतील गाळा रिक्त करून घेणे, उपकर प्राप्त इमारत दुरूस्त / पुर्नरचित झाल्यावर त्यास संक्रमण शिबीरातून परत मुळ इमारतीत आणणे इत्यादी जबाबदा-या प्रभागाच्या कार्यकारी अभियंत्यांवर सोपविण्यात आल्या आहेत. ज्यावेळी एखादी इमारत दुरूस्तीसाठी अथवा धोकादायक म्हणून खाली

करण्याची आवश्यकता भासल्यास, त्यावेळी कार्यकारी अभियंत्यांनी मंडळाकडून आवश्यक तेवढे वितरण आदेशाची मागणी करून ते प्राप्त करून घेणे व असे वितरण आदेश संबंधीत भाडेकरूस ताबा देण्याकरिता देणे व धोकादायक इमारत खाली करून घेणे. इमारत दुरूस्तीनंतर लगेच अशा भाडेकरूंना परत मूळ इमारतीत आणणे व संक्रमण शिबीर खाली केल्याची खात्री करण्याची जबाबदारी आता कार्यकारी अभियंत्यावर सोपविण्यात आल्याने वितरणाच्या माध्यमातून होणा-या गैरप्रकारास मोठया प्रमाणात आळा बसला आहे.

माहे सप्टेंबर २००९ पासून मंडळाची पुर्नरचना करून मंडळाचे कामकाज प्रभाग निहाय कार्यकारी अभियंत्यांकडे दिले आहे. सद्यस्थितीत १५ कार्यकारी अभियंता व ०४ उपमुख्य अभियंता यांच्यामार्फत मंडळाचे क्षेत्रीय स्तरावर काम सुरू आहे. १५ कार्यकारी अभियंत्यांपैकी १४ कार्यकारी अभियंत्यांकडे संक्रमण शिबीर निहाय जबाबदारी सोपवल्याने संक्रमण शिबीराचे व्यवस्थापन, ताबा देणे, ताबा घेणे, वसुली करणे इत्यादी सर्व कामे एका कार्यकारी अभियंता यांच्या अधिपत्याखाली सोपविल्याने दैनंदिन कामकाजात सुसुत्रतापणा आणण्यात यश संपादन करण्यात आले आहे व त्यांचे मदतीस उप अभियंता, शाखा अभियंता, मिळकत व्यवस्थापक व भाडेवसुलीकार आहेत.

संक्रमण शिबिरातील गाळयात रहात असलेल्या भाडेकरू/रहिवाश्यांचा तपशिल (जानेवारी २०२०) :-

अ.क्र.	तपशील	एकूण
१)	संक्रमण शिबिर ठिकाणांची संख्या	३६
२)	संक्रमण गाळयांची संख्या	२११२१
३)	उपकर प्राप्त इमारतीतील भाडेकरू रहिवाश्यांना वितरीत केलेले गाळे.	९९७६
४)	वि.नि.वि.३३(७),३३(१०)अंतर्गत विकासकांना वितरीत केलेले गाळे.	३३३२
५)	म्हाडा कर्मचा-यांना सेवानिवासस्थान म्हणून वितरीत केलेले गाळे.	२९१
६)	शासनाने खास बाब म्हणून तसेच महानगर पालिका प्रकल्पांसाठी वितरीत केलेले गाळे.	४६३
७)	घुसखोर/अनधिकृत रहिवाश्यांची संख्या.	६९५७
८)	रिक्त गाळे	१०२
९)	एकूण	२११२१

घुसखोरीच्या अनुंषगाने मंडळामार्फत खालील उपाययोजना राबविण्यात आलेल्या आहेत.

बृहतसूची मोहीम व वसुलीच्या अनुषंगाने क्षेत्रनोंद वह्या अद्यावत करण्याच्या मोहिमेतून मार्च २०१३ पर्यंत निश्चित झालेल्या सर्व अपात्र व्यक्तींना म्हाड अधिनियम कलम ९५ अ(३) चे अधिकार दि.१८.१०.१० चे परिपत्रकान्वये सर्व विभागीय कार्यकारी अभियंता यांना प्रदान करण्यात आले आहेत.

संक्रमण शिबीर तात्पुरत्या स्वरूपात निवारा देण्याकरीता उपयोगी होत असल्याने कोणत्याही परिस्थितीत मालकी हक्क देण्यात येत नाही व विक्री करण्यात येत नाही. गाळयांचे हस्तांतरण

बेकायदेशीर असून त्याबाबतच्या सुचना प्रत्येक संक्रमण शिबीरात सुचना फलकावर लावण्यात आल्या आहेत. तसेच संक्रमण शिबीरातील प्रत्येक रहिवाश्यांना हँड बिल वाटप करण्यात आले असून संक्रमण गाळयांची खरेदी विक्री करणे हा गुन्हा असल्याचे कळविले आहे. शिबीरातील घुसखोरांना नियमितीकरण करणेबाबतचा प्रस्ताव शासनास पाठविण्यात आलेला आहे.

मुंबई इमारत दुरुस्ती व पुनर्रचना मंडळाच्या संक्रमण शिबीरातील अनधिकृत / अपात्र / घुसखोर रहिवाशांना अधिकृत करण्याबाबत निर्णय घेण्यासाठी या कार्यालयाने शासनास दि.०४.०८.२०१८ अन्वये अहवाल पाठविण्यात आलेला आहे.

➢ **सदर प्रकरणी दि.०४.०२.२०१९ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळाच्या बैठकीमध्ये संक्रमण शिबीरातील अधिकृत / घुसखोरी रहिवाश्यांना नियमित करण्याबाबत ०३ वर्गवारी करुन निर्णय घेण्यात आला.**

(अ) मुळ रहिवाशी ज्यांना संक्रमण शिबीरामध्ये स्थलांतरण करण्यात आलेले:

सदर गाळेधारक हा शासकीय आदेशानुसार ताबाधारक असल्यामुळे, सदरहु गाळेधारकांस मुळ ठिकाणच्या पुनर्रचित इमारतीमध्ये गाळा अनुज्ञेय आहे. हे विचारात घेता, प्रस्तावित पुनर्रचित इमारतीमध्ये गाळे वाटप स्विकारण्याच्या, मालकी हक्क सोडण्याच्या अधिन राहून, सदर गाळेधारकांस तो सध्या वास्तव्यास असलेल्या संक्रमण शिबीरातील इमारतींचा आहे त्याच ठिकाणी (in-situ) संक्रमण शिबीर पुनर्विकास होत असलेल्या इमारतीमध्ये नि:शुल्क पुनर्वसन करण्यात येईल. मात्र ताबाधारक सध्या मुंबई दुरुस्ती मंडळास अदा करीत असलेले भाडे / मेंन्टेन्सस शुल्य यामध्ये कोणतीही सुट मिळणार नाही. तसेच पुनर्वसन करण्यात आलेल्या नविन सदनिके संदर्भात भविष्यात देय असलेले मासिक शुल्क त्यास अदा करणे आवश्यक राहिल. तद्वतच पुर्नवाटप होईपर्यतच्या कालावधीतील सर्व प्रकारची देणी म्हाडा प्राधिकरणास देणे संबंधितास आवश्यक राहिल.

(ब) अशा प्रकारचे रहिवाशी ज्यांनी मुखत्यारपत्र (Power of Attorney) किंवा तत्सम प्राधिकार पत्राव्दारे मुळ रहिवाशांकडून संक्रमण शिबीरातील गाळयांचा हक्क घेतला आहे:

या प्रवर्गातील गाळेधारकांनी मुळ गाळेधारकांना काही आर्थिक मोबदला देऊन मुखत्यारपत्र (Power of Attorney) किंवा तत्सम प्राधिकारपत्राव्दारे अनियमित /बेकायदेशीर व्यवहार जरी केला असला व तो व्यवहार जरी बेकायदेशीर असला तरीही झालेल्या व्यवहारामध्ये त्यांनी काही आर्थिक रक्कम दिली असल्याने, सहानभुतीपुर्वक दृष्टीकोनातुन या प्रवर्गातील गाळेधारकांकडून ते सध्या राहत असलेल्या संक्रमण शिबीरातील गाळयाच्या क्षेत्रफळाइतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction Cost) अधिक सदरहू पुनर्वसित गाळयास पुरविण्यात येणाऱ्या सोई-सुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) त्यांच्याकडून वसुल करण्यात यावा. याप्रमाणे बांधकाम खर्च, पायभूत सोई-सुविधांवरील खर्च करुन, पुर्नवाटप करण्यात येणारे गाळे त्यांच्या नावावर हस्तांतरीत करण्यात यावेत. यासाठी

मुद्रांक शुल्क व लागु असलेले इतर कोणत्याही प्रकारचे शासकीय शुल्काची रक्कम गाळेधारकांने भरणे आवश्यक राहिल.

(क) अशा प्रकारचे घुसखोर रहिवाशी ज्यांनी म्हाडाच्या संक्रमण शिबीरातील गाळयांचा अनधिकृतपणे ताबा घेतला आहे:

या प्रवर्गातील गाळेधारक हे १०० टक्के घुसखोर असले तरी देखील सदर गाळेधारकांना प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या मुळ अटी / शर्ती (जसे भारतामध्ये स्वत:च्या मालकीचे घर नसणे, रुपये ३/६ लक्ष उत्पन्न मर्यादा) हे निकष पुर्ण करणाऱ्या गाळेधारकांकडून ते सध्या राहत असलेल्या संक्रमण शिबीरातील गाळयांच्या क्षेत्रफळा इतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction Cost) सदरहू पुनर्वसित गाळयास पुरविण्यात येणाऱ्या सोई-सुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) या दोन्ही खर्चाची रक्कम मिळून येणाऱ्या रक्कमेवर २५ टक्के दंडाची रक्कम त्यांच्याकडून वसुल करण्यात यावी. याप्रमाणे बांधकाम खर्च, पायाभुत सोई - सुविधांवरील खर्च व दंडाची रक्कम वसुल करुन, पुर्नवाटप करण्यात येणारे गाळे त्यांच्या नावावर हस्तांतरीत करण्यात यावेत. यासाठी मुद्रांक शुल्क व लागु असलेले इतर कोणत्याही प्रकारचे शासकीय शुल्काची रक्कम गाळेधारकांने भरणे आवश्यक राहिल.

म्हाडाच्या संक्रमण शिबीरातील अधिकृत अपात्र, अनाधिकृत भाडेकरु / रहिवाशी यांना पुर्नविकसीत होणाऱ्या संक्रमण शिबीरांमध्ये गाळे वाटप करुन त्यांचे पुनर्वसन काही अटी व शर्तीच्या अधिन राहून करणेबाबत शासनाने दि.१३.०९.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयाव्दारे घेतला. संक्रमण शिबीरातील रहिवाश्यांच्या खालीलप्रमाणे तीन वर्गवारी करण्यात आल्या.

प्रवर्ग "अ" अंतर्गत सदर गाळेधारक हा शासकीय आदेशानुसार ताबाधारक असल्यामुळे, सदरहु गाळेधारकांस मुळ ठिकाणच्या पुनर्रचित इमारतीमध्ये गाळा अनुज्ञेय आहे. हे विचारात घेता, प्रस्तावित पुनर्रचित इमारतीमध्ये गाळे वाटप स्विकारण्याच्या, मालकी हक्क सोडण्याच्या अधिन राहून, सदर गाळेधारकांस तो सध्या वास्तव्यास असलेल्या संक्रमण शिबीरातील इमारतींचा आहे त्याच ठिकाणी (in-situ) संक्रमण शिबीर पुर्नविकास होत असलेल्या इमारतीमध्ये नि:शुल्क पुनर्वसन करण्यात येईल. मात्र ताबाधारक सध्या मुंबई दुरुस्ती मंडळास अदा करीत असलेले भाडे / मेंन्टेन्सस शुल्य यामध्ये कोणतीही सुट मिळणार नाही. तसेच पुनर्वसन करण्यात आलेल्या नविन सदनिके संदर्भात भविष्यात देय असलेले मासिक शुल्क त्यास अदा करणे आवश्यक राहिल. तद्वतच पुर्नवाटप होईपर्यतच्या कालावधीतील सर्व प्रकारची देणी म्हाडा प्राधिकरणास देणे संबंधितास आवश्यक राहिल.

प्रवर्ग "ब" अंतर्गत अपात्र रहिवाश्यांचे पुनर्वसन करताना, सध्या राहत असलेल्या संक्रमण शिबीरातील गाळयांच्या क्षेत्रफळाइतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction Cost) अधिक सदरहू पुनर्वसित गाळयांस पुरविण्यात येणाऱ्या पायाभुत सोयीसुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) वसुल करण्याबाबत निर्देशित करण्यात आले आहे. याऐवजी पुनर्वसनाच्या गाळयांच्या क्षेत्रफळाइतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction

Cost) अधिक सदरहू पुनर्वसित गाळयांस पुरविण्यात येणाऱ्या पायाभुत सोयीसुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) वसुल करावी.

प्रवर्ग "क" अंतर्गत अनाधिकृत (घुसखोर) रहिवाश्यांचे पुनर्वसन करताना, संक्रमण शिबीरातील गाळयांच्या क्षेत्रफळाइतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction Cost) अधिक सदरहू पुनर्वसित गाळयांस पुरविण्यात येणाऱ्या पायाभुत सोयीसुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) व २५ टक्के दंडात्मक रक्कम वसुल करण्याबाबत निर्देशित करण्यात आले आहे. याऐवजी पुनर्वसनाच्या गाळयांच्या क्षेत्रफळाइतकी सदनिकेच्या बांधकाम खर्चाची रक्कम (Construction Cost) अधिक सदरहू पुनर्वसित गाळयांस पुरविण्यात येणाऱ्या पायाभुत सोयीसुविधांचा खर्च (Infrastructure Cost) व २५ टक्के दंडाची रक्कम वसुल करावी.

वरीलप्रमाणे शासनाने केलेल्या निर्णयानुसार, सर्व संक्रमण शिबीरातील रहिवाश्यांचे Biomatric सर्वे करुन, अ, ब व क वर्गवारी करणे क्रमप्राप्त आहे. त्यासाठी संगणक विभाग यांना Biomatric सर्वे करणेसाठी संगणक प्रणाली विकसीत करणेबाबत निर्देश दिले आहेत.

बृहतसूची व क्षेत्रनोंद वही अद्यावतीकरण मोहीम :-

वर्षानुवर्षे संक्रमण शिबिरात वास्तव्यास असलेल्या भाडेकरू / रहिवाशांना न्याय देण्याचे दृष्टीने पाच वर्षांपूर्वी पासून संक्रमण शिबीरात वास्तव्य असलेल्या व पुढील नजीकच्या काळात ज्यांच्या जुन्या इमारतीचा विकास अपेक्षित नाही अशा पात्र व इच्छुक भाडेकरू / रहिवाशांना बृहतसूचीवर घेऊन प्राधिकरणाने उपलब्ध करून दिलेल्या सदनिका (विकास नियंत्रण नियामवली ३३(७), ३३(९), पुनर्रचित इमारतीतील अतिरिक्त गाळे, संक्रमण शिबीराच्या विकासातून उपलब्ध होणारे गाळे, इत्यादी) वितरण करण्यास प्राधिकरण ठराव क्र.६४४३ दिनांक.०७.०८.०९ अन्वये मान्यता दिली आहे. त्यास अनुसरून जानेवारी २०१० ते मे २०१० या कालावधीत सर्व संक्रमण शिबीरातील भाडेकरू / रहिवाशांकडून विहीत नमुन्यातील अर्ज भरून घेण्यात आले. तसेच क्षेत्रनोंद वही अद्यावती करण्याची मोहिम हाती घेण्यात आली आहे. एकूण २१९९२ गाळयांपैकी उपकर प्राप्त इमारतीमधील भाडेकरू / रहिवाशी, एस. आर. ए. / विकास नियंत्रण नियमावली ३३ (७) खालील योजनेंतर्गत विकासकांना देण्यात आलेले गाळे, म्हाडा कर्मचारी, इतर वितरण वा आजमितीस रिक्त गाळे वजा जाता सुमारे ७५९४ प्रथम दर्शनी अपात्र / अनधिकृत / घुसखोर गृहित धरून त्यांचे विरूध्द म्हाडा अधिनियम ९५(अ)३ नुसार कारवाई कार्यकारी अभियंता यांचे मार्फत करण्यात येत आहे. माहे सप्टेंबर २०१४ अखेर पर्यंत ४३२२ प्रकरणांत म्हाडा अधिनियम ९५(अ)३ अन्वये नोटिस दिली असून १०५८ प्रकरणांत निष्कासन आदेश बजावण्यात आले आहे व त्यापैकी २७६ गाळयांचा ताबा निष्कासन करून मंडळाकडे घेण्यात आला आहे. उर्वरित सर्व प्रकरणी कायदेशीर कारवाई सुरू आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ३

बृहन्मुंबईतील गिरणी कामगारांच्या घरांबाबत

<u>ठळक बाबी</u>

- बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या हद्दीत एकूण गिरण्यांची संख्या - 58.
- एकूण 58 गिरण्यांपैकी पुनर्विकासाच्या प्रस्तावास मंजुरी प्राप्त नसल्यामुळे 11 गिरण्यांच्या जमिनीचा म्हाडाचा वाटा निश्चित झालेला नाही.
- उर्वरित 47 गिरण्यांपैकी 10 गिरण्यांमध्ये म्हाडाचा वाटा शून्य आहे.
- एकूण 37 गिरण्यांमध्ये म्हाडाचा जमिनीचा वाटा 16.04 हेक्टर असून, त्यावर अंदाजे गिरणी कामगारांसाठी 16, 550 व संक्रमण सदनिका 7950 असे एकूण 24,500 सदनिका बांधणे शक्य आहे.
- जमिनीचा वाटा निश्चित झाल्यापैकी एकूण 4 गिरण्यांचा प्रत्यक्ष म्हाडाला ताबा प्राप्त झालेला नाही.
- म्हाडाचा वाटा निश्चित झालेल्या 37 गिरण्यांपैकी 33 गिरण्यांचा 13.78 हेक्टर जमिनीचा प्रत्यक्ष ताबा म्हाडास प्राप्त आहे.
- एकूण 05 (6 ठिकाणी)   गिरण्यांचे क्षेत्रफळ आकाराने लहान असल्यामुळे, जागा अदलाबदल- बाबत महानगरपालिकेकडे प्रस्ताव सादर केला आहे.

- **गिरणी कामगार व संक्रमण सदनिकांचा प्रकल्प टप्पा1-**

ताबा प्राप्त गिरण्यांची संख्या	भूखंड क्षेत्रफळ (हेक्टर)	मिल कामगार सदनिका	संक्रमण सदनिका	एकूण सदनिका	शेरा
18	6.84	6948	3204 + 13 दुकाने	10165	काम पूर्ण. गिरणी कामगारांना सदनिका वितरणाची कार्यवाही प्रगतीपथावर.

- शासनाच्या दिनांक 08/05/2012 च्या निर्देशानुसार टप्पा1- साठी सदनिकेची किंमत रुपये 7.50 लक्ष अंतिम केली असून पहिल्या टप्प्या अंतर्गत 6925 सदनिकांसाठी दिनांक 28/06/2012 रोजी सोडत काढण्यात आली.
- **गिरणी कामगार व संक्रमण सदनिकांचा प्रकल्प टप्पा 2-**
- शासन निर्देश दिनांक 08/01/2014 नुसार टप्पा2- अंतर्गत 8 गिरण्यांच्या जमिनीवर योजना प्रगतीपथावर आहे.

जमिनीचा ताबा प्राप्त गिरण्यांची संख्या	भूखंड क्षेत्रफळ (हे)	गिरणी कामगार सदनिका	संक्रमण सदनिका	एकूण सदनिका	शेरा
06	2.52	2634	1296	3930	काम पूर्ण. गिरणी कामगारांना सदनिका वितरणाची कार्यवाही प्रगतीपथावर.
02	3.84	3835	1875	5710	कामे प्रगतिपथावर
एकूण :- 08	**6.36**	**6469**	**3171**	**9640**	

दिनांक 12/04/2016 रोजी मा. मुख्यमंत्री यांनी गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा -2 अंतर्गत 6 गिरण्यांच्या 2634 सदनिकांसाठी विक्री किंमत रु. 9.50 लक्ष अंतिम केली आहे. त्या अनुषंगाने दिनांक 09/05/2016 रोजी 2634 सदनिकांची सोडत काढण्यात आली आहे .व सदनिका वितरणाची प्रक्रिया सुरु आहे.

- **गिरणी कामगार व संक्रमण सदनिकांचा प्रकल्प टप्पा3-**

म्हाडास ताबा प्राप्त झालेल्या 5 गिरण्यांचा (6 ठिकाणीआकाराने(लहान असलेल्या भूखंडाचा मुंबई महानगरपालिकेच्या भूखंडाबरोबर अदलाबदल करण्याच्या प्रस्तावास नगर विकास विभागाकडून अधिसूचना क्र. टिपीबी 4312/प्र.क्र.7/ 2012/नवि-11 दि. 17/03/2015 अन्वये मान्यता मिळालेली आहे. तसेच न्यु ग्रेट ईस्टर्न मिलचा ताबा दि2016/06/30. रोजी व हिंदुस्तान मिल प्रोसेस हाऊसचा ताबा 20-06-2018 रोजी म्हाडास प्राप्त झाला आहे.

जमिनीचा ताबा प्राप्त गिरण्यांची संख्या	भूखंड क्षेत्रफळ (हे)	गिरणी कामगार सदनिका	संक्रमण सदनिका	एकूण सदनिका	शेरा
05 गिरण्या (6 ठिकाणी(	0.39	444	218	662	क्षेत्रफळ लहान असल्यामुळे मुंबई महानगरपालिकेस प्राप्त होणा-या (MSTC - Free Hold) येथील जागेबरोबर अदलाबदल करण्याबाबतच्या प्रस्तावास नगरविकास यांचेकडून तत्वत: मान्यता मिळालेली आहे. अदलाबदलीचा प्रस्ताव BMC कडे सादर केला असून त्यास मंजुरी अपात्र आहे.
02	0.201	227	112	339	न्यु ग्रेट इस्टर्न मिल योजनेचे निविदा प्रक्रिया सुरु आहे. तसेच हिंदुस्तान मिल प्रोसेस हाऊस योजनेचे प्रारुप निविदा प्रस्ताव मंजुरीस्तव सादर.
एकूण :- 06	0.591	671	330	1001	

म्हाडास अद्याप 4 गिरण्यांचा ताबा प्राप्त झाला नाही. त्यामध्ये एनटीसीच्या 4 ही गिरण्यांचा समावेश आहे.

जमिनीचा ताबा अप्राप्त गिरण्यांची संख्या	भूखंड क्षेत्रफळ (हे)	गिरणी कामगार सदनिका	संक्रमण सदनिका	एकूण सदनिका	शेरा
04	1.019	1129	563	1692	म्हाडाचा वाटा निश्चित झाला आहे. परंतु अद्याप जमिन म्हाडाकडे हस्तांतरित करण्यात आली नाही.
एकूण :- 04	**1.019**	**1129**	**563**	**1692**	

- टप्पा -1 अंतर्गत प्राप्त जमिनींपैकी न्यु हिंद मिल येथील उर्वरित 7266.69 चौ.मी. जमिनीचा राहिलेला हिस्सा अद्याप अप्राप्त आहे. सदरहू ठिकाणी मिल कामगारांसाठी अंदाजे 807 सदनिका व 404 संक्रमण गाळे असे एकूण 1211 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या आहेत. सेंच्युरी मिलमधील 17980.67 चौ.मी. जमिनीपैकी 13091.90 चौ.मी. जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे. उर्वरित 4888.78 चौ.मी. जमिनीचा ताबा अद्याप म्हाडास प्राप्त झालेला नाही. सदरहू ठिकाणी मिल कामगारांसाठी अंदाजे 543 सदनिका व 272 संक्रमण गाळे असे एकूण 815 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या आहेत.

- पुनर्विकासाच्या प्रस्तावास मंजुरी नसल्यामुळे म्हाडाचा वाटा निश्चित नसलेल्या 11 गिरण्यांमध्ये एनटीसीच्या
  मालकीच्या 9 गिरण्या व 2 खाजगी गिरण्यांचा समावेश आहे. यापैकी बॅडबरी मिल व रघुवंशी मिल यांचे प्रस्ताव सदर गिरणी मालकाने मुंबई महानगरपालिकेस सादर केले नाहीत. त्यामुळे सदरहू ठिकाणी गिरणी कामगारांसाठी उपलब्ध होणाया- सदनिकांचा तपशिल देता येत नाही.

विषय :- बृहन्मुंबईतील कापड गिरण्यांच्या जमिनीवर म्हाडामार्फत हाती घेण्यात येणाया- गिरणी कामगारांसाठी सदनिका व संक्रमण शिबीर सदनिकांचा प्रकल्प.

बृहन्मुंबई विकास नियंत्रण नियमावलीत कापड गिरण्यांच्या जमिनीच्या विकासाबाबतचा नियम क्रमांक 58 नव्याने 1991 मध्ये समाविष्ट करण्यात आलेला आहे. शासनाने सदर नियमातील उणीवा लक्षात घेऊन कामगारांच्या हिताचे दृष्टीने दिनांक 20/03/2001 रोजी सदर नियम 58 सुधारित केला. त्यानुसार त्यामध्ये मुंबईतील कापड गिरण्यांची मोकळी जागा व शिल्लक चटई क्षेत्र यांचे वाटप साधारणत: 1/3 हिस्सा बृहन्मुंबई महानगरपालिका, म्हाडा व मालक यांना प्रत्येकी देण्याची तरतूद आहे. म्हाडास उपलब्ध होणारे क्षेत्र समप्रमाणात सार्वजनिक गृहनिर्माणासाठी व कामगारांच्या गृहनिर्माणासाठी देय आहे.

शासनाचे दिनांक 7.11.2006 चे निर्णयानुसार सदर प्रकल्पाकरिता अनुज्ञेय चटई क्षेत्र निर्देशांकावर 200% पर्यंत अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक म्हणजेच शहरामध्ये 3.99 व उपनगरात 3 चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय आहे व सार्वजनिक गृहनिर्माणाच्या जमिनीतील 100% अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक हा कामगारांच्या गृहनिर्माणासाठी वापरायची तरतुद केली आहे.

सार्वजनिक गृहनिर्माण योजनेऐवजी संक्रमण सदनिकांचे बांधकाम करणे तसेच गिरणी कामगारांकरीता सदनिका व संक्रमण सदनिकांचे बांधकाम म्हाडामार्फत करणे अपेक्षित आहे. त्यानुसार अंदाजे 2/3 गाळे गिरणी कामगारांकरिता सदनिका म्हणून व 1/3 गाळे संक्रमण सदनिका म्हणून बांधण्यात येतील. सदर सदनिका हया 225 चौ. फुट चटई क्षेत्रफळाच्या असतील.

गिरणी कामगारांची पात्रता ठरविणे, गाळे वितरणाची कार्यपध्दती ठरविणे व घरांची किंमत ठरविण्याकरिता शासन निर्णय दि2006/12/12. नुसार मुख्य सचिवांचे अध्यक्षतेखाली वरिष्ठ अधिकायांची- एक समिती गठीत करण्यात आली आहे. तद्नंतर दिनांक 22/01/2016 च्या शासन निर्णयानुसार मामुख्य. सचिवमहाराष्ट्र/ शासन यांच्या अध्यक्षतेखाली व महानगर आयुक्त /एमएमआरडीए, आयुक्त /मुंबई मनपा, प्रधान सचिव/ न,1-.वि. प्रधान सचिव/ गृहनिर्माण, प्रधान सचिव /कामगार विभाग, गिरणी कामगार प्रतिनिधी व उपाध्यक्ष /म्हाडा (सदस्य सचिव(यांची समिती गठित करण्यात आली आहे. सदरहू समितीची कार्यकक्षा पूर्वीच्या शासन निर्णयाप्रमाणेच आहे.

गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा1-

म्हाडास प्राप्त होणाया- 37 गिरण्यांच्या एकूण 16.04 हेक्टर जमिनीवर अंदाजे 24500 सदनिकांची 16550 गिरणी कामगारांकरिता + ७९५० संक्रमण सदनिका(निर्मिती शक्य आहे. वरील प्राप्त होणाया- जमिनींपैकी 33 गिरण्यांचा एकूण 13.78 हेक्टर जमिनीचा प्रत्यक्ष ताबा मंडळाने घेतला आहे. त्यापैकी 18 गिरण्यांच्या जमिनीवर 11 ठिकाणी 6.84 हेक्टर जमिनीवर एकूण 10165 गाळयांचे (6948 गिरणी कामगारांकरीता 3204+ संक्रमण सदनिका आणि 13 दुकाने(काम पूर्ण झाले आहे. तसेच सदरहू योजनेमधील सदनिकांना भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त झाले आहे.

पात्र गिरणी कामगारांसाठी दि2012/06/28. रोजी उपमुख्य अधिकारी (पणन)/ मुंयांच्यामार्फत.म. सोडत काढण्यात आली. यशस्वी गिरणी कामगारांना दि2013/01/26. पासून सदनिकांना ताबा देण्यास सुरूवात करण्यात आली आहे.

गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा2-

शासन निर्देश दिनांक 09/01/2014 नुसार 8 गिरण्यांच्या जमिनीवर गिरणी कामगारांची 6469 घरे व 3171 संक्रमण गाळे अशा एकूण 9640 गाळयांचे बांधकाम सुरु करण्यात आले आहेत.

अ. क्र.	गिरणींचे नांव	गिरणी कामगारांसाठी गाळे	संक्रमण गाळे	एकूण गाळे
1	सेंच्युरी मिल, लोअर परेल	1430	697	2127
2	रुबी मिल, दादर	47	23	70
3	वेस्टर्न इंडिया मिल (MSTC) परेल, (Lease Hold)	250	124	374
4	प्रकाश कॉटन मिल, लोअर परेल	562	281	843
5	भारत मिल (पोद्दार मिल) लोअर परेल	188	93	281
6	ज्युबली मिल, शिवडी	157	78	235
	एकूण (अ)	**2634**	**1296**	**3930**
7	श्रीनिवास मिल	485	243	728
8	बॉम्बे डाईंग मिल, वडाळा	3350	1632	4982
	एकूण (ब)	**3835**	**1875**	**5710**
	एकूण (अ+ब)	**6439**	**3171**	**9640**

यापैकी 6 गिरण्यांच्या ठिकाणी 3930 सदनिकांची इमारत बांधकामे पूर्ण झाली आहेत. तसेच श्रीनिवास मिल येथील योजनेच्या कामासाठी दि. 19/11/2015 रोजी कार्यारंभ आदेश देण्यात आलेला असून काम प्रगतिपथावर आहेत. दिनांक 12/04/2016 रोजी विधानभवन सभागृहामध्ये गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा2- अंतर्गत 2634 सदनिकांची विक्री किंमत रु. 9.50 लक्ष अंतिम केल्याबाबतची घोषणा केली. त्या अनुषंगाने दिनांक 09 मे 2016 रोजी उपरोक्त उल्लेखीत 6 गिरण्यांमधील 2634 सदनिकांची सोडत काढण्यात आली आहे .विजेता ठरलेल्या कामगारांची पात्रता तपासून पात्र गिरणी कामगारांना प्रत्यक्ष ताबा देण्यास सुरुवात झाली.

गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा3-

यामध्ये म्हाडास ताबा प्राप्त झालेल्या तथापि अद्याप कार्यवाही न केलेल्या ७ गिरण्यांचा समावशे आहे. तसेच म्हाडाच्या ताब्यात असलेल्या 5 (6 ठिकाणी(गिरणी जमिनींचे (मातुल्य मिल, मफतलाल मिल [युनिट क्र,[3. हिंदुस्तान मिल युनिट नं,3-. (ब्राऊन मिल(हिंदुस्तान मिल [युनिट 1 व 2], व्हिक्टोरिया मिल व वेस्टर्न इंडिया मिल (एम.एस.टी.सी. फ्री होल्ड(क्षेत्रफळ लहान आहे. सदर भूखंड हे म्हाडाच्या ताब्यात असलेल्या वेस्टर्न इंडिया लिज होल्ड जमिनीच्या लगत असलेल्या मुंबई महानगरपालिकेस प्राप्त झालेल्या वेस्टर्न इंडिया मिल, (एम.एस.टी.सी. लिज होल्ड(येथील मोकळया मैदानाच्या भूखंडाबरोबर अदलाबदल करण्याच्या प्रस्तावास नगर विकास विभागाकडून अधिसुचना क्र. टिपीबी 4312/प्र.क्र.7/ 2012/नवि-11 दि. 17/03/2015 अन्वये मान्यता मिळालेली आहे. या अनुषंगाने पत्र क्र. 1373 दि. 24/08/2016, पत्र क्र. 1563 दि. 04/10/2016, पत्र क्र. 2045 दि. 30/12/2016, पत्र क्र. 518 दि. 30/03/2017, पत्र क्र. 3623 दि. 23/8/2017 651 दि.13/04/2018 व 1482 दि.24/08/2018 अन्वये आयुक्तबृहन्मुंबई/ मनपा यांना तातडीने कार्यवाही करण्याबाबत अवगत करण्यात आले आहे. उपरोक्त उल्लेखित भूखंडाचे हस्तांतरण करण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे. सदरहू ठिकाणी गिरणी कामगारांसाठी 444 सदनिका व 218 संव्रमण शिबीर सदनिका असे एकूण 662 सदनिका बांधण्याचे प्रस्तावित आहे. तसेच न्यु ग्रेट ईस्टर्न मिलचा ताबा दि. 30/06/2016 रोजी म्हाडास प्राप्त झाला आहे. व निविदा मागविण्याचे काम सुरु आहे. हिंदुस्तान मिल प्रोसेस हाऊस मिलचा ताबा दि. 20/06/2018 रोजी म्हाडास प्राप्त झाला असून प्रारुप निविदा प्रस्ताव मंजुरीस्तव सादर करण्यात आला आहे.

म्हाडास प्राप्त होणाया- 37 गिरण्यांपैकी 33 गिरण्यांचा ताबा प्राप्त झाला आहे व एनटीसी च्या 4 (इंडिया युनायटेड व्रमांक 4, जाम मिल, मधुसूदन मिल व सिताराम मिल(NTC मिलचा 10192 चौ.मी. क्षेत्रफळाचा भूखंड इंडिया युनायटेड मिल व्रमांक 4 मध्ये मिळणे अपेक्षित आहे. सदरहू ठिकाणी मिल कामगारांसाठी 1129 सदनिका व 563 संव्रमण गाळे असे एकूण 1692 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या आहेत व 2 खाजगी मिलच्या जागेवर गिरणी कामगारांसाठी 150 सदनिका व 76 संक्रमण सदनिका अशा एकूण 226 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या

आहेत. उपमुख्य अभियंता / पूर्व यांचे पत्र क्रमांक 586 दिनांक 22/04/2015 नुसार मुंबई महानगरपालिकेस पत्रव्यवहार करण्यात आला होता त्या अनुषंगाने उपप्रमुख्य अभियंता / इमारत प्रस्ताव / शहर यांनी त्यांचे संदर्भिय पत्र क्रमांक 1550 दिनांक 23/06/2015 नुसार एनटीसीच्या एकत्मिक विकास आराखडा2- नुसार संबंधित वास्तुविशारदाने सदरहू प्रस्तावाच्या अनुषंगाने असलेल्या अटी व शर्तीची अद्याप पूर्तता केली नसल्यामुळे म्हाडाच्या हिश्श्याच्या जमिनीविषयी निश्चित माहिती देता येत नसल्याबाबत मत व्यक्त केले. तसेच न्यू हिंद मिल येथील उर्वरित 7266.69 चौ.मी. जमिनीचा राहिलेला हिस्सा इंडिया युनायटेड मिल क्रमांक 2 व 3 येथे देण्याचा प्रस्ताव प्रलंबित असल्याचे कळविण्यात आले.

सदरहू ठिकाणी मिल कामगारांसाठी 807 सदनिका व 404 संक्रमण गाळे असे एकूण 1211 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या आहेत. तसेच सेंच्युरी मिलमधील 17980.67 चौ.मी. जमिनीपैकी 13091.90 चौ.मी. जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे. उर्वरित 4888.78 चौ.मी. जमिनीचा ताबा अद्याप म्हाडास प्राप्त झालेला नाही. सदरहू ठिकाणी मिल कामगारांसाठी 543 सदनिका व 272 संक्रमण गाळे असे एकूण 815 सदनिका प्रस्तावित करण्यात आल्या आहेत.

दिनांक 12/04/2016 रोजी विधानभवन सभागृहामध्ये गिरणी कामगार प्रकल्प टप्पा2- अंतर्गत 2634 सदनिकांची विक्री किंमत रूपये 9.50 लक्ष अंतिम केल्या बाबतची घोषणा केली. त्याअनुषंगाने दिनांक 9/05/2016 रोजी उपरोक्त उल्लेखीत 6 गिरण्यांमधिल 2634 सदनिकांची सोडत काढण्यात आली आहे.सदनिका वितरणाची प्रक्रिया सुरु आहे.

एम.ए.डी.आर.एम. कडे भाडेतत्वावरील योजना प्रकल्पाअंर्तगत (रेंन्टल हाऊसिंग स्किम (प्राप्त असलेल्या 2417 जोडसदनिका (160 चौफुटाच्या. दोन सदनिका मिळून एक (यांची सोडत गिरणी कामगारांसाठी दिनांक 02/12/2016 रोजी काढण्यात आली आहे. M.M.R.D.A कडून त्यासाठी गिरणी जमिनीवर उपलब्ध होणाऱ्या सदनिका व M.M.R.D.A कडून गिरणी कामगारांसाठी प्राप्त होणाऱ्या सदनिका हया म्हाडास प्राप्त झालेल्या अर्जांच्या तुलनेत खुप कमी असल्याने याबाबत शासन स्तरावर निर्णय होणे अपेक्षित आहे .

सहपत्र-1/1

कलम58- अंतर्गत गिरणी कामगारांसाठी उपलब्ध होणाया- 46 गिरण्यांच्या जमिनींची यादी

अ.क्र.	मिलचे नांव	ठिकाण	म्हाडाचा एकूण वाटा (चौ.मी.)	म्हाडाचा संक्रमण गाळयांसाठी असलेला वाटा (1/3) (चौ.मी.)	गिरणी कामगारांसाठी असलेला वाटा (2/3) (चौ.मी.)	शेरा
1	अपोलो मिल(एन.टी.सी.)	न्यु हिंद मिल माझगांव	9285.84	3095.28	6190.56	सदर आठ गिरण्यांचे म्हाडासाठी एकूण 38767.99चौ.मी.चा वाटा निश्चित झालेला आहे त्यापैकी 31501.20 चौ.मी.क्षेत्र न्यू हिंद मिलला देण्यात आलेले आहे आणि उर्वरित 7266.79 चौ.मी. हिस्सा इंडिया युनायटेड मिल येथे देणे अपेक्षित आहे. न्यु हिंद मिल येथील योजनेचे काम पूर्ण. ताबा देण्याचे काम प्रगतिपथावर आहे.
2	मुंबई मिल(एन.टी.सी.)		12358.27	4119.42	8238.85	
3	ज्यूपिटर मिल(एन.टी.सी.)		1228.63	409.54	819.09	
4	एलापन्स्टन मिल(एन.टी.सी.)		2873.22	957.74	1915.48	
5	कोहिनूर मिल नं.3(एन.टी.सी.)		2895.74	965.25	1930.49	
6व7	इंडिया युनायटेड मिल नं.2, 3 (एन.टी.सी.)		7926.88	2642.29	5284.59	
8	न्यू हिंद टेक्सटाईल मिल(एन.टी.सी.)		2199.41	733.14	1466.27	

9	भारत मिल्स(एन.टी.सी.)	लोअर परेल	1938.12	646.04	1292.08	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
10व 11	गोकुलदास मोरारजी मिल नं.1	लोअर परेल	1825.45	608.48	1216.97	गोकुलदास मोरारजी मिल नं.1 व 2 मध्ये 4438.88 चौ.मी. एवढा वाटा निश्चित झालेला आहे. (1825.46+1942.46)x 1.33 +670.97 =5682.30 + 569.00 = **6251.30** चौ.मी.क्षेत्र मोरारजी मिल,कांदिवली येथे प्राप्त झालेले आहे आणि 3774.00 चौ.मी. क्षेत्र मोरारजी मिल,पहाडी गोरेगांव येथे प्राप्त झालेले आहे. एकूण 10025.30 चौ.मी.क्षेत्र प्राप्त झालेले आहे. काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
	गोकुलदास मोरारजी मिल नं 2	लोअर परेल	1942.46	647.49	1294.97	
	मोरारजी मिल,कांदिवली	कांदिवली	670.97	223.66	447.31	
	मोरारजी मिल,गोरेगांव	गोरेगांव	0.00	0.00	0.00	
12	डॉन मिल	परेल	929.51	309.84	619.67	929.51+3173.52=4103.03 चौ.मी. स्वान मिल,शिवडी येथे प्राप्त झालेले आहे.काम पुर्ण. ताबा देणे प्रगतीपथावर आहे.
13	स्वॉन मिल	शिवडी	3173.52	1057.84	2115.68	

13अ	ज्युबिलि मिल (स्वान प्रोसेस)	शिवडी	1629.85	543.28	1086.57	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
13ब	स्वॉन मिल (कुर्ला)	कुर्ला	3246.22	1082.07	2164.15	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
14	पिरामल मिल	लोअर परेल	1424.54	474.85	949.69	काम पूर्ण. गिरणी कामगारांना ताबा देण्यात आलेला आहे.
15	श्रीराम मिल	वरळी	2056.06	685.35	1370.71	
16	सिम्प्लेक्स मिल	भायखळा	1126	375.33	750.67	
17	स्टॅन्डर्ड मिल (चायना मिल)	शिवडी	1247.84	415.95	831.89	
18	स्टॅन्डर्ड मिल (प्रभादेवी)	प्रभादेवी	1020.93	340.31	680.62	
19	स्वदेशी मिल, कुर्ला	कुर्ला	12612.1	4204.03	8408.07	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
20	मातुल्य मिल	लोअर परेल	388.3	129.43	258.87	क्षेत्रफळ लहान असल्यामुळे मुं.म.पालिकेस प्राप्त होणा-या मोकळया मैदानाच्या जागेबरोबर अदलाबदल करण्याबाबत प्रस्तावित आहे.
21	मफतलाल मिल युनिट-3	लोअर परेल	481.43	160.48	320.95	
22	हिंदुस्तान मिल युनिट 1 व 2	भायखळा	542.1	180.70	361.40	
23	व्हिक्टोरीया मिल	वरळी	850	283.33	566.67	
24	वेस्टर्न इंडिया मिल (एम.एस.टी.सी.फ्री होल्ड)	शिवडी	1009.83	336.61	673.22	
24अ	वेस्टर्न इंडिया मिल (एम.एस.टी.सी.लिज होल्ड)	शिवडी	2951.86	983.95	1967.91	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.

25	सेन्च्यूरी मिल	लोअर परेल	17980.67	5993.56	11987.11	17980.67 चौ.मी. जमिनीपैकी 13091.90 चौ.मी.जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे आणि उर्वरित 4888.78 चौ.मी.हिस्सा म्हाडास अद्याप अप्राप्त आहे. काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.
26	प्रकाश कॉटन मिल	लोअर परेल	5067.78	1689.26	3378.52	काम पूर्ण. ताबा देणे प्रगतिपथावर आहे.

अ. क्र.	मिलचे नांव	ठिकाण	म्हाडाचा एकूण वाटा (चौ.मी.)	म्हाडाचा संक्रमण गाळयांसाठी असलेला वाटा (1/3) (चौ.मी.)	गिरणी कामगारांसाठी असलेला वाटा (2/3) (चौ.मी.)	शेरा
27	हिंदुस्तान मिल युनिट 3 (ब्राउन मिल)		602.17	200.72	401.45	क्षेत्रफळ लहान असल्यामुळे मोठया भूखंडाच्या बदल्यात मनपा सोबत अदलाबदली करण्याचे प्रस्तावित आहे.
28	हिंदुस्तान मिल प्रोसेस हाऊस	प्रभादेवी	1001.58	333.86	667.72	जमिनीचा ताबा प्राप्त व प्रारुप निविदा प्रस्ताव मंजुरीस सादर.

29	बॉम्बे डाइंग मिल	लोअर परेल	33822.89	11274.30	22548.59	मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार वडाळा येथे 33822 चौ.मी. क्षेत्रफळाच्या भूखंडाचा ताबा म्हाडाकडे दि.09/12/2014 रोजी मिळालेला आहे. योजना प्रगतीपथावर आहे.
30	बॉम्बे डाइंग(स्प्रिंग मिल)	वडाळा/दादर				
31	रूबी मिल		545.77	181.92	363.85	योजनेचे काम पूर्ण. ताबा देणे सुरु आहे.
32	श्रीनिवास मिल		4555.38	1518.46	3036.92	योजनेचे काम पूर्ण. ताबा देणे सुरु आहे.
33	इंडिया युनायटेड मिल न4 (एन.टी.सी)		283	94.33	188.67	एन.टि.सी. ने मुंबई महानगरपालिकाकडे नकाशे मंजुरीसाठी सादर केले आहेत.त्यानुसार एकत्रित 10192 चौ.मी.जमीन इंडिया युनायटेड मिल नं.4 मध्ये देणे अपेक्षित आहे.
34	जाम मिल(एन.टी.सी)		2463	821.00	1642.00	
35	मधुसुदन मिल(एन.टी.सी)		6063	2021.00	4042.00	
36	सिताराम मिल(एन.टी.सी)		1383	461.00	922.00	
37	न्यु ग्रेट ईस्टर्न मिल	भायखळा	1254.52	418.17	836.35	निविदा मागविण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.
38	मॉडर्न मिल		0	0.00	0.00	नवीन डी.सी.आर.अंतर्गत म्हाडाचा वाटा निरंक आहे.
39	कमला मिल		0	0.00	0.00	
40	खटाव मिल	भायखळा	0	0.00	0.00	
41	फिनिक्स मिल		0	0.00	0.00	

42	कोहिनूर मिल नं.1(एन.टी.सी.)		0	0.00	0.00	
43	कोहिनूर मिल नं.2(एन.टी.सी.)		0	0.00	0.00	
44	पोद्दार मिल(एन.टी.सी)		0	0.00	0.00	
45	मफतलाल मिल नं.1		0	0.00	0.00	
46	मफतलाल मिल नं.2		0	0.00	0.00	
47	मुकेश टेक्सटाईल मिल		0	0.00	0.00	
	एकूण		154857.84	51619.28	103238.56	
अ.क्र.10 व 11 प्रमाणे उपनगरात जास्त मिळालेल्या जमिनीचा फरक (10025.30 - 4438.88)=5586.42 चौ.मी.			5586.42	1862.14	3724.28	
		एकूण	160444.26 **16.04 हेक्टर**	53481.42	106962.84	

पुनर्विकासाच्या प्रस्तावास मंजुरी नसल्यामुळे म्हाडाचा वाटा निश्चित नसलेल्या गिरण्यांची यादी.			
अ. क्र.	**मिलचे नांव**	**अ. क्र.**	**मिलचे नांव**
1	दिग्विजय मिल(एन.टी.सी)	7	न्यु सिटी मिल (मॅन्यू. मिल)(एन.टी.सी)
2	फिन्ले मिल(एन.टी.सी)	8	पोद्दार प्रोसेसर (एडवर्ड)मिल(एन.टी.सी)
3	गोल्डमोहोर मिल(एन.टी.सी)	9	टाटा मिल(एन.टी.सी)
4	इंडिया युनायटेड मिल नं.1(एन.टी.सी)	10	ब्रॅडबरी मिल
5	इंडिया युनायटेड मिल नं.5(एन.टी.सी)	11	रघुवंशी मिल
6	इंडिया युनायटेड मिल नं.6(एन.टी.सी)		

सहपत्र-1/2

(अ) काम पूर्ण झालेल्या योजनांची सद्य:स्थिती - टप्पा -1

अ. क्र.	मिलचे नांव	ठिकाणांचा अ.क्र.	ठिकाण	म्हाडाचा एकूण वाटा (चौ.मी.)	मिल कामगारांसाठी सदनिका	संक्रमण शिबीर सदनिका	एकूण सदनिका	जमिनीचा ताबा घेतल्याची तारीख	शेरा
1	अपोलो मिल(एन.टी.सा)	1	न्यु हिंद, माझगांव	31501.20	3562	1654	5216	31/10/2007	प्रत्यक्ष 33727.68 चौ.मी. क्षेत्रफळाचा ताबा देण्यात आला. परंतु 2226.48 चौ.मी. रस्ता रूंदी करणाने बाधित आहे. सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
2	मुंबई मिल(एन.टी.सा)								
3	ज्यूपिटर मिल (एन.टी.सा)								
4	एलफिन्स्टन मिल (एन.टी.सी.)								
5	कोहिनूर मिल नं.3 (एन.टी.सा)								
6व	इंडिया युनायटेड मिल नं.2, 3								

7	(एन.टी.सा)								
8	न्यू हिंद टेक्सटाईल मिल (एन.टी.सा)								
9व 10	गोकुळदास मोरारजी मिल नं.1	2	**मोरारजी मिल, कांदिवली**	6251.30	572	238	810	16/09/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
	गोकुळदास मोरारजी मिल नं 2								
	मोरारजी मिल,कांदिवली								
	मोरारजी मिल,गोरेगांव	3	**गोरेगांव**	3774.00	322	166	488	16/09/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
11	डॉन मिल	4	**शिवडी**	4103.03	476	238	714	26/08/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
12-अ	स्वॉन मिल								
12-ब	स्वॉन मिल (कुर्ला)	5	**कुर्ला**	3246.22	170	84	254	26/08/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.

13	पिरामल मिल	6	**लोअर परेल**	1424.54	160	76	236	13/09/2007	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
14	श्रीराम मिल	7	**वरळी**	2056.06	214	72	286	19/09/2007	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
15	सिम्प्लेक्स मिल	8	**भायखळा**	1126.00	98	41	139	24/04/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
16	स्टॅन्डर्ड मिल (चायना मिल)	9	**शिवडी**	1247.84	144	48	192	5/3/2007	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
17	स्टॅन्डर्ड मिल (प्रभादेवी)	10	**प्रभादेवी**	1020.93	122	55	177	11/10/2007	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
18	स्वदेशी मिल, कुर्ला	11	**कुर्ला**	12612.10	1108	545	1653	4/1/2008	सदनिका वितरणाची कार्यवाही सुरु आहे.
	एकूण -अ			68363.22	6948	3217	10165		संक्रमण सदनिकांमध्ये न्यू हिंद मिल येथील 8 दुकाने व स्वदेशी मिल येथील 5 दुकाने यांचा समावेश आहे.

(ब) कामे प्रगतिपथावर असणा-या योजनांची सद्य:स्थिती - टप्पा-2 सहपत्र-1/3									
अ. क्र.	मिलचे नांव	ठिकाणांचा अ.क्र.	ठिकाण	म्हाडाचा एकूण वाटा (चौ.मी.)	मिल कामगारां साठी सदनिका	संक्रमण शिबीर सदनिका	एकूण सदनिका	जमिनीचा ताबा घेतल्याची तारीख	शेरा
1	ज्युबिलि मिल (स्वान प्रोसेस) (स्वान मिल शिवडीचा भाग)	13अ	परेल	1629.85	157	78	235	19/04/2011	इमारतीचे काम पूर्ण. S+२१ भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त. सदनिका वितरण प्रगतीपथावर.
2	वेस्टर्न इंडिया मिल (एम.एस.टी.सी.लिज होल्ड)	24अ	शिवडी	2951.86	250	124	374	2/7/2010	इमारतीचे काम पूर्ण. भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त. सदनिका वितरण प्रगतीपथावर.
3	भारत मिल (एन.टी.सी.)	9	लोअर परेल	1938.12	188	93	281	13/09/2011	इमारतीचे काम पूर्ण. सदनिका वितरण प्रगतीपथावर.
4	सेन्च्युरी मिल	25	वरळी	13091.90	1430	697	2127	8/12/2011	17980.67 चौ.मी.जमिनी पैकी 13091.90 चौ.मी. जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे. योजनेचे काम पूर्ण. सदनिका वितरण प्रगतीपथावर.

5	प्रकाश कॉटन मिल	26	लोअर परेल	5067.78	562	281	843	30/04/2012	इमारतीचे काम पूर्ण. भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त. सदनिका वितरण गतीपथावर.
6	रूबी मिल	31	दादर	545.77	47	23	70	2/8/2012	इमारतीचे काम पूर्ण S+16 मजल्यापर्यंत भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त. सदनिका वितरण प्रगतीपथावर.
	एकूण			25225.28	2634	1296	3930		**गिरणी कामगारांच्या 2634 सदनिकांची 09/05/2016 रोजी सोडत काढण्यात आली आहे**
7	श्रीनिवास मिल	32	लोअर परेल	4555.38	४८५	२४३	728	18/09/14	योजना प्रगतिपथावर आहे.
8	बॉम्बे डाईंग (स्प्रिंग मिल), वडाळा	30	वडाळा	33822.89	3350	1632	4982	09/12/2014	योजना प्रगतिपथावर आहे.
	बॉम्बे डाईंग मिल, लोअर परेल	29							
	एकूण			63603.55	6439	3171	9640		

म्हाडास ताबा प्राप्त परंतु अद्याप कार्यवाही नाही									
अ. क्र.	मिलचे नांव	ठिकाणांचा अ.क्र.	ठिकाण	म्हाडाचा एकूण वाटा (चौ.मी.)	मिल कामगारांसाठी सदनिका	संक्रमण शिबीर सदनिका	एकूण सदनिका	ताबा घेतल्याची तारीख	शेरा
1	मातुल्य मिल	20	लोअर परेल	388.30	444	218	662	02/06/2006	क्षेत्रफळ लहान असल्यामुळे मुंबई महानगरपालिकसे प्राप्त होणा-या (MSTC - Free Hold) येथील जागेबरोबत अदलाबदल करण्याबाबत प्रस्तावित आहे. सदर प्रस्तावास नगरविकास यांचेकडून तत्वत: मान्यता मिळालेली आहे.
2	मफतलाल मिल नं-3	21	लोअर परेल	481.43				26/11/2007	
3 A	हिंदुस्तान मिल युनिट नं-1 व 2	22	भायखळा	542.10				05/12/2007	
4	व्हिक्टोरीया मिल	23	वरळी	850.00				14/05/2010	
5	वेस्टर्न इंडिया मिल (MSTC - Free Hold)	24	शिवडी	1009.83				16/09/2010	
3B	हिंदुस्तान मिल युनिट नं-3	27	परेल	602.17				28/03/2014	
6	न्यु ग्रेट ईस्टर्न मिल	37	भायखळा	1254.52	117	58	175	30/06/2016	Tender process is in progress
7	हिंदुस्तान मिल प्रोसेस हाऊस			758.32	110	54	164	20/06/2018	प्रारुप निविदा प्रस्ताव मंजुरीस्तव सादर.
	एकूण			5886.67	671	330	1001		

अद्याप ताबा न मिळालेल्या गिरण्यांची सद्यस्थिती:

सहपत्र4/1-

अ. क्र.	मिलचे नांव	भूखंड क्षेत्रफळ (चौ.मी.)	मिल कामगरांसाठी सदनिका	संक्रमण शिबीर सदनिका	एकूण सदनिका	शेरा
1	इंडिया युनायटेड मिल नं.4 (एन.टी.सी.)	283.00	31	15	46	एन.टि.सी. ने मुंबई महानगरपालिकाकडे नकाशे मंजुरीसाठी सादर केले आहेत.त्यानुसार एकत्रित 10192 चौ.मी.जमीन इंडिया युनायटेड मिल नं.4 मध्ये देणे अपेक्षित आहे.
2	जाम मिल (एन.टी.सी.)	2463.00	273	136	409	
3	मधुसुदन मिल (एन.टी.सी.)	6063.00	672	336	1008	
4	सिताराम मिल (एन.टी.सी.)	1383.00	153	76	229	
	एकूण	**10192.00**	1119	559	1678	
	एकूण	**160444.24**	16557	7953	24510	
	अंदाजे एकूण	**16.04 हेक्टर**	16550	7950	24500	

गोषवारा						
I	ताब्यात आणि कामे पूर्ण व वितरण प्रगतीपथावर असलेल्या --- अ	68363.22	6948	3217	10165	टप्पा - 1
II	ताब्यात असलेल्या व काम सुरु झालेल्या ---- ब	63603.55	6469	3171	9640	टप्पा - 2
III	म्हाडास ताबा प्राप्त अद्याप कार्यवाही नाही. --	6129.93	664	328	992	क्षेत्रफळ लहान असल्यामुळे मुंबई महानगरपालिकसे प्राप्त होणा-या (MSTC - Lease Hold) येथील जागेबरोबत अदलाबदल करण्याबाबत प्रस्तावित आहे. सदर प्रस्तावास नगरविकास यांचेकडून तत्वत: मान्यता मिळालेली आहे.
IV	अद्याप ताब्यात न मिळालेल्या गिरण्यांची सद्य:स्थिती ----	10192.00	1119	559	1678	एन.टि.सी. ने मुंबई महानगरपालिकाकडे नकाशे मंजुरीसाठी सादर केले आहेत.त्यानुसार एकत्रित 10192 चौ.मी.जमीन इंडिया युनायटेड मिल नं.4 मध्ये देणे अपेक्षित आहे.
V	एन.टी.सी. मिलच्या उर्वरित जागेवर प्रस्तावित गाळे	7266.79	807	404	1211	न्यु हिंद मिल येथे 38,767.99 चौ.मी.जमिनीपैकी 31,501.20 चौ.मी.क्षेत्रफळ असलेल्या जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे.उर्वरित 7266.69चौ.मी.जमिनीचा हिस्सा इंडिया युनायटेड मिल येथे देणे अपेक्षित आहे.

VI	संच्युरी मिलची उर्वरित जागा	4888.78	543	272	815	सेन्चुरी मिलच्या 17980.67 चौ. मी. जमिनीपैकी 13091.90 चौ.मी.जमिनीचा ताबा म्हाडास प्राप्त झाला आहे. उर्वरित 4888.78 चौ.मी.जमिनीचा ताबा अद्याप म्हाडास प्राप्त झालेला नाही.
	एकूण-(I ते VI)	160444.24	16557	7953	24510	
	अंदाजे एकूण :-	16.04 **हेक्टर**	16550	7950	24500	

टिप : सदनिकांची संख्या 24.00 चौ.मी. बांधकाम क्षेत्र प्रति सदनिका आणि 3.99 चटई क्षेत्र निर्देशांक यावर काढलेली आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ४

मुंबई येथील बीडीडी चाळींचा पुनर्विकास प्रकल्प

- मुंबई मध्ये वरळी, ना.म.जोशी मार्ग - परळ, नायगांव या तीन ठिकाणी राज्यशासनाच्या जागेवर व शिवडी येथे मुंबई बंदर न्यासाच्या (मुंबई पोर्ट ट्रस्ट) अशा एकूण ९२.७० एकर जागेवर २०७ चाळी आहेत.
- प्रत्येक चाळी तळ + ०३ मजल्यांची असून त्यात प्रत्येकी ८० रहिवासी गाळे आहेत. राज्यशासनाच्या जागेवर १५,५९३ व बंदरन्यासाच्या जमिनीवर ९६० असे एकूण १६५५३ गाळे, स्टॉल्स व अधिकृत झोपडया आहेत.
- सुधारीत वि.नि.नि.३३(९) अंतर्गत पुनर्विकास प्रस्तावित असून राज्यशासनाच्या जमिनीवरील योजनेव्दारे १५५९३ पुनर्वसन गाळयांव्यतिरिक्त ८१२० विक्रीयोग्य गाळे निर्माण होऊन प्रकल्प आर्थिकदृष्टया परवडणारा होईल.
- सुधारीत अधिनियम ३३(९) नुसार बीडीडी चाळींचा प्राथमिक प्रस्ताव तयार करुन मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र शासन यांना दि.०७-०५-२०१५ रोजी संबंधित उच्च अधिकाऱ्यांसोबत बैठकीत प्रकल्पाचे सादरीकरण करण्यात आले व सादरीकरणा दरम्यान मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र शासन यांचे निर्देशानुसार म्हाडाने शासनाकडे दि.२५-०५-२०१५ रोजी प्रकल्प अहवाल सादर केला.
- मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र शासन यांचे कार्यालयाकडून प्राप्त झालेल्या दि.०७-०५-२०१५ रोजीच्या बैठकीच्या मंजूर इतिवृत्तानुसार वरळी, ना.म.जोशी मार्ग - परळ, नायगांव या तीन जागी बीडीडी चाळी पुनर्विकास प्रकल्पासाठी सल्लागार वास्तुशास्त्रज्ञ यांची स्पर्धात्मक निविदांव्दारे नेमणूक करण्यासाठीची कार्यवाही म्हाडा स्तरावर सुरु करण्यात आली.
- म्हाडाने निवड केलेल्या वरळी, ना.म.जोशी मार्ग - परळ, नायगांव येथील सल्लागार वास्तुशास्त्रज्ञ यांनी सादर केलेल्या प्रतिकृती (Models) चे सादरीकरण अनुक्रमे दि.०२-०१-२०१६ व दि.१३-०१-२०१६ रोजी मा. मंत्री, गृहनिर्माण व मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र शासन यांचे समोर करण्यात आले.
- बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासाबाबतचा प्रकल्प अहवाल मंत्रीमंडळ टिप्पणीव्दारे मंत्रीमंडळासमोर सादर करण्यात आला व त्यास मंत्रीमंडळाने दि.१७-०३-२०१६ रोजी मंजूरी प्रदान केली आहे.
- बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासासाठी मंत्रीमंडळाने दि.१७-०३-२०१६ रोजी दिलेल्या मंजूरीनुसार, महाराष्ट्र शासनाने दि.३०-०३-२०१६ रोजीच्या शासनाव्दारे म्हाडाची "सुकाणू अभिकरण (Nodal Agency)" म्हणून नेमणूक केली आहे.

- बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासाचा प्रकल्प योग्य रितीने राबविण्यासाठी म्हाडास मार्गदर्शन करण्यासाठी राज्याचे मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली शक्तीप्रदत्त समिती गठीत करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.
- सदर "शक्ती प्रदत्त समिती" व्दारे वरळी, ना.म.जोशी मार्ग, लोअर परेल व नायगांव येथील बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासासाठी निवड करण्यात आलेल्या प्रथम क्रमांकाच्या वास्तुशास्त्रज्ञ सल्लागाराच्या निवडीस मान्यता देण्यात आली.
- वरळी बीडीडी चाळींव्यतिरिक्त इतर दोन ठिकाणच्या म्हणजेच एन.एम.जोशी मार्ग, लोअर परेल व नायगांव यांचेसाठी अनुक्रमे "लक्ष्मण थिटे आर्किटेक्टस प्रा.लि." व "संदिप शिक्रे आर्किटेक्टस प्रा.लि." यांच्या नियुक्तीबाबत घेण्यात आलेला निर्णय अंतिम करण्यात आला.
- शक्ती प्रदत्त समितीच्या दि.०७-०९-२०१६ रोजी झालेल्या तिसऱ्या बैठकीत विक्रीयोग्य बांधकामाचे प्रमाण ६०% मध्यम उत्पन्न गट + ३०% उच्च उत्पन्न गट + १०% व्यापारी गाळे असे प्रमाण ठरले.
- शक्ति प्रदत्त समितीच्या दि.१६-०९-२०१६ रोजी झालेल्या चौथ्या बैठकीत बीडीडी चाळ नायगांव व ना.म.जोशी मार्ग - परेल येथील DCR ३३(९)(ब) अंतिम होण्याच्या आधीन राहून नायगांव व ना.म.जोशी मार्ग लोअर परेल प्रकल्प आराखडयास (Master Plan) तत्वत : मान्यता देण्यात आली आहे.
- सदर प्रकल्प आराखडयानुसार बीडीडी चाळीतील पात्र रहिवाशांना ५०० चौ.फूट चटई क्षेत्रफळाची आकाराची घरे वितरीत करण्यात येतील. तसेच विक्री योग्य गाळे पध्दतीतून प्राप्त होणाऱ्या महसुलातून "Affordable Housing" संक्रल्पनेतील घरे उपलब्ध करुन देणे शासनास शक्य होईल.
- ना.म.जोशी व नायगाव येथील पुनर्विकास प्रकल्पाबाबत पर्यावरण विभागाची परवानगी प्राप्त झ ाली आहे.
- नायगांव, ना.म.जोशी मार्ग - परळ व वरळी येथील बीडीडी चाळीखालील जमिनीच्या मालमत्ता पत्रिकेवर म्हाडाच्या नावे भोगवटादार वर्ग - २ म्हणून नोंद घेण्यात आली आहे.
- बीडीडी चाळ विकासातील पुढील टप्पा म्हणून दि.२७-१२-२०१६ रोजी अंतिम विकास नियंत्रण नियमावली ३३(९)(ब) ची अंतिम अधिसूचना महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रसिध्द करण्यात आली आहे.
- कंत्राटदारांची नियुक्ती करण्याबाबत शासनाने दि.३०-०३-२०१६ अन्वये जारी केलेल्या शासन निर्णयात म्हाडास दिलेल्या निर्देशासन अनुसरुन नायगांव व ना.म.जोशी मार्ग - परळ येथील

पुनर्विकास प्रकल्पाचे बांधकामासाठी दि.२८-१२-२०१६ रोजी जागतिक निविदा मागविण्यात आल्या आहेत

- प्रकल्पातील गाळेधारकांची पात्रता निश्चित करण्यासाठी गृहनिर्माण विभागाच्या दि.०१-०३-२०१७ च्या शासन निर्णयान्वये सक्षम प्राधिकारी व अपिलीय अधिकारी यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.
- वरळी येथील बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासासाठी श्री.विवेक भोळे यांची वास्तुशास्त्रज्ञ - सल्लागार म्हणून नेमणूकीच्या प्रस्तावास दि.१५-०३-२०१७ रोजी झालेल्या शक्ती प्रदत्त समितीच्या सहाव्या बैठकीत मान्यता देण्यात आली आहे. वरळी पुनर्विकास प्रकल्पाचा प्रकल्प आराखडा (Master Plan) दि.२३-०३-२०१७ रोजीच्या शक्तीप्रदत्त समितीच्या बैठकीत मंजूर करण्यात आला आहे.
- पुनर्विकास प्रकल्प टप्प्या-टप्प्याने राबविण्यात येणार असून, काही रहिवाश्यांना लगतच्या संक्रमण शिबीरात स्थलांतरी त करण्याचे प्रस्तावित आहे. सदरील नायगांव व ना.म.जोशी मार्ग येथील पुनर्विकास प्रकल्प पूर्ण करण्याचा कालावधी सात (७) वर्ष आहे. तर वरळी येथील प्रकल्प पूर्ण करण्याचा कालावधी ०८ वर्ष आहे.

- प्रस्तावित प्रकल्पाचा तपशिल पुढीलप्रमाणे.

योजनेचे नाव	**चाळींतील पुनर्वसन गाळयांची संख्या (निवासी + अनिवासी)**	**विक्रीयोग्य गाळयांची संख्या**			**शेरा**
		मध्य उत्पन्न गट	**उच्च उत्पन्न गट**	**व्यापारी क्षेत्र (चौ.मी.)**	
नायगांव	३३४४ (नि. ३२८९ + अनि. ५५)	१४०८	४४८	२१४५५.९१	पुनर्वसन इमारत २३ मजल्यापर्यंत व विक्रीयोग्य इमारत ६० मजल्यापर्यंत प्रस्तावित
ना.म.जोशी मार्ग	२४८० (नि. २४५६ + अनि. २४)	७२८	५४०	२६६३६	पुनर्वसन इमारत २३ मजल्यापर्यंत व विक्रीयोग्य इमारत ४० मजल्यापर्यंत प्रस्तावित
वरळी	९६८९ (नि. ९३९४ + अनि. २९५)	३२२४	१७७२	९८०१४	पुनर्वसन इमारत २३ मजल्यापर्यंत व विक्रीयोग्य इमारत ६६ मजल्यापर्यंत प्रस्तावित
एकूण	**१५५१३**	**८१२०**			

- दि.०८-०७-२०१७ रोजीच्या लोकमत, लोकसत्ता, सामना व सकाळ या मराठी वृत्तपत्रामध्ये बीडीडी चाळींच्या पुनर्विकासाबाबतची सविस्तर माहिती प्रसिध्द करण्यात आली आहे. तसेच प्रत्यक्ष बीडीडी चाळींच्या ठिकाणी प्रकल्पाविषयीची माहिती दर्शविणारे फलक व माहिती पत्रिका उपलब्ध करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे, प्रस्तावित बीडीडी प्रकल्पाची संपूर्ण माहिती म्हाडाच्या संकेत स्थळावर बीडीडी लाभार्थी व जनसामान्यासाठी प्रसिध्द करण्यात आली आहे.
- बीडीडी चाळ नायगाव व ना.म.जोशी मार्ग पुनर्विकास योजनेच्या तांत्रिक निविदा दि.१७-०३-२०१७ रोजी उघडण्यात आल्या आहेत व आर्थिक निविदा दि.१८-०३-२०१७ रोजी उघडण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार नायगांव येथील प्रकल्पासाठी मे. एल ॲन्ड टी व ना.म.जोशी मार्ग, लोअर परेल येथील प्रकल्पासाठी मे. शापूरली ॲन्ड पालोनजी या बांधकाम ठेकेदाराची नियुक्ती करण्यात आली आहे व दि.२१-०४-२०१७ रोजी कामाचे कार्यादेश जारी केले आहेत.
- दोनही बीडीडी चाळींच्या प्रकल्प जागेवर भाडेकरुंना पुनर्वसन सदनिका व अंतर्गत सोई - सुविधा कशा असतील याची माहिती मिळण्यासाठी नमूना सदनिका (Sample Flat) बांधण्यात आले आहे.

- **<u>सद्यस्थिती :-</u>**

१) **<u>बीडीडी चाळ ना.म.जोशी मार्ग -</u>**

- ➢ वास्तुशास्त्रज्ञ :- मेसर्स लक्ष्मण थिटे ॲन्ड असोशिएट्स
- ➢ कंत्राटदार :- मेसर्स एस.पी.-एन.मे.जे.प्रोजेक्ट प्रा.लि.
- ➢ पुनर्विकासाच्या प्रकल्प अभिन्यासास व पुनर्विकासाच्या पहिल्या टप्प्यातील इमारतींच्या बांधकामाच्या नकाशांना म्हाडाच्या नियोजन प्राधिकरण कक्षाने मंजुरी प्रदान केली आहे.
- ➢ पुनर्विकासाच्या दृष्टीकोनातून प्रकल्प बांधकाम सुरु करण्यापूर्वी संबंधित विभागाच्या परवानग्या प्राप्त झाल्या आहेत.

अ) **<u>पात्रतेची सद्यस्थिती :</u>**

- ➢ एकूण पहिल्या टप्प्यातील ५६० गाळे (७चाळी) पैकी ५४० गाळयांची पात्रता झालेली आहे व २० अनिर्णयीत आहेत. तसेच उर्वरित ३ चाळींमधील एकूण २४० गाळयांपैकी ६७ पात्रता झालेली आहे व १७३ अनिर्णयीत आहेत.
- ➢ टप्पा क्र. १ मधील चाळी बाहेरील ८० बांधकामांपैकी (झोपडया / स्टॉल्स इ.) बायोमॅट्रीक सर्वे झालेले ५९, बायोमॅट्रीक न झालेले ६, शासकीय कार्यालये ७, पंप रुम २, शौचालय २ व बंद गाळा १ यांचे पात्रता सर्वेक्षण मे - २०१८ मध्ये केले असून प्रारुप पात्रता यादी अदयाप प्रसिध्द करावयाची आहे.

ब) **संक्रमण गाळे करारनामा वितरण व इतर माहिती :**

- आतापर्यंत ३१४ भाडेकरुंनी संक्रमण गाळा करारनामा पंजीकृत केलेला आहे.
- आतापर्यंत संक्रमण गाळयात स्थलांतरीत झालेल्या भाडेकरुंची संख्या २६६ आहे.
- पुनर्विकासाच्या पहिल्या टप्प्यातील कामगार कल्याण मंडळाच्या ताब्यातील ललित कला भवन हे बांधकाम मंडळाने म्हाडास हस्तांतरीत केले असून सदर बांधकाम पूर्णत: तोडण्यात आले आहे.
- नमुना सदनिकेचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे व प्रकल्प मॉडेल रहिवाश्यांच्या पहाणीसाठी उपलब्ध केले आहे.
- पुनर्वसनाच्या पहिल्या टप्प्यातील जागेवर सद्यस्थिती नागरी संरक्षण विभागाची एक भूमिगत टाकी आहे व सदर टाकी तोडण्यासाठी नागरी संरक्षण विभागाची परवानगी प्राप्त आहे.

२) बीडीडी चाळ नायगांव :-

- वास्तुशास्त्रज्ञ :- मेसर्स संदीप शिर्के ॲन्ड असोशिएट्स
- कंत्राटदार :- मेसर्स एल ॲन्ड टी कंस्ट्रक्शन कंपनी लि.
- पुनर्विकासाच्या प्रकल्प अभिन्यासास व पुनर्विकासाच्या पहिल्या टप्प्यातील इमारतींच्या बांधकामाच्या नकाशांना म्हाडाच्या नियोजन प्राधिकरण कक्षाने मंजुरी प्रदान केली आहे.
- पुनर्विकासाच्या दृष्टीकोनातून प्रकल्प बांधकाम सुरु करण्यापूर्वी संबंधित विभागाच्या परवानग्या प्राप्त
  झाल्या आहेत.

अ) पात्रतेची सद्यस्थिती :

- या प्रकल्पातील पहिल्या टप्प्यातील सर्वेक्षणास स्थानिक रहिवाश्यांच्या एका गटाच्या विरोधामुळे सर्वेक्षण सुरु होऊ शकले नाही. यास्तव पाचव्या टप्प्यातील ५ चाळींतील (चाळ क्र.१,१अ,२अ,१४अ,१८अ व १९अ) चाळींच्या रहिवाशांचे सर्वेक्षण करण्यात आले असून, लाभार्थ्यांची प्रारुप पात्रता यादी (२०६ पात्र) प्रसिध्द करण्यात आली आहे.
- नमुना सदनिकेचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे व प्रकल्प मॉडेल रहिवाश्यांच्या पहाणीसाठी उपलब्ध केले आहे.

३) <u>बीडीडी चाळ वरळी :-</u>

- वास्तुशास्त्रज्ञ - सल्लागार व प्रकल्प संमत्रक :- मेसर्स विवेक भोळे.
- बांधकाम कंत्राटदार :- मेसर्स टीसीसी कंस्ट्रक्शन प्रा.लि.
- पुनर्विकासाच्या प्रकल्प अभिन्यासास म्हाडाच्या नियोजन प्राधिकरण कक्षाने मंजुरी प्रदान केली आहे.
- पुनर्विकासाच्या दृष्टीकोनातून प्रकल्प बांधकाम सुरु करण्यापूर्वी संबंधित विभागाच्या (वृक्ष प्राधिकरण व पर्यावरण मंजूरी वगळता) परवानग्या प्राप्त झाल्या आहेत.
- संक्रमण इमारती बांधण्यात येणार असलेले दोन भूखंडांचे Soil Investigation चे काम पूर्ण झाले आहे आणि इमारतींचे नकाशे बीडीडी नियोजन प्राधिकरणाने दि.१८-०९-२०१९ रोजी मंजूर केले. या इमारतीत १९८० संक्रमण गाळे बांधण्यात येणार आहेत.
- नमूना सदनिकेचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे व प्रकल्प मॉडेल रहिवाश्यांच्या पहाणीसाठी उपलब्ध केले आहे.

अ) <u>पात्रतेची सद्यस्थिती</u> :

- पहिल्या टप्प्यातील ११२० गाळयांचे (१४ चाळी) सर्वेक्षण पूर्ण झाले असून दि. ०६-०२-२०२० पर्यंत सक्षम प्राधिकारी यांनी १२ चाळीबाबत पात्रता यादी (६४५ पात्र) प्रसिध्द केली आहे व उर्वरित चाळीतील भाडेकरूबाबत पात्रता कार्यवाही प्रगती पथावर आहे.
- उर्वरित भाडेकरूंची पात्रता निश्चित करण्याच्या दृष्टिकोनातून आवश्यक कागदपत्रे सादर करण्याबाबत संबधित भाडेकरूंना व संचालक / बीडीडी कार्यालयास सूचित करण्यात आलेले आहे. पहिल्या टप्प्यातील चाळी बाहेरील ५३ स्टॉल्स/झोपडया यांचे पात्रता सर्वेक्षण पूर्ण करण्यात आले आहे.
- सदर प्रकल्पातील पात्र लाभार्थ्यां समवेत सक्रमण गाळा करारनामा पंजीकृत करण्याचे कामकाज प्रत्यक्ष प्रकल्प जागेवर लवकर सूरू करण्यात येत आहे.

४) <u>बीडीडी चाळ शिवडी :-</u>

- मुंबई बंदर न्यासाच्या जागेवर असल्याने सुसाध्यता अहवाल मुंबई बंदर न्यास (BPT) यांना शासन नियुक्त शक्ती प्रदत्त समितीच्या मान्यतेने पुढील कार्यवाहीसाठी सादर केला आहे. मुंबई बंदर न्यासाकडून याबाबत निर्णय अप्राप्त आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ५

प्रधानमंत्री आवास योजना - सर्वांसाठी घरे (नागरी)

देशाला स्वातंत्र्य मिळून सन 2022 पर्यंत 75 वर्षे पूर्ण होत असून देशातील प्रत्येक कुटुंबाला जलजोडणी, शौचालयाची व्यवस्था, 24 तास वीज व पोहोचरस्ता या सुविधांसह पक्के घर असायला हवे, असे विचारात घेउन पंतप्रधान महोदयांच्या सन 2022 पर्यंत सर्वांसाठी घरे या संकल्पनेच्या अनुषंगाने केंद्र शासनाने नागरी भागाकरिता प्रधानमंत्री आवास योजना सुरू केली आहे. केंद्र शासनाच्या गृहनिर्माण व शहरी दारिद्रय निर्मूलन मंत्रालयाने दि.25/06/2015 रोजी सर्वांसाठी घरे या अभियांनांतर्गत प्रधानमंत्री आवास योजनेची कार्यान्वित करून मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केल्या आहेत.केंद्र शासनाने सदर योजना ही विशेषरित्या नागरी क्षेत्राकरिता लागू केली आहे. सदर मार्गदर्शक सुचनांच्या अनुषंगाने " प्रधानमंत्री आवास योजनेची " राज्यात अंमलबजावणी करण्याबाबत राज्य शासनाकडुन दि. 9 डिसेंबर, 2015 रोजी शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येऊन प्रथम यात 51 शहरांचा समावेश करण्यात आला. तद्नंतर ही योजना महाराष्ट्र राज्यामधील 391 शहरांना लागू करण्यात आली आहे.

केंद्र शासनाने जाहीर केलेल्या सर्वांसाठी घरे 2022 या संकल्पनेवर आधारित प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये खालील चार घटक समाविष्ट आहेत.

१) जमिनीचा साधनसंपत्ती म्हणून वापर करून त्यावरील झोपडपटयांचा आहे तेथेच पुनर्विकास करणे (ISSR).

२) कर्ज संलग्न व्याज अनुदानाच्या माध्यमातून आर्थिकदृष्टया दुर्बल आणि अल्प उत्पन्न घटकांसाठी परवडणा-या घरांची निर्मिती करणे. (CLSS)

३) खाजगी भागीदारीव्दारे परवडणा-या घरांची निर्मिती करणे. (AHP)

४) आर्थिकदृष्टया दुर्बल घटकातील लाभार्थ्यांव्दारे वैयक्तिक स्वरूपातील घरकुल बांधण्यास अनुदान. (BLC)

या योजनेतील घटक 1, 3 व 4 साठी महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरण / म्हाडा तसेच नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांशी (नगरपालिका /नगरपंचायती) संबंधित प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीकरीता दिनांक 09/11/2017 च्या शासन निर्णयानुसार आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय (Directorate Municipal Administration) यांची राज्यसुकाणु अभिकरण म्हणुन नियुक्ती केली आहे. तसेच घटक 2 साठी (कर्ज संलग्न व्याज अनुदान) राज्यस्तरीय बँकर्स समिती (हुडको, एन.एच.बी) सुकाणु अभिकरण आहे.

प्रधानमंत्री आवास योजनेची राज्यामध्ये प्रभावीपणे अंमलबजावणी होण्यासाठी राज्य शासनाने खालील सवलती मंजुर केलेल्या आहेत.

- शासकीय जमिनी रु. 1/- प्रती चौ.मी. या नाममात्र दराने वितरीत करणे (शासन निर्णय दिनांक 19/09/2016)
- मोजणी शुल्कात 50% सवलत. (आदेश निर्गमित)
- आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील व्यक्तींना / लाभार्थीना वाटप करण्यात येणा-या 30 चौ.मी. क्षेत्राच्या सदनिकेसाठी केवळ पहिल्या दस्ताला मुद्रांक शुल्कातुन सवलत देण्यात आली असून रु. 1000/- इतके निश्चित करण्यात आले आहे.
- महाराष्ट्र शासनाने प्रधानमंत्री आवास योजनेअंतर्गत सार्वजनिक भागीदारी तत्त्वावरील योजनांना राज्यात अंमलबजावणी करणेबाबत दिनांक 11.01.2018 रोजी आदेश निर्गमित केला आहे.

१. केंद्रिय मान्यता व संनियंत्रण समितीने (CSMC) 959 योजनेमध्ये एकुण 11,61,274 घरकुले (एकुण 9,78,579 EWS घरकुले) मंजुर केलेले आहेत. तसेच घटक क्र. 2 कर्ज संलग्न व्याज अनुदान (CLSS) अतंर्गत 1,67,644 लाभधारकांना लाभ मिळालेला आहे. असे एकूण घटक 1 ते 4 अंतर्गत 13,28,918 घरकुलांना मंजुरी प्राप्त आहे.

१. **परिशिष्ट - 1**

२. **प्रधानमंत्री आवास योजनेचा घटकनिहाय मंजुर प्रकल्पांचा तपशील**

घटक क्रमांक	घटक	प्रकल्पांची संख्या	EWS घरे	LIG घरे	MIG घरे	HIG घरे	एकुण घरे
1	ISSR	७	४,१४७	०	०	०	४,१४७
	ISSR(SRA)	४	२,१८,६२८	०	०	०	२,१८,६२८
3	AHP	१४०	३,०८,४२१	१,२४,७१९	१६,९८६	१,०२६	४,५१,१५२
	PPP/AHP	११७	२,११,८७८	३९,९२४	०	०	२,५१,८०२
	JNNURM Unallotted DUs	१	२९,९५२	०	०	०	२९,९५२
4	BLC	७३९	२,१८,९१०	०	०	०	२,१८,९१०
	Total	**१००८**	**९,९१,९३६**	**१,६४,६४३**	**१६,९८६**	**१,०२६**	**११,७४,५९१**
2	CLSS*	(Source PMAY-MIS as on २९.०६.२०२०)					२,४९,०६६
	Grand Total	**१००८**	**९,९१,९३६**	**१,६४,६४३**	**१६,९८६**	**१,०२६**	**१४,२३,६५७**

जवाहरलाल नेहरु राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान अभियान

10.59 जवाहरलाल नेहरु राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान अभियान हा केंद्र शासनाचा महत्वाचा (फ्लॅगशीप) शहर आधुनिकीकरणाबाबतचा कार्यक्रम आहे. नागरी गरीबांना सेवा पुरविण्याच्या दृष्टीने झोपडपट्टयांचा एकात्मिक विकास घडविणाऱ्या प्रकल्पातंर्गत निवारा, मूलभूत सेवा आणि इतर संबंधित नागरी सुविधा उपलब्ध करुन देणे हा जवाहरलाल राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान अभियानातंर्गत असणाऱ्या शहरी गरिबांकरिता मूलभूत सुविधा व एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम या दोन घटकांना मुख्य उद्देश आहे.

10.59.1 शहरी गरिबांकरिता मुलभूत सुविधा ही योजना बृहन्मुंबई,मीरा-भायंदर, ठाणे, कल्याण-डोंबिवली, पुणे, पिंपरी-चिंचवड , नाशिक, नागपूर, नांदेड या 9 महानगरपालिका आणि कुळगाव-बदलापूर या 1 नगरपालिका क्षेत्रामध्ये राबविण्यात येत आहे.

10.59.2 एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम या योजनेंतर्गत शहरी गरिबांकरिता मुलभूत सुविधा कार्यक्रमांतर्गत सामाविष्ट असलेल्या महानगरपालिका वगळून, 85 शहरांमध्ये 119 प्रकल्पाव्दारे राबविण्यात येत आहेत.शहरी गरिबांकरिता मूलभूत सुविधा व एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम यांची प्रगती तक्ता 10.55 मध्ये दिली आहे.

तक्ता 10.55 जवाहरलाल नेहरु शहरी पुनरुत्थान अभियान अंतर्गत शहरी गरिबांकरिता मुलभूत सुविधा आणि एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम यांची प्रगती

राज्य	कार्यक्रम	मंजूर प्रकल्प	प्रकल्पाची एकूण किंमत (रु.कोटी)	घरकुल संख्या		
				घरकुल लक्ष्य	बांधण्यात आलेली घरकुले	प्रगतीपथावर असलेली घरकुले
महाराष्ट्र	1)शहरी गरिबांकरिता मुलभूत सुविधा (BSUP) 2) एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम	53 119	4169.60 1903.54	97147 77885	82019 58288	10279 9920

जवाहरलाल नेहरु राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान कार्यक्रम

मा. पंतप्रधान यांनी दि. 03/12/2005 रोजी “जवाहरलाल नेहरु राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान कार्यक्रम” ही योजना जाहीर केली आहे. या योजनेअंतर्गत गृहनिर्माण व मुलभूत सुविधा पुरविण्याची तरतूद आहे. “शहरी गरीबांना मुलभूत सुविधा पुरविणे **(BSUP)** व “एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम” **(IHSDP)** हे कार्यक्रम जवाहरलाल नेहरु राष्ट्रीय शहरी पुनरुत्थान कार्यक्रमाचे उप कार्यक्रम असून बीएसयुपी ही योजना 14 शहरांकरिता व आयएचएसडीपी ही योजना 233 शहरांकरिता लागू होती. परंतु BSUP योजना 10 शहरात व IHSDP योजना 84 शहरात राबविण्यात आली आहे. या योजनेचा वाढीव कालावधी मार्च 2017 ला समाप्त झालेला आहे.

अ) शहरी गरीबांना मुलभूत सुविधा पुरविणे (BSUP)

ही योजना महाराष्ट्र राज्य अंतर्गत 10 शहरांमध्ये (पुणे, पिंपरी-चिंचवड, नागपूर, नाशिक, नांदेड, मुंबई, ठाणे,मिरा-भाईंदर, कल्याण-डोंबिवली, कुळगाव-बदलापुर,) लागू आहे. पायाभुत सुविधांचे प्रकल्प तसेच गरिबांसाठी मुलभूत सुविधांसह घराचे बांधकाम यांचा या योजनेत समावेश आहे.

1. केंद्र व राज्य शासनाच्या निधिच्या उपलब्धतेचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे:

घटक	**निधीचा हिस्सा %**			
	केंद्र शासन	**राज्य शासन**	**स्थानिक स्वराज्य संस्था**	**लाभार्थी सरासरी**
घरकुल	50	30	9	11
बाहय सुविधा	50	25	25	0

2. मंजूर योजनेचा तपशिल (रु. कोटीत)

उप कार्यक्रम	**मंजूर घरकुले दि. 17/09/2015 च्या मंजूरीनुसार**	**प्रकल्प किंमत**	**केंद्रशासनाचा हिस्सा**	**राज्य शासनाचा हिस्सा (ULB व लाभार्थी हिस्सा वगळून)**
(53 प्रकल्प)	97147	4169.60	2082.96	699.183

3. मंजूर योजनेची आर्थिक व भौतिक सद्यस्थिती

(रु. कोटीत)

उप कार्यक्रम	**मंजूर घरकुले दि.17/09/2015 च्या मंजूरीनुसार**	**पूर्ण घरकुले**	**प्रगतीपथा वरील घरकुले**	**केंद्राचा वितरीत निधी**	**राज्याचा वितरीत निधी**	**एकूण खर्च**
(53 प्रकल्प)	97147	82019	10279	1735.95	746.48	4261.09

4. योजना राबविण्यास अपेक्षित प्रगती साधताना निदर्शनास आलेले मुद्दे (स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या अहवालानुसार)

4.1 बहुमजली इमारतीस लाभार्थ्यांचा विरोध

4.2 समुह पध्दतीच्या घरकुलांना लाभार्थ्यांचा विराध.

4.3 जमिन उपलब्ध होण्यास विलंब.

4.4 आरक्षण बदलाच्या प्रक्रियेस विलंब.

4.5 बांधकाम साहित्यात झालेली दरवाढ रेती व खडीची अनुपलब्धता

4.6 महाराष्ट्रातील दुष्काळी स्थिती.

5. राज्य शासनाने योजना परिणामाकरक राबविण्यासाठी घेतलेले निर्णय

5.1 पूर्व अर्हता प्राप्त कंत्राटदाराची सूची.

5.2 आगाऊताबा देणे विषयी राज्य शासन निर्णय.

5.3 दरवाढीमुळे लागणऱ्या निधीच्या पूर्ततेसाठी 2.5 एफएसआय व त्यापैकी 25% वाणिज्य

वापरास परवानगी.

5.4 कॅडेस्टल सर्वे फी माफ.

5.5 पब्लीक प्रायव्हेट पार्टनरशिप प्रस्तावास अनुमती.

ब) एकात्मिक गृहनिर्माण व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रम (IHSDP)

आयएचएसडीपी ही योजना 10 लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या असलेल्या नगरांसाठी आहे. सदर योजना महाराष्ट्रातील 84 शहरांमध्ये राबविण्यात आली आहे.

१. **केंद्र व राज्य शासनाच्या निधीची उपलब्धता पुढीलप्रमाणे:**

घटक	**निधीचा हिस्सा %**			
	केंद्र शासन	**राज्य शासन**	**स्थानिक स्वराज्य संस्था**	**लाभार्थी सरासरी**
घरकुल	80	9	0	11
बाहय सुविधा	80	20	0	0

२. **मंजुर योजनेचा तपशिल**

(रु. कोटीत)

उप कार्यक्रम	**मंजुर कार्यक्रम**	**प्रकल्प किंमत**	**केंद्रशासनाचा हिस्सा**	**राज्य शासनाचा हिस्सा (ULB व लाभार्थी हिस्सा वगळून)**
119 **प्रकल्प (84शहरे)**	77885	1903.54	1160.20	485.87

३. **मंजूर योजनेची आर्थिक व भौतिक सद्यस्थिती** (जुले - 2019)

(रु. कोटीत)

उप कार्यक्रम	**मंजूर घरकुले दि.17/09/2015 च्या मंजूरीनुसार**	**पूर्ण घरकुले**	**प्रगतिपथावरील घरकुले**	**केंद्राचा वितरीत निधी**	**राज्याचा वितरीत निधी**	**एकूण खर्च**
119 प्रकल्प	77885	58288	9920	1084.48	218.48	1412.85

४. योजनेच्या मंद प्रगतीची कारणे

(स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अहवालानुसार)

४.१ बहुमजली इमारतीस लाभार्थ्यांचा विरोध.

४.२ समुह पध्दतीच्या घरकुलांना लाभार्थ्यांचा विरोध.

४.३ जमिन उपलब्ध होण्यास विलंब.

४.४ आरक्षण बदलाच्या प्रक्रियेस विलंब.

४.५ बांधकाम साहित्यात झालेली दरवाढ रेती व खडीची अनुपलब्धता.

४.६ महाराष्ट्रातील दुष्काळी स्थिती.

४.७ न.प.स मोठे प्रकल्प राबविण्याचा अनुभव नसणे.

५. राज्य शासनाने योजना परिणामकारक राबविण्यासाठी घेतलेले निर्णय

५.१ पूर्व अर्हता प्राप्त कंत्राटदाराची सूची.

५.२ आगाऊ ताबा देणे विषयी राज्य शासन निर्णय. (19 जानेवारी 2009 व 18 फेब्रुवारी 2011)

५.३ राज्य शासनाने प्रती घरकुल किंमत 1.25 लक्ष (केंद्राच्या मंजूर घरकुल किंमत 80,000/100,000 च्या उपरोक्त) प्रमाणे अतिरिक्त रक्कम उपलब्ध केली.

५.४ आयएचएसडीपी योजना पूर्ण करण्याकरिता घरकुल घटकाकरीता रु. 1.25 लक्ष पासून रु. 2 लक्ष

मर्यादेपर्यंत अनुदान देण्याबाबत शासन निर्णय दि. 28/01/2014 जारी.

५.५ दरवाढीमुळे लागणाऱ्या निधीच्या पूर्ततेसाठी 2.5 एफएसआय व त्यापैकी 25%

वाणिज्य वापरास परवानगी.

५.६ कॅडेस्टल सर्वे फी माफ.

५.७ पी.पी.पी प्रस्तावास अनुमती.

****

मुद्दा क्रमांक ६

राजीव गांधी ग्रामीण निवारा योजना क्र.२

राज्यातील ग्रामीण भागातील दारीद्र रेषेच्यावरती असणार यात सेच स्वत:चे पक्के घर बांधता येतनाही अशा कुटुंबाना स्वत:चे पक्के घरबांधण्यासाठी शासनाने शासननिर्णय क्र.गृनिधो-२००५/प्र.क्र.२४/गृनिधो-१ दि. ०१ नोव्हेंबर २००६ रोजी निर्णय घेतला.

सदर योजने अंतर्गत इच्छुक लाभार्थ्याने स्वत:च्या जागेवर किवा शासनाने/ ग्रामपंचायतीने उपलब्ध करुन दिलेल्या जागेवर २५० चौरस क्षेत्रफळाचे रुपये ५००००/-किमतीचे घरकुल बांधावयाचे आहे. स्वत:चा सहभाग म्हणुन ५०००/- रुपये बंकेत जमा करावयाचे आहे व ४५०००/-रुपये कर्ज स्वरुपात बकेकडुन घ्यावयाचे आहे. बकेकडुन घेण्यात आलेल्या कर्जाची परतफेड लाभार्थ्याने करावयाची आहे व कर्जावरील व्याज ९टक्के दराने शासनाच्या वतीने म्हाडाने भरावयाची आहे. यायोजने अंतर्गत ५०००० घरे बांधण्याचे उददीष्ट होते.

राजीव गांधी ग्रामीण निवारा योजना क्र.२ (सुधारीत)

सदर योजना शासन निर्णय क्र.गनिधो-१/प्र.क्र.९२/गनिधो-१ दि २७ आगष्ट २०००८ अन्वये प्रती घरकुल १०००००/-रुपये किमतीचे १२५००० घरकुले बांधण्यासाठी कार्यान्वीत करण्यात आली. सदर योजने अंतर्गत इच्छुक लाभार्थ्याने स्वत:च्या जागेवर किवा शासनाने/ ग्रामपंचायतीने उपलब्ध करुन दिलेल्या जागेवर २५० चौरसक्षेत्रफळाचे रुपये १०००००/- किमतीचे घरकुल बांधावयाचे आहे. स्वत:चा सहभाग म्हणुन १००००/- रुपये बंकेत जमा करावयाचे आहे व ९००००/-रुपये बकेकडुन घ्यावयाचे आहे. बकेकडुन घेण्यात आलेल्या कर्जाची परतफेड लाभार्थ्याने करावयाची आहे व कर्जावरील व्याज स्टेट बक आफ इडियाच्या P.L.R. (PrimeLendingRate) वजा ३टक्के किंवा कमाल १०टक्के यापैकी जे कमी असेल त्याप्रमाणे सरळ व्याजाने येणारी रक्कम शासनाच्या वतीने म्हाडाने भरावयाची आहे.

यायोजनेअंतर्गत फक्त म्हाडाने हमी घेतलेल्या व बँकांनी वितरीत केलेल्या कर्जावरील व्याज म्हाडाने बँकांना दयावयाचे आहे. लाभधारकाने कर्जाच्या परतफेडीच्या कार्यवाहीत कुचराही केल्यास व सबंधीत बकेने लाभधारकावर कर्जवसुलीसाठी कारवाही केल्यास लाभधारक स्वत: जबाबदार राहील. राजीव गांधी ग्रामीण निवारा योजना क्र.२ रु.४५०००/- कर्जस्वरुपात देण्यात येत होतीजी पुढे सुधारित होऊन राजीव गांधी ग्रामीण निवारा योजना क्र.२ (सुधारीत) कर्ज स्वरूप रक्कम रु.९००००/- करण्यात आली. सदर योजनेसाठी शासनाने ८.५ लक्ष निधी म्हाडास उपलब्ध करुन दिलेला आहे व म्हाडाने विभागीय मंडळांअंतर्गत बँकांना २०१०-२०११ ते जून-२०२० पर्यंत एकुण रु. ७३४०.३३ लक्ष निधी वितरीत केलेला आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ७

विडी कामगार योजना

१) श्रमिक विडी कामगार सहकारी गृहनिर्माण संस्था मर्यादित मु.गुंजाळवाडी, पो.राजापुर, ता.संगमनेर, जि.अहमदनगर या संस्थेच्या ८० घरकुलांच्याव रुपये १६.०० लक्ष अनुदान रक्कमेच्या प्रस्तावास महाराष्ट्र शासन, गृहनिर्माण विभाग, शासन निर्णय क्र. एचएसजी- १०९९/प्र.क्र.१९७/-गृनिधो-१,दि.१२/०७/२००१ अन्वये प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे.

सदर संस्थेस आतापर्यंत रु.८,५६,०००/- + रु.१,९२,०००/- असे एकुण रु.१०,४८,०००/- अनुदान राज्यशासनातर्फे वितरीत करण्यात आलेले आहे. संस्थेने आतापर्यंत ८० घरकुलांपैकी ७१ घरकुलांचे बांधकाम पूर्ण केले आहे. उर्वरीत ०९ विडी कामगारांची नावे राजीनामे व अन्य कारणांमुळे संस्थेने कायमस्वरुपी वगळलेली आहेत आणि सदरचा गृहनिर्माण प्रकल्प ७१ घरकुलांचे काम करुन बंद केला असल्याचे श्रमिक विडी कामगार संस्थेने कळविलेले आहे. तसेच सदर संस्थेस अनुदानाची उर्वरीत रक्कम रु.३.७२ लक्ष देय आहे.

२) अहमदनगर जिल्ह्यातील १९ विडी कामगारांनी विनंती पत्रान्वये केंद्र शासनाप्रमाणे राज्य शासनाकडुन अनुदान मिळणेसाठी अर्ज वैयक्तिकरित्या सादर केलेले आहेत.

सर्व १९ अर्जदारांनी केंद्र सरकारच्या श्रममंत्रालयाद्वारे रु.४००००/- अनुदान दोन हप्त्यात मिळाल्याचे नमूद करुन झेरॉक्स कागदपत्रांसह प्रस्ताव सादर केलेले आहेत. केंद्र शासनाकडुन वितरीत अनुदानाच्या प्रमाणित प्रती प्रस्तावासोबत सादर करण्यात आलेल्या नाहीत. सदर प्रमाणित प्रती सादर करण्याबाबत कळविण्यात आलेले आहे.

सर्व १९ प्रस्तावात केंद्र सरकारने वितरीत केलेल्या रु.४०,०००/- इतके अनुदान महाराष्ट्र शासन, शासन निर्णय क्र.एमएच/जी-१०९९/प्र.क्र.१९७/गृनिधो-१, मुंबई दि.१२/०७/२००१ नुसार मिळणेस्तव विनंती केलेली आहे.

तथापि, दि.१२/०७/२००१ च्या शासन निर्णयानुसार राज्य शासनाच्या हिश्श्यापोटी प्रती लाभार्थी रु.२०,०००/- अनुदान अनुज्ञेय ठरते.शासन निर्णय क्र.विडीक-२००८/प्र.क्र.३ गृनिधो-१, दि.५ मार्च, २००८ नुसार श्रमिक विडी कामगार सहकारी गृहनिर्माण संस्था (मर्यादित) यांना ८० घरकुले बांधण्याच्या रु.१६,००,०००/- खर्चाच्या प्रस्तावास राज्य शासनाने प्रशासकीय मान्यता प्रदान केलेली आहे. पर्यायाने विडी कामगारांसाठी मार्च २००८ पर्यंत राज्य शासनाने रु.२०,०००/- प्रती घरकुल अनुदान अनुज्ञेय होते. सदर अनुदान रक्कमेत शासन निर्णय दि.०९/०३/२०११ नुसार प्रती लाभार्थी रु.२५,०००/- अनुदान अनुज्ञेय आहे. उपरोक्त १९ लाभार्थींनी केंद्राप्रमाणे राज्यशासनामार्फत प्रती लाभार्थी रु.४०,०००/- अनुदानाची मागणी केली आहे.

३) अर्जदार सौ.शशिकला विष्णु शिंदे यांनी त्यांचे दि.०९/०५/२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये महिला विडी कामगार घरकुल योजना संबंधित स्त्रियांची स्वाक्षरी/अंगठा घेऊन मौजे-सुकेवाडी, ता. संगमनेर जि. अहमदनगर येथे घरकुल बांधण्यास अनुदान किंवा निधी मंजुर होणेबाबत मागणी केली आहे. सौ.शिंदे यांनी मौजे-सुकेवाडी, ता. संगमनेर जि. अहमदनगर येथील सरकारी गट क्र.६२१/१३ पैकी ३९६० चौ.मी. जागा गावठाण विस्तार योजनेअंतर्गत ४३ पात्र लाभार्थींना मिळाली असुन सर्व स्त्रीयांनी वर्गणी काढुन जागा सपाट करुन प्लिंथ पर्यंत घराचे काम केले असल्याचे कळविले आहे. सदर ४३ व्यक्तीनां केंद्रशासनाचे अनुदान मिळालेले आहे किंवा कसे? याबाबत सदर ४३ व्यक्तींना या कार्यालयाचे पत्र क्र.मुअ/नामं/डिबी/विका/जी-२९/५३४७/२०१७, दि.०७/१२/२०१७ अन्वये विचारणा करण्यात आली आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ८

विशेष नियोजन प्राधिकरण, नविन चंद्रपूर

1) **<u>प्रस्तावना :</u>**

नविन चंद्रपूर शहराच्या विकास योजनेस म्हाडातर्फे फक्त सार्वजनिक गृहनिर्माण योजनांसाठी व मुख्य सार्वजनिक सुविधा जसे मुख्य रस्ते, विकास केंद्रे, बगीचा, खेळाचे मैदान, शैक्षणिक सुविधा व कार्यालयासाठी राखीव असलेल्या जमिनीचे संपादन करण्यात येणार आहे व म्हाडा उपरोक्त सुविधांचा विकास करणार आहे. यासाठी २३८.०८ हेक्टर जमिनीचा अंतर्भाव असून या जमिनीच्या संपादनाची कार्यवाही सुरु आहे. तथापी यानंतर मा.उपलोकायुक्त यांनी एका प्रकरणात बगीचा,खेळाचे मैदान,पार्क व स्मशानभूमी या जागांचे देखील म्हाडाने भूसंपादन करावे असे आदेश दिले आहेत. त्यामुळे उपरोक्त जागे व्यतिरिक्त ४५.९९ हेक्टर जागेचे भूसंपादन मंडळास करावे लागणार आहे.

2) **<u>प्रकल्पाची अंदाजित किंमत व झालेला खर्च</u> :**

नविन चंद्रपूर प्रकल्पाची मंजूरीचे वेळची अंदाजित किंमत रु. १०७.०० कोटी होती.

१	जमिनीचा मोबदला	१३७.९७ कोटी
२	रस्ते विकासाची कामे	८८.९७ कोटी
३	विद्युत पुरवठयाची कामे	९.७२ कोटी
४	पाणीपुरवठयाची कामे	४१.१४ कोटी
५	इरई नदीवरील पुलाचे काम	६५.१८ कोटी
६	इतर किरकोळ खर्चे (देखभाल व दुरुस्ती)	४.८८ कोटी
७	आस्थापना खर्चे + पीएमसी	६.३१ कोटी
	एकूण	**३५४.१७ कोटी**

नविन चंद्रपूर विकास योजनेसाठी सन १९९८ ते जानेवारी २०२० अखेर पर्यंत शासनाकडून रु.६६.०९+५२+४०.४१+२२.७०+६५.१९+३० = २७६.३९ कोटी व प्राधिकरणाकडून रु. ७७.७८ कोटी असा एकुण रु. ३५४.१७ कोटी निधी प्राप्त झाला असून त्याचा नविन चंद्रपूर येथील विकासाच्या कामासाठी झालेला विनियोग खालील प्रमाणे आहे.

नविन चंद्रपूर प्रकल्पाची चालू दरसूची नुसार सध्याची अंदाजित किंमत रु. ४२५ कोटी येते.

३) भूसंपादनाची सद्यस्थिती :

विकास योजनेनुसार संपादित करावयाचे क्षेत्रापैकी म्हाडातर्फे मुख्य रस्त्याखालील जमिन ४६.५६ हेक्टर, विकास केंद्रासाठी २२.०० हेक्टर व पब्लीक हाऊसिंगसाठी ५८.१८ हेक्टर हॉस्पीटलसाठी व शाळेसाठी ६.०७ हेक्टर,बगीचा खेळाचे मैदानसाठी ४८.७२ हे. अशी एकुण १९०.३२ हेक्टर जमिन संपादित करण्यात आली आहे. तसेच मुख्य रस्ते,विकास केन्द्रे, म्हाडा कॉम्प्लेक्स व हॉस्पीटलसाठी ६०.७८५ हेक्टर जमिनीचे संपादनाचे प्रस्ताव जिल्हाधिकारी, चंद्रपूर यांचेकडे सादर करण्यात आले आहेत.

भूसंपादनाचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आरक्षणाचे नांव	विकास योजनेनुसार संपादित करावयाचे क्षेत्र (हे.)	संपादित केलेले क्षेत्र (हे.)	संपादनासाठी प्रस्ताव सादर केलेले क्षेत्र (हे.)	प्रत्यक्ष भरणा केलेली रक्कम (रु.कोटी)
१	मुख्य रस्ते	५८.९३	४६.५६	१२.३७	१७.०
२	विकास केंद्र	४६.३२	२२.००	२४.३२	१०.००
३	पब्लीक हाऊसिंग	५८.१८	५८.१८	-	२५.००

४	म्हाडा कॉम्प्लेक्स	४०.३१	८.९७	३१.३४	९.०
५	हॉस्पीटल व माध्यमीक शाळा	६.०७	६.०७	-	०.४६
६	बगीचा,पार्क,खेळाचे मैदान,बरीयल ग्राऊंड इ.	४८.७२	४८.७२	-	४४.५६
७	संपादनासाठी सादर केलेल्या प्रस्तावाकरिता मोबदला रक्कम	-	-	-	१३.९७
	एकूण	**२५८.५३**	**१९०.५०**	**६०.०३**	**११९.९९**

वरीलप्रमाणे ६८.०३ हे. जागेचे भूसंपादन म्हाडास करावयाचे असून यामध्ये मौजा कोसारा, दाताळा, खुटाळा व पडोली यांचा अंतर्भाव असून भूसंपादनाबाबत प्रस्ताव माननिय जिल्हाधिकारी, चंद्रपूर यांचेकडे सादर केले आहे.

4) नविन चंद्रपूर येथील गृहनिर्माण योजना :

नविन चंद्रपूर येथील पब्लीक हाऊसिंगसाठी आरक्षीत असलेल्या आरक्षण क्र.११४ व १३४ येथील म्हाडाच्या ताब्यातील जागेवर आतापर्यत ५९६ अल्प उत्पन्न गट गाळयाचे बांधकाम पूर्ण झालेले असून गाळे वाटप जवळपास पूर्ण झाले आहे. मध्यम उत्पन्न गट योजनेअंतर्गत १०६ सदनिका या योजनेचे काम मे-२०१५ मध्ये पूर्ण झाले असून गाळे वाटप पुर्ण झाले आहे.

साईट क्र.१३४ वर मध्यम उत्पन्न गटांतर्गत १०० सदनिका (Stilt+२) या योजनेचे काम पूर्ण झालेले आहे.

प्रस्तावित योजना : मध्यम उत्पन्न गटाअंतर्गत २१४ सदनिका (Stilt+३) या योजनेला प्राधिकरणातर्फे प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झालेली असून तांत्रीक मंजुरी व प्रारुप निविदा मंजुरी सुद्धा प्राप्त झालेली आहे. तसेच प्रधानमंत्री आवास योजने अंतर्गत

साईट क्र. १२४ मध्ये १६८ अत्यल्प उत्पन्न गट, २४ मध्यम उत्पन्न गट , २० दूकाने व १० कार्यालयीन कक्ष व साईट क्र. १२५ वर ९६ अत्यल्प उत्पन्न गट, ३६ मध्यम उत्पन्न गट, ८ दूकाने व ४ कार्यालयीन कक्ष योजना प्रस्तावित करण्यात आली असून काम जवळपास पूर्ण झाले आहे.

५) मुख्य रस्ते :

नविन चंद्रपूर सिमेतील १३९१.७१ हेक्टर जमिनी अंतर्गत प्रथम टप्प्यात ४०.४१२ कि.मि. लांबीचे डी.पी. रस्ते, पावसाळी गटारे, सी.डी. वर्कस व नाल्यावरील लहान पूल इत्यादि कामाचे सर्वेक्षण करणे, प्रशासकीय मंजूरीचे व तांत्रिक मंजूरीचे अंदाजपत्रक तयार करणे,प्रारुप निविदा तयार करणे, विकास कामाची देखभाल करणे इ. कामे करण्यासाठी प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागाराची नियुक्ती प्राधिकरणाच्या मंजूरीने विविध पध्दतीचा अवलंब करुन नागपूर मंडळाने केली. यानुसार सदर कामास मा.मुअ/प्रा यांचे पत्र क्र./MH/CE/EE-II/NB-378/1917/08/दिनांक.24/10/2008 अन्वये रु. १२१.३५ कोटी या रक्कमेस सुधारित प्रशासकीय मान्यता प्राप्त असून सदरहु कामे जून २०१२ मध्ये पूर्ण झाले आहे.

६) पाणीपुरवठा :

नविन चंद्रपूर करिता बाहय पाणीपुरवठा करण्याच्या दृष्टीने रु. २४.०० कोटी रक्कमेचे अंदाजपत्रक तयार करण्यात आले होते. या प्रकल्पासाठी चंद्रपूर शहरालगत १५ कि.मि.दुर धानोरा या नदीवर Jacwell बांधून पाईपलाईनव्दारे हे पाणी आणावयाचे प्रस्तावीत होते त्यानंतर चार उंच टाक्या बांधून पाण्याच्या टाकीव्दारे नविन चंद्रपूरला पाणीपुरवठा करण्याचे प्रस्तावीत होते. यापैकी प्रथम टप्प्यात सेक्टर-४ येथे पाणीपुरवठा करण्याचे दृष्टीने एक २०.०० लक्ष लिटर क्षमता असलेली टाकी, जलवाहीनीचे व पंपीग मशीनरीचे काम पुर्ण झाले आहे.

या टाकीमध्ये एमआयडीसीच्या ESR मधून पाणी घेवून या टाकीव्दारे सेक्टर-४ ला एमआयडीसी सोबत करारनामा करुन पाणीपुरवठा सुरु करण्यात आलेला आहे. एमआयडीसीचा पाण्याचा दर रु. १४.०० प्रती घन मिटर असल्यामुळे मंडळाला स्वत:ची पाणीपुरवठा योजना करण्याकरिता महराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,चंद्रपूर यांचे मार्फत सदर योजना पुर्ण ठेव तत्वावर राबविण्याबाबत प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाली असून सदरहू योजनेचे काम प्रगतीपथावर आहे.

७) बाहयविद्युतीकरण :

नविन चंद्रपूर येथील मौजा कोसारा,पडोली,दाताळा व खुटाळा या चार गावाच्या वसाहतीला विद्युत पुरवठा करण्याचे प्रस्तावीत असून या करिता महाराष्ट्र राज्य विघुत वितरण कंपनी, नागपूर यांना अंदाजपत्रक तयार करण्याकरिता कळविण्यात आले आहे.त्याकरिता एमएसईडीसीएल चंद्रपूर च्या अधिका-यांसोबत मोक्याची संयुक्त पाहणी करण्यात आली आहे. सदर अंदाजपत्रकास मंजुरी मिळाल्यानंतर १५ टक्के सुपरव्हिजन चार्जेस भरुन हे काम म्हाडातर्फे करावयाचे आहे.

तसेच महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनीव्दारे सबस्टेशन व इतर कामाकरिता रु.९.६४ कोटी रक्कमेच्या अंदाजपत्रकास मंजुरी प्राप्त झाली असून पारेषण कंपनीव्दारे प्राप्त झालेल्या मागणी पत्रानुसार नागपूर मंडळाने रु.९.६४ कोटीचा भरणा दि.३१.३.२००९ रोजी केलेला आहे. सदर काम पारेषण कंपनी मार्फत पुर्ण झालेले आहे.

नविन चंद्रपूर येथील विकास कामे जलदगतीने पुर्ण करण्याच्या दृष्टीने विकासाच्या कामासाठी आवश्यक असलेला निधी प्रथम म्हाडाने खर्च करावा व त्या खर्चाच्या प्रतीपुर्तीसाठी आवश्यक प्रस्ताव राज्य शासनाकडे सादर करावा. राज्य शासनाकडून गृहनिर्माण विभागाला जसजसा नियतव्यय मंजूर केला जाईल तसतशी म्हाडाने केलेल्या खर्चाची गृहनिर्माण विभागाकडून प्रतीपुर्ती केली जाईल, असा निर्णय शासन स्तरावर घेण्यात आल्याचे मा.सचिव (गृहनिर्माण) यांचे पत्र क्र.बैठक-

२००८/प्र.क्र.२६/भाग-२/गृनिधो-१,दिनांक.६ ऑगष्ट २००८ अन्वये कळविण्यात आले.

वरील निर्णयाच्या अनुषंगाने प्राधिकरणातर्फे नविन चंद्रपूर येथील मुख्य रस्ते,गटारे व लहान पुल इ.रु.७१.४० कोटीच्या कामास मंजुरी मिळाली असून सदर काम पूर्ण झाले आहे व पाणीपुरवठयाचे काम महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणामार्फत पुर्ण ठेव तत्वावर प्रगतीपथावर आहे. तसेच उर्वरीत विकास कामे जसे की, बाहय विद्युत पुरवठा, मलनि:सारणाची कामे निधी उपलब्धतेनुसार पुर्ण करण्याचे नियोजन आहे. या उर्वरित विकास कामाकरिता व सुधारीत प्रारूप विकास आराखडा तयार करण्यासाठी प्राधिकरणातर्फे मे. दाराशॉ कंपनी यांची प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार म्हणून नेमणूक झालेली आहे. नविन चंद्रपूर येथील भूसंपादन व बाहयकामाकरीता प्राधिकरणातर्फे जानेवारी २०२० अखेर पर्यंत एकूण रु.३५४.१७ कोटी खर्च झाला असून शासनाकडून प्राप्त रु. २७६.३९ कोटी वजा करता उर्वरित रु. ७७.७८ कोटी रकमेची प्रतीपुर्ती वरील निर्णयानुसार शासनातर्फे होणे आवश्यक आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ९

उपकर प्राप्त इमारती व त्याचा पुनर्विकास

मुंबई शहर जिल्हयात अ ते ग विभागात एकूण **१९६४२** उपकरप्राप्त इमारतींपैकी काही इमारती कोसळल्याने तर काही अत्यंत मोडकळीस आल्याने तोडल्यामुळे, काही इमारतींची पुर्नबांधणी किंवा पुनर्विकास झाल्याने तसेच काही इमारती उपकरातून वगळल्यामुळे आता प्रत्यक्ष अस्तित्वात असलेल्या उपकरप्राप्त इमारतींची संख्या **१४,२०७** एवढी आहे. त्याचे वर्गीकरण खालीलप्रमाणे आहे:-

उपकर वर्ग.	मुळ उपकर प्राप्त इमारतींची संख्या	सद्याची संख्या
अ (दि.०१.सप्टेंबर.१९४० पूर्वी बांधलेल्या)	१६,५०२.	११,९५०
ब (दि.०१.सप्टेंबर.१९४० ते ३१.डिसेंबर. १९५० या कालावधीत बांधलेल्या)	१,४८९	९६३
क (दि.०१.जानेवारी.१९५१ ते ३०.सप्टेंबर.१९६९ या कालावधीत बांधलेल्या)	१,६५१	१,२७७
एकूण	**१९,६४२**	**१४,२०७***

*** शासनाने दि.०७.०८.२०१३ रोजीच्या निर्णयान्वये उपकरप्राप्त इमारतींची अ, ब व क अशी वर्गवारी रद्दबातल करुन एकच वर्गवारी म्हणजे उपकरप्राप्त म्हणून ठेवलेली आहे.**

मोठया प्रमाणावरील उपकरप्राप्त इमारतींची पुनर्रचना करण्यास एकटी मुंबई इमारत दुरूस्ता व पुनर्रचना मंडळ ही संस्था अपुरी पडणार आहे. तसेच या सर्व इमारतींच्या पुनर्रचनेकरिता आवश्यक असणारा व उपलब्ध होणारा निधी विचारात घेता एकटया शासनास ते शक्य होणार नाही. करिता, या इमारतींच्या दुरूस्ती व पुर्नबांधणीचा कार्यक्रम गतीमान करण्यासाठी या कार्यक्रमात उपकरप्राप्त इमारतींचे मालक / रहिवाशी भाडेकरू यांना सहभागी करण्याच्या दृष्टीने शासनाने खालील योजना कार्यान्वित केल्या आहेत.

१. म्हाड अधिनियम १९७६ मधील कलम १०२ च्या तरतुदींनुसार मालक, भाडेकरू / रहिवाश्यांना त्यांच्या इमारतींच्या दुरूस्तीसाठी ना हरकत प्रमाणपत्र देणे.

२. मालक / भोगवटादार यांस त्यांच्या इमारतीच्या पुनर्बांधणीकरिता प्रोत्साहनपर २ किंवा मूळ इमारतीसाठी पूर्वी वापरण्यांत आलेला चटईक्षेत्र निर्देशांक यापैकी जो जास्त असेल तो वापरण्याची

सवलत शासनाने सन १९८९ पासून देय केली. याबाबत सुकथनकर समितीच्या शिफारशींनुसार दि.२१.०५.२०११ व दि.१४.०८.२०१३ च्या अधिसूचनेनुसार आता ३.०० एवढा किंवा मूळ इमारतीमधील रहिवाश्यांना नव्या पुनर्रचित इमारतीमध्ये पुन:स्थापित करण्यासाठी लागणारा चटईक्षेत्र निर्देशांक अधिक ५० टक्के यांपैकी जो अधिक असेल तो चटई क्षेत्र निर्देशांक वापरण्याची तरतूद करण्यांत आली आहे. ही सुधारीत च. क्षे. नि. ची सवलत सागरी किनारा नियंत्रण रेखाने बाधित झालेल्या मालमत्तांना देखील भारत सरकारच्या पर्यावरण विभागाने दि.१६.०६.२०१५ रोजी जारी केलेल्या अधिसूचनेनुसार पुनर्विकासासाठी ३.०० किंवा मूळ इमारतीमधील रहिवाश्यांना नव्या पुनर्रचित इमारतीमध्ये पुन:स्थापित करण्यासाठी लागणारा चटईक्षेत्र निर्देशांक अधिक ५० टक्के यांपैकी जो अधिक असेल तो चटई क्षेत्र निर्देशांक वापरण्याची तरतूद करण्यांत आली आहे.

३. म्हाड अधिनियम १९७६च्या प्रकरण ८अ मधील कलम १०३ ब नुसार उपकरप्रात्र इमारतीतील भाडेकरू रहिवाश्यांची सहकारी गृहनिर्माण संस्था स्थापन करून इमारतीचे मालकी हक्क सहकारी गृहनिर्माण संस्थेस त्यांनी त्यांची इमारत सुस्थितीत ठेवण्यास किंवा त्यांच्या इमारतींची पुनर्बांधणी करण्यास सूपुर्द करणे.

विकास योजना आराखडयामधील आरक्षणे, विकास नियंत्रण नियमावलीमधील तरतूदी, रेल्वे हद्दीच्या नजीक ३० मीटर जागा मोकळी सोडणे यांसारख्या कारणांमुळे ब-याच इमारतींची पुनर्रचना होऊ शकलेली नाही. अलीकडेच मा. सर्वोच्च न्यायालयाने पुनर्विकसित इमारती बांधताना बाजूचे सोडावयाचे अंतर कमीत कमी ६.०० मी. ठेवण्याची अट टाकल्याने ब-याच विकासकांकडून इमारतींच्या पुनर्विकासाची कामे सुरू करण्यात आलेली नाहीत. सद्यस्थितीत सदर उपकरप्राप्त इमारतींना कमीत कमी ६.०० मी. रिकामी जागा सोडावयाची अट बृहन्मुंबई महानगरपालिका यांनीही मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार लागू केलेली आहे. ब-याच ठिकाणी मालक / रहिवाशी यांचेमार्फत भूसंपादन कार्यवाहीस होणारा विरोध, न्यायालयीन स्थगिती आणणे, भाडेकरूंनी संक्रमण शिबीरात पर्यायी जागा न घेणे, इमारत पाडण्यास विरोध करणे वगैरे कारणांमुळे पुनर्बांधणीच्या कार्यवाहीत बराच विलंब होतो.

या व्यतिरिक्त पुनर्बांधणीचा कार्यक्रम अधिक गतिमान करण्याच्या दृष्टीने शासनाने योग्य त्या शिफारशी करण्यासाठी शासन निर्णय क्र.संकीर्ण १०२०/सीआर-१२२/दुवपु.-१, दि.१२ सप्टेंबर, २००१ अन्वये मा. प्रधान सचिव (गृहनिर्माण), महाराष्ट्र शासन यांचे अध्यक्षतेखाली एक समिती स्थापन केली होती. सदरहू समितीने तयार केलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने शासनाकडे मा. मंत्री गृहनिर्माण विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली उच्चस्तरीय समितीची नेमणूक दि.०३.१२.२००३ च्या शासन निर्णयान्वये केली होती. उच्चस्तरीय समितीच्या बैठका झाल्या, त्यानुसार अहवाल तयार करून शासनास सादर केला होता. सदरहू अहवाल शासन निर्णय एमबीआरआरबी-२००२/प्र.क.५२५/दु.वपु., दि.१ जून, २००५ अन्वये मान्य करण्यात आला आहे.

शासनाने नेमलेल्या सुकथनकर समितीच्या अभ्यासगटाने केलेल्या शिफारशींच्या अनुषंगाने शासनाने मे १९९८ पासून म्हाड अधिनियमात नव्या तरतूदी केल्या. त्यांत भोगवटादारांना पुनर्रचित गाळे किमान २०.९० चौ. मी. व कमाल ७०.०० चौ. मी. व विनामूल्य देणे, तसेच पुनर्रचित इमारत मालकी तत्वावर भोगवटदारांच्या सहकारी गृहनिर्माण संस्थेला हस्तांतरीत करणे, पुनर्रचनेच्या कामांकरिता म्हाडाकडून प्रतिवर्षी रू.१०.०० कोटी अंशदान देणे या स्वरूपाच्या तरतुदी करण्यांत आल्या आहेत.

अ) मंडळामार्फत आजपर्यंत ९४१ जुन्या उपकर प्राप्त इमारती पुनर्रचित करून त्याजागी नविन ४५४ पुनर्रचित इमारती बांधण्यात आल्या असून, त्या अंतर्गत ३३९५४ निवासी + २४३२ अनिवासी असे एकूण ३६३८६ भाडेकरू / रहिवाश्यांचे पुनर्वसन करण्यात आले आहे.

ब) मंडळातर्फे जुन्या उपकर प्राप्त इमारतीच्या पुनर्विकासासाठी खाजगी विकासकांना अद्यापपर्यंत २१८९ ना-हरकत प्रमाणपत्र देण्यात आलेले असून त्यामध्ये एकूण ३९२८ उपकरप्राप्त इमारतीचा समावेश असून ७५४४९ भाडेकरू / रहिवाश्यांचा समावेश आहे. आतापर्यंत ७९३ योजनांचे काम पूर्ण झाले असून १३१२ जुन्या उपकरप्राप्त इमारतीमधील २१२५८ भाडेकरू / रहिवाश्यांचे पुनर्वसन झालेले आहे.

****

मुद्दा क्रमांक १०

विकास नियंत्रण नियमावली ३३(७) मध्ये सुधारणा :-

शासनाने दि.२५.०१.१९९९ च्या अधिसूचनेद्वारे मुंबई शहर जिल्ह्यातील उपकरप्राप्त इमारतींचा पुनर्विकास करण्याकरिता सुधारित विकास नियंत्रण नियमावली ३३ (७) जारी केली. उपकरप्राप्त इमारतीतील किमान ७०% भाडेकरू/ रहिवाश्यांची संमत्ती व मालकाची संमत्ती असल्यास सदर इमारतीचा पुनर्विकास या नियमावली अंतर्गत करण्याची तरतूद आहे.

शासनाने दि. ०२.०३.२००९ रोजी जारी केलेल्या अधिसूचनेद्वारे सदर नियमावलीत अंशत: सुधारणा केली असून आता निवासी रहिवाशी / भाडेकरूस किमान ३००.०० चौ. फू. गालिचा क्षेत्राची सदनिका देण्याची तरतुद करण्यांत आली आहे. तसेच भूखंडावर होणा-या एकूण बांधकामापैकी क्षेत्रिय च. क्षे. नि. (Zonal F.S.I.) व्यतिरिक्त उर्वरित बांधकाम क्षेत्रावर रू.५०००/- प्रति चौ. मी. या दराने विकास कर लावण्याची तरतुद करण्यांत आली आहे.

तसेच शासनाने दि.१६.०८.२०१० रोजी शासन निर्णय काढून भाडेकरू रहिवाश्यांची पात्रता निश्चितीमध्ये येणा-या अडचणी दूर करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केल्या आहेत.

राज्य शासनाने दि.२१.०५.२०११ रोजी शासन निर्णय काढून वि.नि.नि.३३(७) मध्ये सुधारणा केली आहे.

१. सुधारणेनुसार जुन्या चाळींच्या विकासाकरिता किमान चटई क्षेत्र निर्देशांक २.५ वरून ३.०० पर्यंत वाढविण्यात आला आहे. तसेच निवासी ७० चौ. मी. पेक्षा जास्त चटई क्षेत्रफळाच्या गाळ्यांकरीता ७० चौ. मी. वरील चटई क्षेत्रफळाकरीता बांधकाम खर्च शिघ्रगणकानुसार विकासकास द्यावयाचा आहे व ७० चौ. मी. वरील चटई क्षेत्रफळ हे पुनर्वसन क्षेत्रामध्ये समाविष्ट केले आहे. परंतू, ७० चौ. मी. वरील चटई क्षेत्रफळाकरीता प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्रफळ लागु नाही.

२. वि. नि. नि. ३३(७) अंतर्गत अतिरिक्त क्षेत्रफळाची टक्केवारी ठराविक टक्केवारी पेक्षा जास्त असल्यास विक्रीयुक्त क्षेत्रफळाच्या ठराविक टक्केवारी (म्हाड कायदा १९७६ परिशिष्ट-३ मधील तक्त्यानुसार) म्हाडास अतिरिक्त क्षेत्र म्हणुन सुपुर्द करावे लागते. सदर क्षेत्र विकासकास इतरत्र त्याच विभागात देय क्षेत्रफळाच्या किंमतीच्या पटीत क्षेत्र देण्याची मुभा देण्यात आली आहे.

३. विकासकाने पुनर्विकसीत इमारतीच्या १० वर्षाच्या नि:शुल्क देखभालीपोटी लागणाऱ्या खर्चासाठी कॉर्पस फंड देण्याची तरतूद करण्यात आली आहे.

४. सदनिकाचे हस्तांतरणाच्या नियमात शिथिलता आणली असुन नवीन इमारतीचे सहकारी गृहनिर्माण संस्था पर्यंत भाडेनियंत्रण कायद्यास अधिन राहून हस्तांतरण तसेच तद्नंतर सहकारी गृहनिर्माण संस्थेच्या कायद्यानुसार हस्तांतरणाची तरतुद करण्यात आली आहे.

५. उपकरप्राप्त इमारतीच्या भुखंडावर, बिगर उपकरप्राप्त इमारतींचा समावेश असल्यास, बिगर उपकरप्राप्त इमारतींच्या खालील भुखंडाच्या क्षेत्रफळाच्या २५% इतके क्षेत्र नवीन नियमानुसार ३.०० चटई क्षेत्र निर्देशांकाकरिता पात्र ठरविण्यात आले आहे व त्यावरील बिगर उपकरप्राप्त क्षेत्रासाठी वि. नि. नि. अधिनियम ३२ च्या तरतूदीस अधीन राहून क्षेत्रफळ अनुज्ञेय ठरविले आहे.

६. शासन निर्णय दि.१६.०८.२०१० च्या जोडपत्रामधील परिच्छेद १३ रद्द करून शासन निर्णय दि.२२.०२.२०१३ अन्वये खालीलप्रमाणे सुधारणा केली आहे.

"रहिवाश्याकडे एकापेक्षा सलग असलेल्या अथवा सलग नसलेल्या स्वतंत्र खोल्यांसाठी / गाळयांसाठी स्वतंत्र भाडेपावती अथवा करारपत्रे असल्यास त्यांना स्वतंत्र गाळे म्हणून पात्र धरण्यांत यावेत. तसेच जर एका रहिवाश्यांकडे एकापेक्षा जास्त सलग खोल्या असल्यास परंतू एकच भाडेपावती / करारपत्र असल्यास त्यांची स्वतंत्रता धरता येऊ नये.

मात्र सदर गाळयाचा महानरगपालिकेकडील सन १९९५-९६ च्या निरीक्षण उता-यात (Inspection Extract १९९५-१९९६) समावेश असल्याची खातरजमा करून त्याखेरीज १३ जुन, १९९६ पूर्वीचे वास्तव्य सिध्द करणारे शासकीय / अर्धशासकीय वितरीत पुरावे आहेत. अशा भाडेकरू / रहिवाशास पात्र समजण्यात येऊन स्वतंत्र गाळे पुनर्वसनासाठी पात्र ठरविण्यात यावे".

संदर्भिय शासन निर्णयाच्या तरतूदीनुसार, विकास नियंत्रण नियमावलीतील ३३(६), ३३(७) व ३३(९) अन्वये राबविण्यात येत असलेल्या योजनांमधील भाडेकरू / रहिवाशांची पात्रता निश्चित करण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात येईल. तद्वतच योजनामधील उपकरप्राप्त नसलेल्या इमारतीमधील पात्र भाडेकरूंची पात्रता निश्चित करण्यासाठी देखील संदर्भीय शासन निर्णयातील तरतूदीचा अवलंब करण्यात येईल.

महाराष्ट्र प्रादेशिक व नगर रचना अधिनियम, १९६६ चे कलम ३७(१अेअे)(सी) अन्वये अधिसूचना:

मुंबई बेटावरील "अ" वर्गाकरिता लागू असलेला चटई क्षेत्रफळ निर्देशांक ३.०० हा उपकर प्राप्त इमारती "ब" व "क" वर्गवारीमधील सर्व इमारतींना चटई क्षेत्रफळ निर्देशांक ३.०० लागू करणेबाबतचा निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या नगर विकास विभागाने सदर अधिसूचना क्रमांक टिपीबी४३१२/प्र.क्र.०५/२०१२/नवि-११, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०२१, दि.१४.०८.२०१३ अन्वये मंजूर केलेला आहे.

नगर विकास विभागाच्या दि.२१.०५.२०११ च्या अधिसुचनेतील व दि.०७.१०.२०१३ च्या आदेशातील निर्देशानुसार उपकर प्राप्त मालमत्तांच्या पुनर्विकासासाठी चटई क्षेत्र निर्देशांक ३.० प्रमाणे सुधारित ना हरकत प्रमाणपत्र देणेबाबत.

नगर विकास विभागाच्या दि.२१.०५.२०११ च्या अधिसुचनेतील वि. नि. नि. ३३(७) परि. ३ कलम १०(अ) मधील सुधारित तरतुदीच्या विरोधात मे. जे. गाला एन्टरप्रायजेस यांनी दाखल केलेल्या रिट याचिका क्र.२४५७/२०११ मध्ये मा. उच्च न्यायालयाने दि. २०.०३.२०१३ रोजी दिलेल्या निर्णयाच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र प्रादेशिक व नगर रचना अधिनियम १९६६ चे कलम १५४ (१) नुसार दि. २१.०५.२०११ च्या अधिसुचनेमध्ये सुधारणेसंदर्भात आवश्यक निर्देश नगर विकास विभागाच्या दि.०७.१०.२०१३ च्या आदेशाद्वारे देण्यात आलेले आहेत. संबंधित विकासकांना तसेच बृहन्मुंबई महानगरपालिका यांना याबाबत पुढील कार्यवाहीसाठी कळविण्यात आलेले आहे.

विकास नियंत्रण नियमावली २०३४ नुसार विकास नियंत्रण नियमावली ३३(७) अंतर्गत झालेल्या सुधारणा:

१) एका भुखंडाचा पुनर्विकास केल्यास, भाडेकरु / रहिवाश्यांना किमान ३०० चौ.फुट चटई क्षेत्र + ५% प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र उपलब्ध होईल.
२) २ ते ५ भुखंडाचा पुनर्विकास सामुहिकपणे केल्यास, भाडेकरु / रहिवाश्यांना किमान ३०० चौ.फुट चटई क्षेत्र + ८% प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र उपलब्ध होईल.
३) ५ पेक्षा अधिक भुखंडाचा पुनर्विकास सामुहिकपणे केल्यास, भाडेकरु / रहिवाश्यांना किमान ३०० चौ.फुट चटई क्षेत्र + १५% प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र उपलब्ध होईल.
४) कमाल चटई क्षेत्र ७० चौ.मी. वरुन १२० चौ.मी. पर्यंत वाढविण्यात आलेले आहे.
५) पुनर्विकासासाठी ७० टक्के ऐवजी ५१ टक्के भाडेकरु / रहिवाश्यांची संमती असणे आवश्यक आहे.

विकास नियंत्रण नियमावलीत करावयाच्या सुधारणा:

- पंतप्रधान अनुदान प्रकल्पांतर्गत जुन्या २३९ उपकरप्राप्त इमारतींच्या जागी ६६ इमारती सन १९८८ ते सन १९९४ या कालावधीत बांधण्यात आलेल्या आहेत. या ६६ इमारतीमध्ये ५७०८ निवासी + ५९७ अनिवासी असे एकूण ६३०५ भाडेकरु / रहिवाशी राहतात. मुळ योजनेच्या तरतुदीनुसार या इमारती संबंधित भाडेकरु / रहिवाश्यांनी मालकी तत्वावर करुन घेणे आवश्यक होते. तथापि, सदर इमारती अद्यापही संबंधित भाडेकरु / रहिवाश्यांनी मालकी तत्वावर करुन घेतलेल्या नाहीत. या इमारतींच्या दैनंदिन देखभाल व दुरुस्तीकडे भाडेकरु / रहिवाश्यांनी दुर्लक्ष केल्यामुळे सद्य:स्थितीत या इमारती मोडकळीस आलेल्या असून, त्यांची पुन्हा पुर्नरचना करणे आवश्यक झाले आहे. याशिवाय मंडळाच्या निधी अंतर्गत जुन्या ७०२ इमारतींच्या जागी ३८८ नविन इमारती (२८२४६ निवासी + १८३५ अनिवासी असे एकूण

३००८१ गाळे) बांधलेल्या आहेत. या इमारतीपैकी काही इमारती दैनंदिन देखभाल व दुरुस्तीकडे दुर्लक्ष केल्यामुळे मोडकळीस आलेल्या आहेत व त्यांची पुन्हा पुनर्रचना करणे आवश्यक झालेले आहे. तथापि, पुनर्रचित इमारतींची पुन्हा पुनर्रचना करण्याची तरतुद विकास नियंत्रण नियमावली क्र.३३(७)(१) अंतर्गत नसल्याने तशी स्पष्ट तरतुद केल्यास, या पुनर्रचित केलेल्या इमारतींच्या पुन्हा पुनर्रचनेचा प्रश्न निकाली निघु शकतो.

- विकास नियंत्रण नियमावली क्र.३३(७)(१) व ५(सी) अंतर्गत तरतुदीनुसार पुर्वी उपकरप्राप्त असलेल्या व नंतर रहिवाश्यांच्या सहकारी गृहनिर्माण संस्थांनी अशा इमारती विकत घेतल्याने, दुरुस्ती उपकरातुन वगळलेल्या इमारतींच्या पुनर्विकासासाठी चटई क्षेत्र निर्देशांक २.५० अथवा रहिवाश्यांच्या पुनर्वसनासाठी लागणारा चटई क्षेत्र निर्देशांक अधिक ५० टक्के प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र निर्देशांक यापैकी जो अधिक असेल, असा चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय आहे. उपकरातुन वगळलेल्या इमारती यापुर्वी उपकरप्राप्त असल्याने व आर्थिक दृष्टया पुनर्विकास वर्धनक्षम होण्याच्या दृष्टीने अशा इमारतीसाठी उपकरप्राप्त इमारतीप्रमाणेच अशा इमारतीच्या पुनर्विकासासाठी विकास नियंत्रण नियमावली क्र.३३(७)(५)अ व ब नुसार चटई क्षेत्र निर्देशांक ३.०० अथवा पुनर्वसनासाठी लागणारा चटई क्षेत्र निर्देशांक अधिक ५०/६०/७० टक्के प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र निर्देशांक यापैकी जो अधिक असेल, असा चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय करणे आवश्यक वाटते.
- विकास नियंत्रण नियमावली क्र.३३(७), (५)(अ)(बी) नुसार, एका भुखंडाचा पुनर्विकास करावयाचा झाल्यास, किमान पुनर्वसन क्षेत्रफळाच्या (२७.८८ चौ.मी.), ५ टक्के अधिक पुनर्वसन क्षेत्र, २ ते ५ भुखंडांचा एकत्रितपणे पुनर्विकास करावयाचा झाल्यास, किमान पुनर्वसन क्षेत्रफळाच्या (२७.८८ चौ.मी.), ८ टक्के अधिक पुनर्वसन क्षेत्र, ५ पेक्षा अधिक भुखंडांचा एकत्रितपणे पुनर्विकास करावयाचा झाल्यास, किमान पुनर्वसन क्षेत्रफळाच्या (२७.८८ चौ.मी.), १५ टक्के अधिक पुनर्वसन क्षेत्र अनुज्ञेय केलेले आहे. यामुळे फक्त ज्या पुनर्विकास योजनांमध्ये अनुज्ञेय चटई क्षेत्र निर्देशांक ३ पेक्षा अधिक होतो (पुनर्वसनाचे क्षेत्रफळ + ५० टक्के/६० टक्के/७० टक्के) अशाच पुनर्विकास योजनांमध्ये ५/८/१५ टक्के अधिकच्या पुनर्वसन क्षेत्रफळापोटी ५०/६०/७० टक्के पुनर्वसन चटई क्षेत्र प्राप्त होते. तथापि, ज्या योजनांमध्ये अनुज्ञेय चटई क्षेत्र निर्देशांक हा फक्त ३ पर्यंतच अनुज्ञेय होतो, अशा पुनर्विकास योजनांमध्ये अधिकच्या पुनर्वसन क्षेत्रफळापोटी प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र उपलब्ध होत नसल्याने, विकासकास अधिकच्या पुनर्वसन क्षेत्रफळापोटी बांधकामाचा खर्च सोसावा लागतो. त्यामुळे ज्या पुनर्विकास योजनांसाठी चटई क्षेत्र निर्देशांक ३.०० अनुज्ञेय होतो, अशा पुनर्विकास योजनांमध्ये बांधकाम खर्च वसुल होण्याच्या दृष्टीने रहिवाशांना द्यावयाच्या अधिकच्या पुनर्वसन क्षेत्रफळापोटी प्रोत्साहनात्मक चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय करणे आवश्यक वाटते.

वर नमुद केल्यानुसार, एक, दोन ते पाच व सहापेक्षा अधिक भुखंडाच्या एकत्रितपणे पुनर्विकासासाठी रहिवाशांचे अनुज्ञेय चटई क्षेत्र वेगवेगळे (एका भुखंडासाठी ३१५ चौ.फुट, दोन ते पाच भुखंडासाठी ३२४ चौ.फुट व ५ भुखंडापेक्षा अधिक भुखंडांसाठी ३४५ चौ.फुट) आहे. वस्तुत: एकाच योजनेअंतर्गत रहिवाश्यांसाठी अनुज्ञेय केलेल्या वेगवेगळया बांधकाम क्षेत्रफळामुळे रहिवाश्यांकडून जास्तीत जास्त ३४५ चौ.फुटांच्या बांधकाम क्षेत्रफळाच्या तरतुदीप्रमाणे प्रत्येक पुनर्विकास योजनेमध्ये मागणी केली जाऊ शकते. यामुळे पुनर्विकासाच्या कामास खिळ बसु शकते. यामुळे रहिवाश्यांसाठी अनुज्ञेय असणाऱ्या बांधकाम क्षेत्रफळामध्ये विसंगती न ठेवता, समान बांधकाम क्षेत्रफळ अनुज्ञेय करणे आवश्यक वाटते.

- **शासनाने दि.११.०९.२०१९ रोजी च्या शासन निर्णयान्वये निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार, विकासक पात्रतेचे निकष खालीलप्रमाणे निश्चित केले आहेत.**

विकासकाचा वर्ग	मागील तीन वर्षातील सरासरी वार्षिक उलाढाल	मागील तीन वर्षात बांधकाम केलेले एकूण क्षेत्र चौ.मी. (किमान)	एकूण गाळयांचा प्रकल्प करण्यास पात्र
१	रु. १० ते ५० करोड	१८०००	५०० पर्यंत
२	रु.५१ ते २५० करोड	३८०००	१००० पर्यंत
३	रु.२५१ ते ५०० करोड	७५०००	२००० पर्यंत
४	रु.५०१ ते १००० करोड	१७५०००	५००० पर्यंत
५	रु.१००० करोड च्या वर	३०००००	१०००० पर्यंत किंवा त्यावरील

उपरोक्त निकष जे विकासक पात्र करतील त्यांची निवड संबंधित इमारतीचे मालक व भाडेकरु / रहिवाशी यांनी करावी. तसेच सदरची पात्रता तपासुनच मंडळाने ना-हरकत प्रमाणपत्र निर्गमित करावे, असे निर्देशित केले आहे.

मुंबई बेटावरील उपकर प्राप्त इमारतींची संरचनात्मक दुरूस्ती व पुनर्रचना करण्यासाठी रूपये १०० कोटी वरून रूपये २०० कोटी अंशदानात वाढ करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासनाने इमारतीच्या संरचनात्मक दुरूस्तीच्या खर्चाची मर्यादा रूपये २०००/- प्रति चौ. मी. वरून रूपये ३०००/- प्रति चौ. मी. केली आहे. याच धर्तीवर उपकर अंशदानाची वसुली रूपये ७५०/- प्रति चौ. मी. वरून रूपये ३०००/- प्रति चौ. मी. इतकी वाढविण्याबाबत व त्यानुसार म्हाड

अधिनियमामध्ये करावयाच्या सुधारणा व म्हाडास देण्यात येणा-या अंशदानात वाढीचा प्रस्ताव शासनाकडून मंजूर करून घेण्याबाबतची कार्यवाही सुरू आहे.

सदर वाढीव अंशदान १) मनपाकडून, २) शासनाकडून देय, ३) म्हाडाकडून व ४) मनपा कडून उपकर माध्यमातून अशा संबंधित खात्याकडून त्यांच्या वार्षिक अंदाजपत्रकीय तरतूद करून उपलब्ध करून देणेबाबत कळविण्यात येत आहे. आश्वासन क्र.२०६ मध्ये याबाबत शासनाकडून आश्वासन देण्यात आलेले असून, आश्वासनाची पूर्ती ही वेगवेगळया खात्याशी निगडीत असून कार्यवाहीची प्रक्रिया सुरू आहे.

शासनाने दि.२४.०९.२०१८ रोजीच्या पत्रान्वये मुंबई शहरातील उपकरप्राप्त इमारतींच्या दुरुस्तीकरिता म्हाडा प्राधिकरणाने त्यांच्याकडील उपलब्ध निधीतुन सन २०१८-१९ करीता रुपये १०० कोटी व सन २०१९-२० करीता रुपये १०० कोटी एवढा निधी मुंबई इमारत दुरुस्ती व पुर्नरचना मंडळास, निधी वितरणाबाबतच्या प्रचलित नियमानुसार, मंजूर करण्याबाबत म्हाड अधिनियम १९७६ मधील नियम १६४ अन्वये प्राप्त अधिकारानुसार निर्देश देण्यात आले आहेत. त्याप्रमाणे प्राधिकरणाने दि.०२.१२.२०१८ अन्वये ६७९७ ठराव पारित केला असून, सन २०१८-१९ करीता रुपये १०० कोटी व सन २०१९-२० करीता रुपये १०० कोटी एवढा निधी मुंबई इमारत दुरुस्ती व पुर्नरचना मंडळास वितरीत करण्यात आला आहे.

****

मुद्दा क्रमांक ११

विकास नियंत्रण नियमावली कलम ३३(९) मध्ये सुधारणा

शासनाने दि.०२.०३.२००९ च्या अधिसूचनेद्वारे सुधारित विकास नियंत्रण नियमावलीतील कलम ३३ (९) जारी केली आहे.सदर नियमावली अंतर्गत उपकरप्राप्त इमारतींबरोबर बिगर उपकरप्राप्त इमारती, शासकीय इमारती व काही प्रमाणांत झोपडपट्टी असलेल्या क्षेत्राचा समुह पध्दतीने पुर्नविकास करण्याची तरतुद आहे. पुर्नविकासाकरिता किमान च. क्षे. नि. ४.०० अथवा पुनर्वसनासाठी लागणारा च. क्षे. नि. अधिक ५५ ते ८०% प्रोत्साहनात्मक चटईक्षेत्र निर्देशांक (च. क्षे. नि.) उपलब्ध होतो. पुनर्वसन योजना हाती घेण्यासाठी भूखंडाचे किमान क्षेत्र ४०००.०० चौ. मी. आहे. सदर नियमावली अंतर्गत निवासी रहिवाशी / भाडेकरूस किमान ३००.०० चौ. फू. व कमाल जुन्या इमारतीत वापरात असलेले क्षेत्रफळ देण्याची तरतुद आहे. परंतू, ७५३.०० चौ. फू. पेक्षा अधिक असलेल्या क्षेत्रावर रहिवाश्यास बांधकाम खर्च द्यावा लागेल. तसेच भूखंडावर होणा-या एकूण बांधकामापैकी क्षेत्रिय च. क्षे. नि. व्यतिरिक्त उर्वरित बांधकाम क्षेत्रावर रू.५०००/- प्रति चौ. मी. या दराने विकास कर लावण्याची तरतूद करण्यात आली आहे.

सदर योजनेच्या मंजूरीकरिता शासनाने उच्च स्तरीय समिती गठीत केली असून या समितीद्वारे योजनांना प्राथमिक मंजूरी देण्याची तरतूद करण्यात आली आहे.

सदरच्या मूळ अधिसुचनेमध्ये सुधारणा करून शासनाने दि.०९.०९.२०१४ च्या अधिसुचना जारी केली आहे व डीसीपीआर २०३४ नुसार विकास नियंत्रण नियमावली क्र.३३(९) दि.१२.११.२०१८ पासुन अंमलात आणलेली आहे.

****

मुद्दा क्रमांक १२

मुंबई बेटावरील उपकर प्राप्त इमारतीच्या दुरूस्ती व पुनर्रचना करण्यासाठी अंशदानात वाढ

मुंबई बेटावरील ज्या इमारती उपकर प्राप्त आहेत अशा इमारतींची संरचनात्मक दुरूस्ती व पुनर्बांधणी करण्याची म्हाड कायद्यान्वये सांविधानिक जबाबदारी प्राधिकरणावर आहे. सदर जबाबदारी प्राधिकरणाच्या अखत्यारीत कार्यरत असलेल्या मुंबई इमारत दुरूस्ती व पुनर्रचना मंडळामार्फत पार पाडली जाते. सदर कामाकरिता लागणारा खर्च हा रहिवाश्यांकडून उपकराच्या वसूलीतून उपलब्ध होणारा निधी, शासनाकडून कायद्यान्वये मिळणारे अंशदान, मुंबई महानगरपालिकेचे अंशदान, म्हाडाचे अंशदान, सदनिकेमध्ये राहणा-या रहिवाश्यांकडून दिली जाणारी भाडयाची रक्कम व सेवा आकाराची रक्कम तसेच इतर किरकोळ जमेच्या रकमा यामधून भागविला जातो. या कामाकरीता उपलब्ध होणा-या वार्षिक निधीचे स्त्रोत खालीलप्रमाणे आहेत.

अ)	रहिवाश्यांकडून वसूली केला जाणारा उपकर	-	रूपये ४०.०० कोटी.
ब)	राज्य शासनाचे अनुदान (वसूली झालेल्या उपकराइतकेच)	-	रूपये ४०.०० कोटी.
क)	मुंबई महानगरपालिकेचे अनुदान	-	रूपये १०.०० कोटी.
ड)	प्राधिकरणाचे अनुदान	-	रूपये १०.०० कोटी.
	एकूण	-	**रूपये १००.०० कोटी.**

उपकराची रहिवाश्यांकडून होणारी वसूली ही मुंबई महानगरपालिकेतर्फे केली जाते व सदर निधी राज्य शासनामार्फत प्राधिकरणास प्राप्त होतो. सदर निधीमध्ये रू. १९०.०० कोटी पर्यंत वाढ होण्यासाठी शासनास प्रस्ताव पाठविण्यात आला होता. त्यावर मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी सन - २०१३ च्या पावसाळी अधिवेशनामध्ये सदरचा निधी रू.१००.०० कोटींवरून रू.२००.०० कोटी करण्याबाबत घोषणा जाहीर करण्यात आलेली आहे. परंतू, सदर निधी वाढून देण्याबाबतचा निर्णय शासन स्तरावर प्रलंबित आहे.

****

मुद्दा क्रमांक १५

सी.आर.झेड. क्षेत्रतील पुनर्विकास / पुनर्वसन

म्हाडा मुंबई मंडळाअंतर्गत एकूण ५६ वसाहती असून त्यामध्ये १०४ अभिन्यास आहेत. यामध्ये बहुतांश ठिकाणी मंडळामार्फत योजना राबविलेल्या आहेत. तथापि, काही भूखंड विकास आरक्षणाने बाधित भूखंड जसे की, आरक्षित रस्ते, खुले भूखंड, करमणुकीची मैदाने, नाल्यालगतचे क्षेत्र, उच्च दबाव विद्युतवाहीनीखालील मोकळी जागा इ. ठिकाणी झोपड्या वसलेल्या असून महाराष्ट्र शासनाने १९९५ पूर्वीच्या झोपड्यां संरक्षित केलेल्या आहेत.

प्रचलित पध्दतीनुसार अधिकृत झोपडीधारक सहकारी गृहनिर्माण संस्था स्थापन करून विकासकाची नेमणुक करतात व प्रस्ताव झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाकडे सादर करतात. अशा प्रस्तावावर झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणामार्फत जमिनमालकाकडून परिशिष्ट-२ करण्यासाठी प्रस्ताव म्हाडाकडे पाठविला जातो. आजतागायत अशा मोकळ्या भूखंडावर ब-याच ठिकाणी झ ोपडीधारकांनी अतिक्रमणे केलेली असून अशा झोपड-पट्टयांना परिशिष्ट-२ ची कार्यवाही करून पुर्नविकासाचे काम प्रगतीत आहे.

सद्यस्थितीत म्हाडाकडे नवीन प्रकल्प हाती घेण्यासाठी जमिन नगण्य असल्याने उपलब्ध अतिक्रमित झोपडपट्टयाचा विकास म्हाडामार्फत केल्यास म्हाडास हाऊसिंग स्टॉक उपलब्ध होऊ शकतो व या अनुषंगाने परवडणारी घरे उपलब्ध करून देणे शक्य होईल. अशा ठिकाणी मुंबई मंडळाने स्वत: किंवा विकासकामार्फत योजना राबविण्याचे ठरविलेले आहे. या अनुषंगाने केंद्र शासनाच्या पर्यावरण, वने व वन्यजीवन खात्याच्या दि.०६.०१.२०११ रोजीच्या सागर किनारा नियमन अधिसूचनेचा आधार घेवून सीआरझेड बाधित जमीनवर झालेल्या अतिक्रमित भूखंडावर योजना राबविणे शक्य आहे. या अनुषंगाने मुंबई मंडळाने अशा प्रकारच्या योजना संयुक्ति भागीदारी तत्वावर राबविण्याचे धोरण निश्चित केले असून सर्वसामान्यांना परवडणारी जास्तीत जास्त घरे तयार करण्याचा उद्देश आहे.

****

मुद्दा क्रमांक १६

धारावी पुनर्विकास प्रकल्प, सेक्टर-५

❖धारावी हे मुंबई व मुंबईची उपनगरे यांना जोडणारे पूर्व-पश्चिम दिशेने पसरलेले २४०.३५ हेक्टर [६०० एकर] क्षेत्रफळाचे मध्यवर्ती ठिकाण आहे. शासननिर्णय क्रमांक झोपुयो २००३/ प्र.क्र. १८९/ झोपसु-१अ दि. ०४ फेब्रुवारी २००४ अन्वये धारवी पुनर्विकास योजनेचा स्वयंपूर्ण विकास खाजगीकरणाद्वारे करण्यास मान्यता देण्यात आली. धारावी पुनर्विकास प्रकल्पाची एकूण ५ सेक्टरमध्ये विभागणी करण्यात आली असून दि. २५/६/२००९ रोजी धारावी पुनर्विकास प्रकल्प / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाची `` विशेष नियोजन प्राधिकरण `` म्हणून नियुक्ती केली आहे. शासनाच्या गृहनिर्माण विभागाकडील क्र. धापुप्र-२००९/ प्र.क्र.११२/ झोपसु-१अ दि. २१/५/२०११ रोजीच्या पत्रान्वये सेक्टर ५ चा विकास म्हाडातर्फे करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. धारावी सेक्टर-५ चे एकूण क्षेत्रफळ ६२.०५ हेक्टर असून ``मशाल`` यांनी केलेल्या सर्वेक्षणानुसार ९,८५३ झोपडयांचे पुनर्वसन करावयाचे आहे.

❖धारावी पुनर्वसन प्रकल्प / झोपुप्रा ने प्रस्तावित केलेल्या ``जमिन वापराच्या नकाशा``स शासन स्तरावर मंजूरी प्राप्त आहे.

❖ सेक्टर-५ मधील म्हाडाची मालकी असलेल्या ७.११ हेक्टर जमिनीवर भागश: लेआऊट प्लॅन तयार करुन त्यास धापुप्र / झोपुप्रा ची मंजूरी मिळवली आहे.

❖ धारावी पुर्नविकास प्रकल्पातील सेक्टर ५ चा पुर्नविकास प्राधिकरणामार्फत करण्यास शासनाने मान्यता दिलेली असून त्यानुसार सदर प्रकल्पाच्या पुर्नविकासाचे काम प्राधिकरणाअंतर्गत मुंबई मंडळाचे मा.मुख्य अधिकारी यांच्या अधिपत्याखाली चालु आहे. सदर प्रकल्पाअंतर्गत झोपडीधारकांनी पात्रता निश्चित करुन परिशिष्ट-II तयार करण्याचे काम उपमुख्य अधिकारी/धापुप्र/मुंबई मंडळ यांच्या कार्यालयाकडून करण्यात येते.

❖ धारावी सेक्टर ५ मधील १६ क्लस्टरपैकी क्लस्टर "जे" च्या जमिनीची मालकी (भूकर क्र.२/५०१) मुंबई मंडळ, म्हाडा यांची असल्याने क्लस्टर "जे" च्या जमिनीवरील झोपडीधारकांचे पुनर्वसन प्राधान्याने करण्याचे निश्चित केलेले आहे.

❖ शताब्दी नगर ``जे क्लस्टर`` मधील एकूण ८५१ झोपडीधारकांपैकी प्रथम टप्प्यात २६६ झोपडीधारकांची पात्रता निश्चित करण्यात आली आहे. त्याअनुषंगाने सहाय्यक निबंधक,

झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण व धारावी पुनर्वसन प्रकल्प यांच्या देखरेखीखाली पात्र झोपडीधारकांना वितरण करावयाचे गाळे क्रमांक निश्चित करण्यासाठी दि. १७/०२/२०१६ रोजी सोडत काढण्यात आली होती. त्यानुसार, २६६ पात्र निवासी झोपडीधारकांना ताबापत्र देऊन दि.३/५/२०१६ रोजी नवीन इमारत क्र. ०१ सी.एस.क्र. ५०१ धारावी येथे सदनिकांच्या चाव्यांचे वितरण करण्यात आले आहे. तसेच दुस-या टप्प्यामध्ये एकूण ६५ झोपडीधारकांना दिनांक २८/१०/२०१६ रोजी इमारत क्र.१ मध्ये चाव्यांचे वितरण करण्यात आले. पात्र झ ाोपडीधारकांच्या
झोपडया तोडण्याचे काम सुरु करण्यात आले आहे. आतापर्यंत २६८ झोपडयांचे तोडकाम पूर्ण करण्यात आलेले आहे.

❖ धारावी सेक्टर-५ च्या पुनर्विकासाचे काम म्हाडास देण्याचा निर्णय झाल्यावर सेक्टर-५ करीता `` प्रकल्प नियोजन सल्लागार " [PMC] म्हणून मे.ग्लोबल इंजिनियरींग सर्विसेस यांची नियुक्ती करण्यात आली असून सदरहू प्रकल्प नियोजन सल्लागाराने Inception Report सादर केला. त्यास मा.उपाध्यक्ष / प्रा. यांनी मान्यता दिली आहे. प्रकल्प नियोजन सल्लागाराने सेक्टर-५ चा मास्टर प्लान तयार केला होता. त्यावर मुख्य वास्तुशास्त्रज्ञ व नियोजनकार / प्रा. यांचे अभिप्राय घेऊन मा. उपाध्यक्ष तथा मु.का.अ./प्रा. यांचे मंजूरीने धारावी पुनर्विकास प्राधिकरणाकडे मंजुरीसाठी सादर करणेस्तव सादर केला होता. परंतु या कार्यालयास प्राप्त झालेल्या दि. १९/०५/२०१८ रोजीच्या झालेल्या बैठकीच्या इतिवृत्तामधील मुददा क्र. ४(i) व ४(ii) नुसार धारावी पुनर्वसन प्रकल्पातील सर्व सेक्टर (सेक्टर-५ सहित) एस.पी.व्ही. च्या धर्तीवर राबविण्यासाठी म्हाडाच्या अखत्यारीतील सेक्टर-५ एस.पी.व्ही. कंपनीकडे सुपुर्द करणेबाबत नमूद आहे. सदर बाब विचारात घेऊन मा. उपाध्यक्ष / प्रा. यांच्या मान्यतेनुसार मे. ग्लोबल इंजिनियरींग सर्व्हीसेस यांची सेवा दि. ०३/०८/२०१८ च्या पत्रान्वये समाप्त करण्यात आली.

❖ धारावी सेक्टर- ५ मध्ये बायोमेट्रीक सर्व्हेक्षणाचे काम सुरु असून झोपडीधारकांची पात्रता निश्चित करुन परिशिष्ट-II तयार करण्याचे काम उपमुख्य अधिकारी / धापुप्र / मुंबई मंडळ यांच्या कार्यालयाकडून करण्यात येत होते. यावेळी उपजिल्हाधिकारी (अतिक्रमण/ निषकासन, धारावी विभाग) हे सक्षम प्राधिकारी होते. तद्नंतर दि.१४/०९/२०१८ रोजीच्या शासन अधिसूचनेद्वारे सेक्टर-५ धारावी प्रकल्पासाठी उपमुख्य अधिकारी (धा.पु.प्रा.) मुंबई मंडळ यांना सक्षम प्राधिकारी म्हणून नेमण्यात आले. अंतिमत: दि.०५/११/२०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये धारावी सेक्टर-५ हा पुनर्विकासासाठी धारावी पुनर्विकास प्रकल्प / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण यांना हस्तांतरित झाल्याने सक्षम प्राधिकारी शासनामार्फत नियुक्त करणेबाबत निर्देशित केले आहे.

❖म्हाडाच्या मालकीच्या जमिनीवरील बांधकामाचा तपशिल पुढीलप्रमाणे आहे .

इमारत क्र.	**गाळयांची संख्या**			**इमारतीचे मजले**	**गाळयाचे चटई क्षेत्रफळ [चौ.फूट]**	**वि.नि.नि.**	**शेरा**
	निवासी	**अनिवासी**	**एकूण**				
०१	३५८	-----	३५८	स्टील्ट +१८	३००	३३-१०(A)	इमारत बांधकाम पूर्ण ३५४ गाळे पात्र झोपडीधारकांना वितरीत करण्यात आले आहेत. तसेच सदरील इमारत लाभाधारकांच्या गृहनिर्माण संस्थेस पुढील देखभालीसाठी हस्तांतरीत करण्यात आली आहे.
०२	५०७	१२	५१९	स्टील्ट +२२	४०५	३३-०९(A)	धारावी पुनर्वसन प्रकल्प / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण या विभागाकडून कमेंन्समेंट सर्टिफिकेट (Plinth C.C.) दि. २३-०१-२०२० रोजी
०३	१६५	०३	१६८	स्टील्ट +२२	३५०	३३-१०(A)	

							प्राप्त झाले असून इमारतीचे बांधकाम प्रगती पथावर आहे.
०४	३३०	०८	३३८	स्टील्ट +२२	३५०	३३-१०(A)	इमारतीचे बांधकाम पूर्ण. सामायिक सुविधांचे काम प्रगतीपथावर आहे.
०५	३३०	०४	३३४	स्टील्ट +२२	३५०	३३-१०(A)	
एकूण	**१६९०**	**२७**	**१७१७**				

❖ मोकळया असलेल्या भूखंडावरील ३०० चौ.फू. चटईक्षेत्र असलेल्या ३५८ सदनिकांची स्टील्ट + १८ मजल्याची इमारत क्र. १ बांधून पूर्ण झाली आहे व दि. ९/११/२०१५ रोजी रहिवास प्रमाणपत्र प्राप्त झाले आहे आणि तेथे पूनर्वसन करण्याकरीता जवळच असलेल्या म्हाडाच्या जमिनीवरील ``जे क्लस्टर`` मधील ३५४ झोपडीधारकाची पात्रता निश्चित करण्यात आली आहे व त्यांना सदर इमारतीमध्ये पुनर्वसन गाळा वितरित करण्यात आला आहे. तसेच सदरील इमारत लाभाधारकांच्या गृहनिर्माण संस्थेस पुढील देखभालीसाठी हस्तांतरीत करण्यात आली आहे.

❖ इमारत क्र. ४ व इमारत क्र.५ च्या नकाशांस दि. १९/१०/२०१५ रोजी मंजूरी मिळाली आहे. या कामास प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मंजूरी प्राप्त झाली असून मेसर्स बी.जी. शिर्के कन्स्ट्रक्शन टेक्नो. प्रा.लि. या कंत्राटदारास इमारतींचे काम सुरु करण्यास दि. २२/०२/२०१६ रोजी कार्यादेश [Work Order] देण्यात आले आहेत आणि सदरहू इमारतींचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे व सामायिक सुविधांचे काम प्रगतीपथावर आहे. मुख्यत्वे जलवाहिनीचे व मल:निसारण वाहिणीचे काम पावसाळयानंतर हाती घेण्यात येणार आहे. या इमारतीत असलेले पूर्नवसन गाळे सेक्टर -५ मधील पात्र झोपडीधारकांना वितरीत करण्याचे नियोजित आहे. पात्र झोपडीधारकांची यादी म्हाडास सादर करणेबाबत धारावी पुनर्विकास प्रकल्प (DRP) / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण (SRA) विभागास म्हाडाने दि.२३/१०/२०१९ रोजीच्या पत्रान्वये कळविले आहे. सदरील यादी प्राप्त झाल्यानंतर व इमारत क्र ४ व ५ यांस भोगवटा प्रमाणपत्र (O.C.) प्राप्त झाल्यानंतर पात्र झोपडीधारकांना गाळे वितरीत करण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.

❖ इमारत क्र. ०२ व ०३ च्या सुधारीत नकाशास दि. १२/१०/२०१७ रोजी मंजूरी प्राप्त झालेली आहे. इमारत क्र. २ व ३ चे प्रकल्प बांधकाम सुरु करण्यासाठी मे. बी.जी.शिर्के कन्स्ट्रक्शन टेक्नॉ. प्रा. लि. यांना दि.२३/०३/२०१८ च्या पत्रान्वये कार्यादेश देण्यात आले आहेत. धारावी पुनर्वसन प्रकल्प(DRP) / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण (SRA) या विभागाकडून कमेंन्समेंट सर्टिफिकेट (Plinth C.C.) दि. २३-०१-२०२० रोजी प्राप्त झाले आहे व सदरील इमारतीचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे.

❖ दि. ०५-११-२०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये धारावी सेक्टर - ५ हा प्रकल्प धारावी पुर्नविकास प्रकल्प (DRP) / झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण (SRA) या विभागास पुर्नविकास कार्यवाहीसाठी हस्तांतरीत करण्यात आला आहे.

❖ धारावी सेक्टर १ ते ५ पुनर्विकासासाठी धारावी पुनर्विकास प्रकल्प विभागाने निविदा मागविल्या आहेत.

****

मुद्दा क्रमांक १८

संक्रमण शिबीरात राहणाऱ्या लोकांच्या स्थलांतरणाबाबतचे धोरण.

मुंबई इमारत दुरुस्ती व पुनर्रचना मंडळामार्फत मुंबई शहरातील जुन्या व मोडकळीस आलेल्या उपकरप्राप्त इमारतीमधील, धोकादायक म्हणून जाहिर केलेल्या किंवा इमारतीची संरचनात्मक दुरुस्ती करण्यात येणाऱ्या उपकरप्राप्त इमारतीमध्ये वास्तव्य करीत असलेल्या पात्र भाडेकरु / रहिवाश्यांना संक्रमण शिबीरातील गाळयांमध्ये तात्पुरत्या स्वरुपात वितरण करण्यात येते. मोडकळीस आलेल्या अथवा दुरुस्ती करण्यात येणाऱ्या उपकरप्राप्त इमारतीमधील पात्र भाडेकरु / रहिवाशी यांचेकडून रहिवाश्यासंबंधी पुरावे उदा.मतदार यादी, भाडेपावती, शिधापत्रिका व शासकीय / अशासकीय संस्थेकडून देण्यात येणाऱ्या दस्तऐवजांची तपासणी केली जाते. त्याआधारे भाडेकरु / रहिवाशी यादी तयार करुन संबंधित पात्र भाडेकरु / रहिवाशी यांना निष्कासन सुचना देण्यात येते व निष्कासन सुचनाधारक यांना संक्रमण गाळयांचे वितरण करण्यात येते.

जुन्या उपकरप्राप्त इमारतीमधील पात्र भाडेकरु / रहिवाशी यांना त्यांच्या उपकरप्राप्त इमारतींच्या जागेवर नव्याने पुनर्रचित केलेल्या इमारतींमध्ये गाळयांचे भाडेतत्वावर / मालकी तत्वावर वितरण करण्यात येते. तसेच ज्या उपकरप्राप्त इमारतींचे भुखंड आरक्षण वा इतर काही कारणांमुळे बाधित झालेले आहे व जेथे पुनर्रचित इमारत बांधणे शक्य नाही अशा भाडेकरु / रहिवाश्यांना व ज्या पुनर्रचित इमारतींमध्ये जुन्या उपकरप्राप्त इमारतींपेक्षा कमी गाळे बांधले गेलेले आहे, अशा वंचित भाडेकरु / रहिवाशी यांचेसाठी बृहतसुचीवरुन गाळे वितरण केले जाते. पुनर्रचित इमारतींमधील अतिरीक्त गाळे, ना-हरकत प्रमाणपत्रांतर्गत विकासकाकडून प्राप्त गाळे तसेच संक्रमण शिबीरांच्या पुनर्विकासातुन प्राप्त होणारे अतिरीक्त गाळयांचे वितरण बृहतसुचीवरुन उपकरप्राप्त इमारतींच्या पात्र भाडेकरु / रहिवाश्यांना करण्यात येते.

संक्रमण शिबिराच्या व्यवस्थापनासंबंधी मंडळाची पुर्वीची कार्यपध्दती :-

उपकर प्राप्त इमारतीची दुरूस्ती अथवा धोकादायक स्थिती विचारात घेऊन कार्यकारी अभियंत्यांकडून भाडेकरूस निष्कासनाची सूचना (Vacation Notice) देण्यात येत होती. तद्नंतर संबंधित रहिवाशी / भाडेकरूस अशा सूचनेच्या आधारे उपमुख्य अधिकारी [संक्रमण गाळे] यांचेकडून गाळे वितरण आदेश घेत असे व त्याप्रमाणे भाडेवसुलीकार संबधितांस संक्रमण गाळयाचा ताबा देत असत.

यामध्ये संबंधित विभागीय कार्यकारी अभियंत्यांचा गाळे वितरण / ताबा देण्याच्या प्रक्रीयेत कोणताही संबंध येत नव्हता. त्यामुळे भाडेकरूने खरोखर उपकरप्राप्त इमारतीमधील खोली खाली केली किंवा नाही, इमारत दुरूस्त झाली किंवा पुर्नरचित झाल्यावर संक्रमण शिबीराचा गाळा रिक्त केल्याची

खात्री होत नव्हती. त्यामुळे असे भाडेकरू मूळ इमारतीत राहून वितरण आदेशाची विक्री करत, संक्रमण शिबीरात भाडेकरू ठेवत अथवा अन्य प्रकारे गैरव्यवहार करत असल्याचे दिसून येत होते.

संक्रमण शिबिराच्या व्यवस्थापनासंबंधी सुधारीत कार्यपध्दती :-

पूर्वीच्या वितरण प्रणालीतील दोष विचारात घेता जानेवारी २०१० पासून वितरण पध्दत बदलून वितरण आदेश मंडळाकडून प्राप्त करून घेणे, वितरण आदेश संबंधितांना बजावणे, उपकर प्राप्त इमारतीतील गाळा रिक्त करून घेणे, उपकर प्राप्त इमारत दुरूस्त / पुर्नरचित झाल्यावर त्यास संक्रमण शिबीरातून परत मुळ इमारतीत आणणे इत्यादी जबाबदा-या प्रभागाच्या कार्यकारी अभियंत्यांवर सोपविण्यात आल्या आहेत. ज्यावेळी एखादी इमारत दुरूस्तीसाठी अथवा धोकादायक म्हणून खाली करण्याची आवश्यकता भासल्यास, त्यावेळी कार्यकारी अभियंत्यांनी मंडळाकडून आवश्यक तेवढे वितरण आदेशाची मागणी करून ते प्राप्त करून घेणे व असे वितरण आदेश संबंधीत भाडेकरूस ताबा देण्याकरिता देणे व धोकादायक इमारत खाली करून घेणे. इमारत दुरूस्तीनंतर लगेच अशा भाडेकरूंना परत मूळ इमारतीत आणणे व संक्रमण शिबीर खाली केल्याची खात्री करण्याची जबाबदारी आता कार्यकारी अभियंत्यावर सोपविण्यात आल्याने वितरणाच्या माध्यमातून होणा-या गैरप्रकारास मोठया प्रमाणात आळा बसला आहे.

माहे सप्टेंबर २००९ पासून मंडळाची पुर्नरचना करून मंडळाचे कामकाज प्रभाग निहाय कार्यकारी अभियंत्यांकडे दिले आहे. सद्यस्थितीत १५ कार्यकारी अभियंता व ०४ उपमुख्य अभियंता यांच्यामार्फत मंडळाचे क्षेत्रीय स्तरावर काम सुरू आहे. १५ कार्यकारी अभियंत्यांपैकी १४ कार्यकारी अभियंत्यांकडे संक्रमण शिबीर निहाय जवाबदारी सोपवल्याने संक्रमण शिबीराचे व्यवस्थापन, ताबा देणे, ताबा घेणे, वसुली करणे इत्यादी सर्व कामे एका कार्यकारी अभियंता यांच्या अधिपत्याखाली सोपविल्याने दैनंदिन कामकाजात सुसुत्रतापणा आण्यात यश संपादन झालेले आहे. गाळे वितरण करण्यात आले आहे व त्यांचे मदतीस उप अभियंता, शाखा अभियंता, मिळकत व्यवस्थापक व भाडेवसुलीकार नियोजन हे परिपत्रक क्र.उपमुअ/संगा/७०८/२०१० दि.१७.०३.२०१०, परिपत्रक क्र. मुअ/दुवपु/उपमुअ/पुगा/१०११ /१०, दि.१८.०३.२०१० व परिपत्रक क्र. मुअ/ दुवपु/ उपमुअ/ संगा/ २४३५/१० दि.१८.१०.२०१० अन्वये करण्यात येत आहे.

****

मुद्दा क्रमांक १९

म्हाडा सोडत प्रक्रियामधील पारदर्शकता

सर्वसामान्य जनतेला घर देण्याचा मूळ व एकमेव हेतूने म्हाडातर्फे घरांची निर्मिती करण्यात येते. या घरांचे सोडतीद्वारे वितरण करण्यात येते. सोडतीमध्ये विनिमयातील तरतुदीनुसा समाजातील विविध घटकांना आरक्षण ठेवण्यात आलेले आहे.

म्हाडामार्फत काढण्यात येणारी सोडत ही संपूर्ण पारदर्शक प्रकारे काढण्यात येते. या सोडत प्रक्रियेमध्ये पारदर्शकता आणण्यासाठी म्हाडाने वेळोवेळी अदययावत तंत्रज्ञानाचा वापर करुन सुधारणा केलेल्या आहेत.

- म्हाडाची सोडत ही सर्वसामान्यांच्या समोर काढण्यात येते. सोडतीमध्ये सर्व अर्जदारांना/जनतेला सहभागी होता येते.
- सोडत प्रकिया ही ओव्हर साईट कमिटीच्या देखरेखीखाली राबविण्यात येते.
- सोडत प्रक्रियेसाठी संपूर्णपणे अद्यायावत संगणकिय प्रणालीया वापर करण्यात येतो.
- सोडतीसाठी वापरण्यात येणारे सॉफटवेअर ही IIT कडून पडताळणी करण्यात आली आहे.
- सोडत ही योजना निहाय व आरक्षण गट निहाय काढण्यात येते.
- सोडतीची जाहिरात ही जास्तीत जास्त वृत्तपत्रांमध्ये देण्यात येते तसेच वत्त्वाहिन्यांना सोडतीची व जाहिरातीची माहिती देऊन त्याद्वारे सर्व सामान्यांना जाहिरातीची माहिती पोचण्यिात येते.
- जाहिरातीची संपूर्ण माहिती म्हाडाच्या संकेत स्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येते.
- म्हाडाच्या संकेत स्थळावर सोडतीचे संपूर्ण वेळापत्रक, सदनिकांचे ठिकाण, किंमत, क्षेत्रफळ याबाबतची माहिती तसेच योजनेचे स्थळदर्शक नकाशे यांची माहिती उपलब्ध करुन देण्यात येते.
- सोडत काढण्यापूर्वी अर्ज भरण्याकरिता बॅकेची नियुक्ती करण्यात येते. बॅंकेमार्फत अर्ज स्विकृत करुन घेतले जातात.

- सोडतीमध्ये पारदर्शकता आणखी वाढविण्याच्या दृष्टिने सोडती आधी अर्जदारांचे अर्ज ऑनलाईन भरून घेतले जातात.
- सोडतीत सहभागी होणा-या अर्जदाराने स्वत:च्या पॅनकार्ड नंबर अर्जात नमूद करणे बंधनकारक करण्यात आले. पॅन क्रमांक संगणकीय प्रणालीद्वारेच UTI Server द्वारे पडताळून घेण्यात येतो.
- अर्जदारांकडून भरलेल्या सर्व माहितीची सोडतपूर्व छाननी करण्यात येते.
- सोडत काढण्यापूर्वी सोडतीसाठीचा सर्व डाटा म्हाडाच्या संकेत स्थळावर प्रसिध्द करण्यात येतो.त्यावर अर्जदारांकडून आक्षेप असल्यास ते मागवून त्यांची पुर्तता करण्यात येते.
- सोडतीचे थेट प्रेक्षपण करण्यासाइी वृत्त वाहिन्यांना सोडतीत स्थान देण्यात येते. तसेच सोडत म्हाडा वेबसाईट वर रिअलटाईम दाखविण्यात येते.
- सोडत झाल्यावर लगेचच विजेत्यांची नावे संकेत स्थळावर जाहिर करण्यात येतात.
- सोडतीत अयशस्वी अर्जदारांनी अनामत रक्कम त्यांनी अर्जात नमूद केलेल्या बँक खाते क्रमांकावर लगेचच ऑनलाईल परत करण्यात येते.
- वेळोवेळी पात्र / अपात्र अर्जदारांचे नाव म्हाडा संकेत स्थाळावर प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.
- सोडतीनंतर अर्जदारांना सुचनापत्रे देऊन पात्रता ?सिद्ध करण्यापूर्वी कागदपत्रे सादर करण्यात कळविले जाते.
- कागदपत्रांची तपासणी करण्यासाठी प्राधिकृत अधिका-यांची नियुक्ती केली जाते. प्राधिकृत अधिकारी अर्जदाराच्या कागदपत्रांची तपासणी करुन म्हाडाच्या नियमानूसार अर्जदारांना पात्र अथवा अपात्र ठरवतात. पात्र अर्जदारांना घरांचे वितरण करण्यात येते.
- अपात्र अर्जदारांना पात्रातेची एक संधी म्हणून अपिल अधिक-यांकडे अपिल करता येते. अपिलामध्ये अपात्र अर्जदारांना स्वत: उपस्थित राहून स्वत:च्या

पात्रतेचा दावा करता येते. त्यामध्ये पात्र झालेल्या अर्जदारांना सदनिका वितरण करण्यात येते.

- अपिलामध्ये अपात्र झालेल्या अर्जदारांची अनामत रक्कम परत करुन प्रतिक्षा यादीवरील अर्जदारांना वितरणाची संधी दिली जाते.
- संपुर्ण वितरण प्रक्रिया पूर्ण झाल्यावर शिल्लक सदनिकांचा समावेश पुढील सोडतीत करण्यात येतो.

****

मुद्दा क्रमांक २०

म्हाडामार्फत लँड बँक तयार करण्याची कार्यवाही

जमीन संपादन विषयीच्या मासिक प्रगती अहवालाचा गोषवारा

महिना - जुन 2020

अ क्र.	भुसंपादनाचे- स्त्रोत	ताब्यात मिळालेल्या जमिनीचे क्षेत्र	वापर केलेल्या जमिनीचे क्षेत्र	अद्याप वापर करावयाच्या जमिनीचे क्षेत्र	दि.३१.१२.२०१९ अखेर संपादनाच्या प्रक्रिया मार्गातील जमिनीचे क्षेत्र	अहवालाच्या महिन्यापर्यंत चालू वर्षात संपादन प्रक्रियेतून ताब्यात मिळालेले क्षेत्र	अहवालाच्या महिन्यानंतरच्या दिनांकास प्रक्रिया मार्गातील क्षेत्र
१	**२**	**३**	**४**	**५**	**६**	**७**	**८**
१	भूसंपादन अधिनियम १८९४ खाली	९३०.२५०	९०७.४९०	२२.७६०	८.८२०	०.०००	८.८२०
२	म्हाड अधिनियमाखालील कलम ४१ नुसार	५२९.०८०	४६८.७१०	६०.३७०	५२७.२३०	०.०००	५२७.२३०
३	म्हाड अधिनियमाखालील कलम ५२ नुसार	१०३.८२०	६४.३५०	३९.४७०	३१.०६०	०	३१.०६०
४	अशासकिय(जमिन	१५७०.७५०	१३८८.०४०	१८२.७१०	६७८.४४०	७९.०९०	६३१.४१०
	ब(प्रधानमंत्री आवास योजनेतंर्गत प्राप्त जमिनी	३.९००		३.९००	१७१.८८०	३.९००	१७१.८८०

5	निमशासकिय जमिन	२११.६७०	१८८.२६०	२३.४१०	१९.२५०	०.०००	१९.२५०
6	ना.धा.क.ज. कायदयातून अतिरिक्त घोषित झालेल्या जमिनीपैकी	४९१.८७०	३६८.४०२	१२३.४६८	६९.६४०		६१.७२०
7	एमआरटीपी ऍक्ट नुसार	४.३२०	४.३२०	०.०००	४९.५२०	०.०००	४९.५२०
8	इतर स्त्रोतातून (नगरपालिका / एमआयडीसी इ(.	३०७.८३९	२९२.९२९	१४.९१०	४.७५०	०.०००	४.७५०
	एकूण	**४१५३.४९९**	**३६८२.५०१**	**४७०.९९८**	**१५६०.५९०**	**८२.९९०**	**१५०५.६४०**

म्हाडामार्फत लँड बँक तयार करण्याची कार्यवाही

उपरोक्त तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे म्हाडामार्फत म्हाड अधिनियम 1976 च्या कलम 41 अंतर्गत 527.230 हे. इतके क्षेत्र भूसंपादनाच्या प्रक्रियामार्गात समाविष्ट आहे. तसेच म्हाड अधिनियम 1976 च्या कलम 52 अंतर्गत चालू आर्थिक वर्षात 31.060 हे. क्षेत्र जमीन खरेदीच्या प्रक्रिया मार्गात समाविष्ट आहे. त्याचप्रमाणे म्हाडा प्राधिकरणामार्फत शासनाकडे मागणी केलेल्या 631.410 +171.880 = 803.29 हे. शासकिय जमिन व प्रधानमंत्री आवास योजनेचे क्षेत्र प्रक्रिया मार्गात समाविष्ट आहे. तसेच निमशासकिय जमिनीचे 19.250 हे. क्षेत्र प्रक्रिया मार्गात समाविष्ट आहे. एम. आर.पी.टी. ऍक्टनुसार 49.520 हे. जमिनीचे क्षेत्र प्रक्रिया मार्गात समाविष्ट आहे.

शासन निर्णय क्र. जमीन- 09/2012/प्र.क्र.79/ज-1 दिनांक 2 जुलै 2013 च्या अनुषंगाने म्हाडाच्या विभागीय मंडळामार्फत विभागीय आयुक्तजिल्हाधिकारी/ यांचे कार्यालयाकडे शासकिय जमिनींचा ताबा मिळणेबाबत पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

****

मुद्दा क्रमांक २२

उपकर प्राप्त इमारतीमधील रहिवाश्यांना विमा योजना :-

दि.०१.०५.१९८५ पासून उपकर लागू असलेल्या इमारती / इमारतींचा भाग कोसळून मृत / जखमी झालेल्या व्यक्तींसाठी मंडळाने "न्यु इंडिया अॅश्युरन्स कंपनी लि." मार्फत विमा उतरण्यात आला आहे. सन १९९३ पासून सदर विम्याच्या हप्ता प्रति इमारत रूपये ३०/- प्रमाणे मंडळामार्फत वार्षिक हप्ता रूपये ५,०५,४५२/- इतका भरण्यात येतो.

सध्या प्रचलित असलेली विमा संरक्षणाची मदत ही अपूरी असल्याने, मा.मुख्यमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांनी अशा उपकर प्राप्त इमारती वा तिचा कोणताही भाग कुठल्याही कारणाने कोसळल्यास त्या दुर्घटनेत सापडलेल्या मृत व्यक्तीच्या वारसांना रूपये ५.०० लक्ष एवढया भरीव रक्कमेची आर्थिक मदत करण्याची जबाबदारी मंडळाने घ्यावी, असे निवेदन पावसाठी अधिवेशन सन २०१३ दरम्यान विधी मंडळात केले. त्यास अनुसरून यासाठी लागणारा अंदाजित निधी रूपये ७०.०० लक्षाची तरतूद म्हाडाच्या अंदाजपत्रकात करून हा निधी म्हाडाकडून उपलब्ध करून देण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात येत आहे. सदर बाबतची बाब टिप्पणी प्राधिकरणाच्या बैठकीमध्ये ठेऊन खालीलप्रमाणे ठराव मंजूर करण्यात आला आहे.

ठराव क्रमांक : ६६५७ **दिनांक : ८.५.२०१४**

प्राधिकरणाने एकमताने निर्णय घेतला की, महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरणांतर्गत मुंबई इमारत दुरूस्ती व पुनर्रचना मंडळाच्या उपकरप्राप्त इमारती मधील रहिवाशांना विमा योजना लागू करणेकरीता स्वतंत्र निधी उपलब्ध होणेकरीता म्हाडा फंडातून रू.१०.०० कोटी गुंतवणूक करण्याकरीता व सदर गुंतवणूकीवर प्राप्त होणारे व्याज निधीमध्ये जमा करून सदर निधीस "मुंबई इमारत दुरूस्ती व पुनर्रचना विमा निधी" या शिर्षकाखाली ठेवण्यास व मा. उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी / प्रा. यांच्या मंजूरीने निधीचा वापर करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच, शासनाकडून दरवर्षी प्राप्त होणारे अनुदान / निधी म्हाडा फंडात जमा करण्यात यावा.

त्याप्रमाणे, उपकरप्राप्त इमारतीत अपघातग्रस्त झाल्यास खालीलप्रमाणे मदत देण्यात येणार आहे.

मृत झालेल्या व्यक्तीच्या वारसास :-	रूपये ५ लक्ष.
१) गंभीर जखमी झालेल्या व्यक्तींना मदत :-	रूपये ५० हजार.
२) किरकोळ जखमी झालेल्या व्यक्तींना मदत :-	रूपये २५ हजार.

****

मुद्दा क्रमांक २४

म्हाडा वसाहतींचा पुनर्विकास

शासन निर्णय ०६.१२.२००८ नुसार वि.नि.नि. ३३(५) अन्वये म्हाडा अभिन्यासातील पुनर्विकासासाठी २.५ च.क्षे.नि. लागू करण्यात आला होता. सदर वि.नि.नि. ३३(५) अन्वये प्रामुख्याने शासनाचे खाली नमुद उद्देश होते.

१) अस्तित्वातील गाळेधारकाच्या राहणीमाना मध्ये सुधारणा व्हावी व त्यांच्या इमारतीचा पुनर्विकास व्हावा.

२) उपलब्ध होणा-या अतिरिक्त चटई क्षेत्रफळामधुन सर्वसामान्यांना परवडणारी घरे उपलब्ध व्हावी.

उपरोक्त उद्देशाच्या अनुषंगाने शासनाने दि. ०६.१२.२००८ रोजी मुंबईतील म्हाडा वसाहतींना सुधरित विकास नियंत्रण नियमावली ३३(५) नुसार २.५ च.क्षे.नि. लागू करण्याची अधिसूचना जारी केली होती. सदर अधिसूचनेतील नियम क्र. ३३(५) २ C (i) व (ii) अन्वये विकास प्रस्तावासाठी दोन पर्याय उपलब्ध करुन देण्यात आले होते. त्यांचा तपशील खालील प्रमाणे आहे.

पर्याय (i) नुसार :- एकूण उपलब्ध चटईक्षेत्रापैकी पुनर्वसनासाठी लागणारे चटईक्षेत्र अधिक नियमानुसार दिलेले प्रोत्साहनात्मक चटईक्षेत्र याची वजावट करुन उर्वरित चटईक्षेत्र म्हाडा व विकासक यांचे दरम्यान २:१ या प्रमाणात विभाजीत करावयाचे आहे, अशी तरतुद आहे. प्रोत्साहनात्मक चटईक्षेत्र निर्धारित करतांना पुनर्विकास क्षेत्र निश्चित करणे आवश्यक आहे.

पर्याय (ii) नुसार :- नियमानुसार वितरित होऊ शकणा-या एकूण चटईक्षेत्रातून अस्तित्वातील चटईक्षेत्र / वि.नि.नि. ३२ नुसार उपलब्ध होणारे चटईक्षेत्र वजावट करुन उर्वरित चटईक्षेत्रासाठी म्हाडाने ठरविलेल्या दरानुसार किंमतीचा भरणा करुन ते पुनर्विकासासाठी वितरित करण्यात येईल.

सर्वसामान्यांसाठी गृहनिर्माण करणेसाठी म्हाडा कटिबध्द असून अधिमुल्य स्विकारणे ऐवजी तयार घराच्या स्वरुपात मोबदला घेणे अधिक हितावह असल्याने, प्राधिकरणाने ठराव क्र. ६५०७ दि. २०/०९/२०१० पूर्वी प्राप्त झालेल्या पुनर्विकास प्रस्तावांना पर्याय (ii) नुसार आकारणी करुन आणि दि. २०/०९/२०१० रोजीपासून पुढे प्राप्त झालेल्या पुनर्विकास प्रस्तावांमधून पर्याय (i) नुसार बांधीव गाळे घेण्याचे धोरण स्विकारण्यात आले होते.

सर्वसामान्यांसाठी परवडणा-या घरांची उपलब्धतता वाढविण्याची गरज व त्यासाठी मुंबईत म्हाडाकडे जमिनीची असलेली मर्यादित उपलब्धतता लक्षात घेता बांधकाम स्वरुपात मोबदला घेण्याचे म्हाडाचे धोरण रास्त असले तरी म्हाडाच्या सध्याच्या उपरोक्त धोरणास पुरेसा प्रतिसाद मिळत नाही, हे लक्षात घेता सदर धोरणात सुयोग्य सुधारणा करणे आवश्यक झाल्याने शासन

स्तरावर यावर उपाययोजना करण्यासाठी अभ्यासगटाची स्थापना होऊन वि.नि.नि. ३३(५) मध्ये प्रस्तावित सुधारणांसाठी दि. २३/०५/२०१३ रोजी शासनाच्या नगर विकास विभागामार्फत अधिसुचना प्रसिध्द् करण्यात आली असून दि. १४.११.२०१३ रोजी शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध करण्यात आली आहे.

उपरोक्त प्रस्तावित सुधारणांमध्ये खाली नमुद प्रमुख बाबींचा समावेश आहे.

१) यापूर्वीचे चटईक्षेत्र २.५ वाढ करुन उपरोक्त मर्यादा ३.०० करण्यात आहे.
२) पुनर्वसन क्षेत्राचे किमान ३००.०० चौ.फुट व कमाल ८६०.०० चौ.फुट पर्यंत वाढ प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे.
३) प्रोत्साहनात्मक क्षेत्र हे त्या वसाहतीसाठी लागू असलेल्या शिघ्रगणकाच्या बांधकाम दर व भूखंडाचा दर यावर आधारित करण्यात आलेला आहे.

वरीलप्रमाणे सुधारित वि.नि.नि. ३३(५) अमलांत आलेली असल्याने भविष्यात पुनर्विकास प्रस्तावात अधिमुल्या ऐवजी फक्त हाउसिंग स्टॉक उपलब्ध होत असल्याने अधिकाधिक परवडणा-या घरांच्या संस्थेत वाढ होऊन जनतेस उपलब्ध करुन देणे शक्य होईल.

विकास नियंत्रण नियमावली ३३(५) अंतर्गत म्हाडा जमिनींचा /वसाहतींचा विकास/पुनर्विकास

मोकळ्या भूखंडावर विकास योजना राबविणे

- बृहन्मुंबई मनपा हद्दीतील उपनगरांतील म्हाडा अभिन्यासासाठी ३.० च.क्षे.नि. पर्यंत वाढ करण्यात आलेली आहे.
- कमीत कमी ६०% घरे अत्यल्प उत्पन्न गट, अल्प उत्पन्न गट व मध्यम उत्पन्न गटासाठी असणे बंधनकारक आहे.
- म्हाडाकडे असलेल्या वाढीव च.क्षे.नि. मुळे म्हाडा खाजगी जमिन विकत घेऊन त्यावर सर्वसामान्यांना परवडणारी जास्तीत जास्त घरे बांधू शकते.

बृहन्मुंबई मनपा हद्दीअंतर्गत म्हाडा अभिन्यासातील जुन्या इमारतींचा पुनर्विकास

- सद्यस्थितीत मंडळाच्या मालकीच्या २००० हेक्टर जागेवर २.२५ लक्ष घरे आहेत.
- ५००० सहकारी गृहनिर्माण संस्था आहेत.
- जुन्या इमारतींच्या पुनर्विकासासाठी ३.० च.क्षे.नि. लागू करण्यात आलेला आहे.

- अस्तित्वातील गाळेधारकांना मोठ्या आकाराच्या सदनिका मोफत देण्याची तरतूद शासनाने केली आहे.
- अस्तित्वातील गाळेधारकांचे पुनर्वसन झाल्यानंतर उर्वरीत च.क्षे.नि. ची भागीदारी संस्था/विकासक व म्हाडा यांचेमध्ये करून सर्वसामान्यांना परवडणारी जास्तीत जास्त घरे निर्माण करण्याचा मंडळाचा उद्देश आहे.
- सहकारी गृहनिर्माण संस्थांना त्यांच्या इमारतींचा पुनर्विकास म्हाडामार्फत किंवा खाजगी विकासकामार्फत करण्याचा पर्याय उपलब्ध आहे.
- पुनर्विकासादरम्यान कमीत कमी ३००.०० चौ.फु. इतक्या क्षेत्रफळाची सदनिका देण्याची तरतूद आहे.
- समुह पुनर्विकासादरम्यान अस्तित्वातील गाळेधारकांना अधिक च.क्षे.नि. देण्याची तरतूद आहे.
- सहकारी गृहनिर्माण संस्थांनी त्यांच्या इमारतींचा पुनर्विकास म्हाडामार्फत केल्यास अस्तित्वातील गाळेधारकांना अधिक च.क्षे.नि. देण्याची तरतूद आहे.
- अस्तित्वातील गाळेधारकांचे पुनर्वसन झाल्यानंतर उर्वरीत च.क्षे.नि. ची भागीदारी संस्था/विकासक व म्हाडा यांचेमध्ये होते.
- अस्तित्वातील गाळेधारकांना किमान ३००.०० चौ.फु. किंवा अस्तित्वातील सदनिकेल्या क्षेत्राच्या ३५% अधिकचे क्षेत्रापैकी जे जास्त असेल ते देय आहे. याव्यतिरीक्त समुह पुनर्विकासादरम्यान लागू असलेले अधिकच्या क्षेत्राचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

भूखंडाचे क्षेत्र	समुह पुनर्विकासादरम्यान लागू असलेले अधिकचे क्षेत्र
४००० चौ.मी. पर्यंत	निरंक
४००० चौ.मी. ते २ हेक्टर	१५%
२ हेक्टर ते ५हेक्टर	२५%
५ हेक्टर ते १० हेक्टर	३५%
१० हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त	४५%

- LR/RC नुसार विकासकास लागू असलेले प्रोत्सहनात्मक क्षेत्र

LR/RC	विकासकास लागू असलेले प्रोत्साहनात्मक क्षेत्र
४००० चौ.मी. पर्यंत	निरंक
४००० चौ.मी. ते २ हेक्टर	४०%
२ हेक्टर ते ५हेक्टर	५०%
५ हेक्टर ते १० हेक्टर	६०%
१० हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त	७०%

- अस्तित्वातील गाळेधारकांचे पुनर्वसन हिस्सा व विकासकाचा प्रोत्सहनात्मक हिस्सा वगळता उर्वरीत च.क्षे.नि. ची म्हाडा व संस्था यांचेमध्ये भागीदारी दर्शविणारा तक्ता

LR/RC	संस्थेचा हिस्सा	म्हाडाचा हिस्सा
६ व त्यापुढे	३०%	७०%
४-६ दरम्यान	३५%	६५%
२-४ दरम्यान	४०%	६०%
२ किंवा कमी	४५%	५५%

- म्हाडा हिस्सा खुल्या बाजारात सोडत पध्दतीने परवडणा-या घरांच्या स्वरूपात विकण्यात येतो.
- अस्तित्वतील गाळेधारकांना मोठ्या आकाराची घरे प्राप्त होतात तसेच इतर लाभ जसे की कॉपर्स पंड, पुनर्विकासादरम्यान भाडे इ. पुरविले जाते.
- नजिक्या काळात किमान १.० लक्ष घरे तयार करण्याचे मंडळाचे उद्दिष्ट आहे.

उपरोक्त धोरणानूसार प्रचलित ३३ (५) च्या पुनर्विकासाच्या धोरणास संस्थांचा प्रतिसाद कमी असल्याने, शासनाने दि. ०३/०७/२०१७ रोजी वि.नि.नि.३३(५) मधील फेरबदलाची अधिसूचना प्रसिद्ध केली आहे. दि. ०३/०७/२०१७ रोजीच्या अधिसूचनेनूसार वि.नि.नि.३३(५) मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा केली आहे.

१) मुळ रहिवाश्यांना पुनर्वसन क्षेत्र ३००.०० चौ.फुटाऐवजी ३५.०० चौ.मी. (फंजिबल शिवाय कारपेट).
२) ४०००.०० चौ.मी. पेक्षा जास्त क्षेत्रफळाच्या भूखंडावर असलेल्या व १८ मीटर रुंदीच्या रस्त्यालगतच्या भूखंडास ४.०० च.क्षे.नि. मंजूर करण्यात आला.
३) ४०००.०० चौ.मी. पर्यंत क्षेत्रफळाच्या भूखंडावर असलेल्या सहकारी संस्थांना ३.०० च.क्षे.नि. अधिमुल्यावर आधारित उपलब्ध करुन देणे. अधिमुल्याचा दर हा इमारतीची वर्गवारी तसेच LR/RC च्या प्रमाणावर खालील तक्त्यानुसार राहील.

LR/RC	अत्यल्प उत्पन्न गट/ अल्प उत्पन्न गट	मध्यम उत्पन्न गट	उच्च उत्पन्न गट
० ते २	२०%	४५%	६०%
२ ते ४	२३%	४९%	६४%
४ ते ६	२५%	५३%	६८%
६ पेक्षा जास्त	२८%	५६%	७१%

तसेच ४०००.०० चौ.मी. पेक्षा जास्त क्षेत्रफळाच्या भूखंडावर असलेल्या व १८ मीटर रुंदीच्या रस्त्यालगतच्या सहकारी संस्थांना ४.०० च.क्षे.नि. पैकी ३.०० च.क्षे.नि. अधिमुल्यावर आधारित वितरण करणे व १.०० च.क्षे.नि. चा गृहसाठा बांधकाम खर्चाच्या मोबदल्यात म्हाडास हस्तांतरीत करणे.

महानगरपालिकेतर्फे प्रसिध्द झालेल्या प्रारुप विकास आराखडा २०३४ दि. १३.११.२०१८ पासून लागू करण्यात आलेला आहे.

****

मुद्दा क्रमांक २५

मोतीलाल नगर -1,2 व 3 गोरेगाव [पश्चिम] या वसाहतीच्या पुनर्विकासाबाबत

१) मोतीलाल नगर -१,२ व ३ गोरेगाव [पश्चिम] या वसाहतीच्या पुनर्विकासाबाबत वि.नि.नि. ३३[५] दि. १४.११.२०१३ अंतर्गत म्हाडामार्फत म्हाडा अभिन्यासातील संस्थेच्या इमारतीच्या पुनर्विकासाकरिता ३.०० च.क्षे.नि. लागू करण्यात आलेला आहे. त्यामध्ये म्हाडामध्ये पुनर्विकास करण्याची तरतूद आहे.

२) मुंबई मंडळाच्या मालकीच्या गोरेगाव [प] येथील मुंबई मंडळामार्फत मोतीलाल नगर -१,२ व ३ येथे सुमारे ५७.६९ हेक्टर [१४२.८९ एकर] एवढया जागेवर ३७०० गाळे झोपडपट्टी निर्मुलन योजनेअंतर्गत सन १९६० च्या दरम्यान बांधून भाडेतत्वावर देण्यात आले होते. सन १९८७ पासून सदर गाळे मालकी तत्वावर देण्यास सुरुवात करण्यात आली.

३) सद्य:स्थितीत जवळपास सर्वच गाळेधारकांनी विना परवाना अतिरिक्त वाढीव बांधकाम केलेले आहे. सदर वाढीव बांधकाम तोडण्याच्या विरोधात रहिवाश्यांनी मा. उच्च न्यायालयात जनहित याचिका क्र. ५८/२०१२ व ८७/२०१३ दाखल करण्यात आली. उक्त जनहित याचिकेच्या दि. १७.१०.२०१३ रोजीच्या अंतरिम आदेशानुसार मोतीलाल नगर -१,२ व ३ या म्हाडा वसाहतीचा पुनर्विकास वि.नि.नि. ३३[५] नुसार करण्याचे निर्देश दिले.

४) त्यानुसार दि. २४.१०.२०१३ रोजी ठराव क्र. ६६४० अन्वये प्राधिकरणाने पुनर्विकासाबाबत धोरणात्मक निर्णय घेण्यात आला.

५) या पुनर्विकासासाठी जमिनीच्या वापराच्या नियोजनासाठी वास्तुविशारद श्री. पी.के. दास ॲण्ड असोसिएटस् यांची नेमणूक करण्यात आली होती. वास्तुविशारद यांनी दिलेला अहवाल मा. उच्च न्यायालय येथे सादर करण्यात आला.

६) सदर जागेच्या पुनर्विकासासाठी योजनेचे नियोजन करण्याच्या दृष्टीकोणाने प्रकल्प नियोजन सल्लागार नेमण्याचे ठरले. त्यानुसार वर्तमान पत्रामध्ये व ई-निविदेव्दारे जाहिरात देण्यात आली होती. त्यास पुरेसा प्रतिसाद मिळाला नसल्याने ऑक्टोंबर २०१५ मध्ये दुस-यांदा ई-निविदा मागविण्यात आल्या.

७) यामध्ये निम्नतम निविदाधारक मे. संदिप शिक्रे ॲण्ड असो. यांनी भरलेल्या ३.५% दराने कपात करुन वसाहतीच्या पुनर्विकासासाठी प्रकल्प नियोजन सल्लागार [पी.एम.सी.] नेमण्याचे प्रस्तावित करण्यात आले होते.

८) परंतु सदर निविदा प्रक्रियेमध्ये पुरेसा प्रतिसाद न मिळाल्याने ई-निविदेस वाढीव कालावधी न दिल्यामुळे सदर निविदा प्रक्रिया रद्द करुन प्रकल्प नियोजन सल्लागार नेमण्याकरिता फेरनिविदा काढण्यासाठी प्राधिकरणाने सुधारित ठराव क्र. ६७३२ दि. २९.०३.२०१७ रोजी मंजुरी दिली.

९) मा. सभापती महोदयांनी सदर प्रस्ताव मंजुर होणे, तद्नंतर निविदा काढणे याकरिता बराच कालावधी लागेल म्हणून यापूर्वी सहमती दर्शविलेल्या निम्नतम निविदाकारास स्विकृती दर्शवावी याबाबतचा धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी नव्याने फेर प्रस्ताव प्राधिकरणाच्या आगामी बैठकीत सादर करण्यात आला.

१०) उपरोक्त प्रस्तावास प्राधिकरणाने ठराव क्र. ६८०० दि. १९.१२.२०१८ नुसार मे. संदिप शिक्रे ॲण्ड असोसिएटस् यांची निविदा मान्य करुन त्यांना कार्यादेश देण्याबाबत मंजुरी देण्यात आलेली आहे.

११) त्यानुसार मे. संदिप शिक्रे ॲण्ड असोसिएटस् यांचे सोबत करारपत्र झालेले असून दि.१८/७/२०१९ रोजी कार्यादेश देण्यात आलेले आहेत.

१२) नियुक्त प्रकल्प नियोजन सल्लागारामार्फत सर्वेक्षणाचे काम सुरु करण्यात आले होते. परंतु स्थानिक रहीवाशांच्या विरोधामुळे सर्वेक्षण कामे थांबविण्यात आले.

१३) सदर प्रकल्पाबाबत सविस्तर माहिती मिळावी या दृष्टीकोनातून मा. उपाध्यक्ष / प्राधिकरण, मा. सभापती/ मुंबई मंडळ व मा. मुख्याधिकारी/ मुंबई मंडळ यांच्या उपस्थितीत विविध रहिवाशी संघटनांना प्रकल्प नियोजन सल्लागारामार्फत सादरीकरण सादर करण्यात आले.

१४) विविध रहिवाशी संघटनेच्या पदाधिका-यांनी सर्वेक्षण करणेबाबत सहमती दर्शविल्यानंतर जागेवर सर्वेक्षणाचे काम सुरु करण्यात आले. तथापि, रहिवाशांकडून पुन्हा विरोध झाल्यामुळे सर्वेक्षणाचे काम थांबविण्यात आले. याबाबत स्थानिक पोलीस स्टेशन, गोरेगाव यांना संबंधितांविरोधात तक्रार दाखल करण्यात आली.

१५) यानंतर अनेक वेळा विविध रहिवाशी संघटनेच्या पदाधिका-यांसोबत चर्चा केली व त्यांनी सुचविल्याप्रमाणे उपनिबंधक कार्यालयाकडून मोतीलील नगर मधील नोंदणीकृत सहकारी गृहनिर्माण संस्थांना सर्वेक्षणाबाबत कळविण्यात आले. परंतु पुन्हा रहिवाशी संघटनेच्या पदाधिका-यांनी विरोध दर्शविला.

१६) तद्नंतर दि.२२/११/२०१९ रोजी विविध रहिवाशी संघटनेच्या पदाधिका-यांसोबत बैठक घेण्यात आली. सदर बैठकीत सर्वेक्षण करण्याबाबत विविध रहिवाशी संघटना / समिती यांनी संमती दर्शविली. तसेच दि.२/१२/२०१९ रोजी गणेश मैदान, मोतीलाल नगर-१ येथे मोतीलाल नगर-१,२,३ येथील संपूर्ण रहिवाशांना प्रकल्पाविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याकरीता सादरीकरण करण्याचे ठरविले आहे. तसेच दि.२६/११/२०१९

रोजी महाराष्ट्र टाईम्स, लोकसत्ता, नवभारत, मुंबई मिरर या वर्तमानपत्रातून सादरीकरणाविषयी माहिती प्रसिध्द करण्यात आली आहे.

१७) दि.२२/११/२०१९ रोजी रहिवाशांनी दिलेल्या सहमतीप्रमाणे दि.२५/११/२०१९ रोजी सर्वेक्षणाचे काम चालू केले. परंतु याच रहिवाशी संघटनेच्या पदाधिका-यांनी दि.२६/११/२०१९ रोजी सर्वेक्षणाचे काम पुन्हा बंद पाडले.

१८) दि. ०२.१२.२०१९ रोजी मोतीलाल नगर-१,२,३ येथील रहिवाशांसमोर गणेश मैदान येथे सादरीकरण करण्यात आले व येथील रहिवाशांनी पुनर्वसनाचे काम करणेबाबत व सर्वेक्षण करणेबाबत सहमती दर्शविली आहे.

१९) दि. ०५.१२.२०१९ पासून मोतीलाल नगर -१ येथे Topographical Survey [सर्वे] आणि Socio-economic Survey [सर्वेक्षण] चे काम सुरु करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार टोटल स्टेशनमार्फत मोतीलाल नगर -१ येथे २२६० पैकी ११५८ रहीवाशांचे Socio-economic Survey [सर्वेक्षण] चे काम पूर्ण झालेले असून कोरोना व्हायरस मुळे दि. १८.०३.२०२० पासून काम थांबवीण्यात आलेले आहे.

२०) मोतीलाल नगर - २ व ३ चे काम पुढील टप्प्यात सुरु करण्यात येणार आहे.

****

मुद्दा क्रमांक २६

गोरेगाव, मुंबई येथील सिध्दार्थनगर पत्राचाळींच्या पुनर्विकासाबाबत

१) न.भू.क्र. २६०,२६०/१ ते १००,२६१,२६१/१ ते १०४,२६४,२६४/१ ते २९६,२६५,२६५/१ ते ४०, २६७,२६७/१७ ते २४, २६८[पै], २६८/४५ ते ८६,३४७,३४७/१ ते १६, ३६३, ३६/१ ते ५६ आणि न.भू.क्र.२२, २२/१ ते ९५, २३, २३/१ ते ३२,२४,२४/१ ते ४८ आणि २७[पै.] गोरेगाव व्हिलेज

२) गाळेधारकांचे मालकी तत्त्वावर पुनर्वसन करण्यासाठी निव्वळ १० एकर जमिन [ढोबळ १३.१८ एकर] जमिनीवर पुनर्वसन करण्यासाठी दि. ०८.०२.१९८८ च्या शासन र्निणयाव्दारे र्निणय घेतला.

३) गाळेधारकांनी सह.गृह.संस्था [म.] स्थापन करुन मे. लोखंडवाला इस्टेटस् ॲन्ड डेव्हलपर्स. लि. यांची विकासक म्हणून नेमणूक केली. एकूण १३.१८ एकर जमिनीवर योजनेची अंमलबजावणी प्रगतीवर असतानाच रहिवाशी व विकासक यांचेमध्ये वाद झाला व उपरोक्त वाद मा. न्यायालयात याचिकेव्दारे दाखल झाला.

४) संस्थेने पुर्वीच्या विकासकाची नेमणूक रद्द करुन मे. गुरुआशिष कन्स्ट्रक्शन प्रा.लि. या नवीन विकासकाची नेमणूक केली.

५) तसेच संस्थेने शासनास संपूर्ण ४० एकर जमिनीवर पुर्नविकासासाठी सुधारित प्रस्ताव सादर केला, संस्थेच्या प्रस्तावास प्राधिकरणाने विस्तृत विचार विनिमय करुन ठराव क्र. ६२८० दि. ०१.११.२००७ अन्वये मंजुरी दिली, त्या अनुषंगाने प्रस्तावास शासनाने क्र.११०६/प्र.क्र./५९४/गृनिभू दि.०३.०३.२००८अन्वये मंजुरी दिली आहे.

६) संयुक्त पुर्नविकासासाठी दि. १०.०४.२००८ अन्वये गोरेगाव सिध्दार्थनगर गृहनिर्माण संस्था, विकासक मे. गुरुआशिष कं.प्रा.लि. व म्हाडा यांचेतील त्रिपक्षीय करारनामा झाला आहे.

७) सन २००८ च्या मूळ करारनाम्यानुसार बांधकाम क्षेत्रफळ विभागणी खालीलप्रमाणे :

योजनेचे क्षेत्र चौ.मी.	**पुनर्वसन हिस्सा चौ.मी.**	**म्हाडा हिस्सा चौ.मी.**	**विकासकाचा हिस्सा चौ.मी.**
१	**२**	**३**	**४**
१,६५,८०५.८०	४६,४३१.८० चौ.मी. [एकूण ६७२ गाळे]	१,११,४७६.८२	२,७३,२९२.७७

८) प्रत्यक्ष मोजणीमध्ये योजनेच्या क्षेत्रफळामध्ये वाढ होत असल्याने, मुळ मंजुर व मूळ करारनाम्यातील अटी व शर्तीच्या तरतुदीनुसार दि. ०९.११.२०११ रोजी सुधारीत त्रिपक्षीय करारनामा झाला आहे.

सन २०११ च्या सुधारीत करारनाम्यानुसार बांधकाम क्षेत्रफळ खालीलप्रमाणे :

योजनेचे क्षेत्र चौ.मी.	**पुनर्वसन हिस्सा चौ.मी.**	**म्हाडा हिस्सा चौ.मी.**	**विकासकाचा हिस्सा चौ.मी.**
१	**२**	**३**	**४**
१,९३,५९९.९०	४७,४०२.६० चौ.मी. [एकूण ६७२ गाळे]	एकूण १,४८,१५१.०७	३,५१,५०७.५७

९) उपरोक्त प्रस्तावावर निवासी लेखापरीक्षण विभाग यांचेमार्फत HMNo.RAO/MHAD/Central/Audit/ २०११-१२/ H.M.१५ dt.१९.११.२०११ अन्वये लेखापरीक्षण झाले असून, त्यानंतर ऑडीट मसूदा परिच्छेद (ड्राफट पॅरा) पत्र क्र. रिपोट-१/डीपी-३/ले.प.रि./२०११-१२ दि.२५.०५.२०१२ अन्वये म्हाडाचे २९६.६५ कोटी इतके नुकसान संभवत असल्याचे नमूद केले आहे.

१०) लेखापरीक्षण विभागाच्या अहवालाच्या अनुषंगाने व ड्राफ्ट पॅराच्या अनुषंगाने प्रस्तावाचा आढावा घेऊन प्रस्तावामध्ये काही प्रमाणात सुधारणा करणे आवश्यक असल्याने मा. उपाध्यक्ष/प्रा. तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी/ म्हाडा यांचे मंजूरीने दि.१८/०१/२०१४ रोजी पत्र क्र. CO/MB/REE/६८/२०१४ अन्वये नोटीस जारी करण्यात आली आहे. त्या अनुषंगाने म्हाडा

हिस्सा १,४८,१५१.०७ चौ.मी. ऐवजी २,२८,९६१.१३ चौ.मी. पर्यंत वाढ होऊन प्राप्त होणे अपेक्षित आहे व त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

योजनेचे क्षेत्र चौ.मी.	**पुनर्वसन हिस्सा चौ.मी.**	**म्हाडा हिस्सा चौ.मी.**	**विकासकाचा हिस्सा चौ.मी.**
१	**२**	**३**	**४**
१,९३,५९९.९०	४७,४०२.६० चौ.मी. [एकूण ६७२ गाळे]	२,२८,९६१.१३	२,७१,६६८.३३ चौ.मी.

११) पत्राचाळीच्या पुनर्विकासाच्या कामाचे एकूण १३ सेक्टर मध्ये विभागणी करण्यात आली आहे. म्हाडा हिस्स्यातील सेक्टर ३ मधील एकूण ४ विंगपैकी विंग B, C and D या ३ विंग मधील एकूण ३०६ गाळयांचा म्हाडा सोडत २०१६ मध्ये अंतर्भाव करण्यात आला आहे.

१२) त्रिपक्षीय करारनाम्यानुसार पुनर्विकासाचे कामातील ६७२ लाभार्थ्यांचे पुनर्वसन हिश्याचे काम पूर्ण होईपर्यंत पर्यायी व्यवस्था करण्याची जबाबदारी संबंधित संस्था व विकासक यांची आहे.

१३) विकासकाकडून खालील बाबींची पुर्तता करण्यात आलेली नाही.

a. पुनर्वसन हिस्स्यातील रहिवाश्यांचे थकित भाडे अदा करणे आवश्यक होते ते केले नाही.
b. सेक्टर आर-९ वरील पुनर्वसन हिश्याचे बांधकाम अपूर्ण अवस्थेत आहे.
c. म्हाडा हिश्याचे बांधकाम क्षेत्रफळ पूर्ण केलेले नाही. तसेच, म्हाडा हिस्स्याचा ३०६ सदनिका असलेल्या इमारतीला मुंबई महानगर पालिकेकडून भोगवटा प्रमाणपत्र प्राप्त करुन घेणे आवश्यक होते, ते केले नाही.
d. त्याचप्रमाणे महालेखापालांनी उपस्थित केलेल्या मुद्यानुसार विकासकाने सुमारे ८०,८१०.०६ चौ.मी. अतिरिक्त बांधकाम क्षेत्रफळाचा करारनामा अद्याप म्हाडासोबत केलेला नाही. तसेच म्हाडास प्राप्त होणारे ८०८१०.०६ चौ.मी. अतिरिक्त बांधकाम क्षेत्रफळ म्हाडाच्या हिस्स्यात अंतर्भूत करुन सुधारित नकाशे मुंबई महानगर पालिकेकडून मंजुर करुन घेतले नाही.
e. पुनर्वसन हिस्सा, म्हाडा हिस्सा व विक्री हिस्सा यांच्या प्रगतीचा समतोल करारनाम्यानुसार विकासकाने राखलेला नाही.

१४) वरील नमूद कारणामुळे विकासकाच्या विक्री हिश्यावर दि. २३.०४.२०१५ रोजी स्थगिती देण्यात आली होती. तथापि, विकासकाने उपरोक्त मुद्दयांबाबत कार्यवाही करण्याची हमी दिल्याने सदर स्थगिती प्रथम अंशत: दि. १४.१०.२०१५ व नंतर अंशत: दि. २४.०४.२०१७ रोजी उठविण्यात आली.

१५) संयुक्त पुनर्विकास योजना करारनाम्यानुसार पूर्ण करण्यामध्ये विकासक पूर्णपणे अपयशी ठरल्याचे स्पष्ट झाल्याने दि. २२.११.२०१७ रोजी शासनस्तरावर बैठक घेण्यात आली.

१६) सदर बैठकीत दिलेल्या निर्देशानुसार दि. १०.०४.२००८ चा संयुक्त पुनर्विकासाचा त्रिपक्षीय करारनामा व दि. ०९.११.२०११ चा सुधारित पुनर्विकासाचा त्रिपक्षीय करारनामा रद्द करण्याबाबत व संपूर्ण प्रकल्प विक्री हिश्यासह ताब्यात घेऊन विकासकाच्या 'रिस्क ॲन्ड कॉस्ट' वर पूर्ण करण्यासाठी म्हाडातर्फे विकासकास दि. १२.०१.२०१८ रोजी विधीतज्ज्ञांचा सल्ला घेऊन ३० दिवसांची टर्मिनेशन नोटीस जारी करण्यात आली.

१७) सदर नोटीसच्या अनुषंगाने एकूण ९ विकासकांनी म्हाडाच्या दि. १२.०१.२०१८ च्या नोटीसच्या विरोधात जानेवारी व फेब्रुवारी २०१८ मध्ये मा. उच्च न्यायालयात सदर नोटीसला आव्हान देणा-या याचिका दाखल केल्या.

१८) सदर ९ दाव्यान्वये म्हाडाचे असे निदर्शनास आले की, दि. ०३.११.२०११ चा सुधारित करारानामा व दि. २६.०७.२०११ चे मा. उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी / प्रा. यांचे पत्र याचे आधारे विकासकाने विक्री हिश्यातील ब-याच भूखंडाचे विकास हक्क त्रयस्थ विकासकांना विकला आहे. याबाबतचा विस्त`त अहवाल आर्थिक गुन्हे विभागास म्हाडातर्फे दि. १२.०३.२०१८ च्या पत्रान्वये देण्यात आला असून त्या अनुषंगाने म्हाडाने दि. १३.०३.२०१८ रोजी पहिली खबर ८५/२०१८ अन्वये विकासक मे. गुरुआशिष कन्स्टªक्शन कंपनी प्रा.लि. व त्यांचे संचालक व इतर यांचेविरुध्द आर्थिक गुन्हे विभागाकडे गुन्हा दाखल केला आहे.

१९) तसेच ९ विकासकांनी मा. उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या दाव्याच्या अनुषंगाने म्हाडाने दि. ०३.०४.२०१८ रोजी व तद्नंतर दि. ३१.१०.२०१८ रोजी मा. उच्च न्यायालयात प्रतिज्ञापत्रे दाखल केली असून पुढील सुनावणी चालू आहे. मा. उच्च न्यायालय यांनी दि. २८.०२.२०१८

रोजीच्या आदेशामध्ये "In the mean time, MHADA shall not take any coercive action against any of the plaintiff's in the above suits." असे निर्देश दिले आहेत.

२०) मे. एचडीआयएल यांनी दि. २४.०४.२०१८ रोजीच्या पत्रान्वये म्हाडास व शासनास पत्राचाळ पुनर्विकास प्रकल्प पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने प्रस्ताव सादर केला. सदर प्रस्तावातील माहिती अपूर्ण असल्या कारणाने तसेच प्रस्तावात काही त्रुटी आढळून आल्याने आवश्यक ती माहिती व कागदपत्रांची पूर्तता करणेकरिता मे. एचडीआयएल यांना म्हाडातर्फे दि. २२.०६.२०१८ व दि. ०७.०८.२०१८ रोजीच्या पत्रान्वये माहिती व कागदपत्रांची पूर्तता करण्याकरिता सूचित करण्यात आले. तथापि, मे. एचडीआयएल यांचेकडून काहीही उत्तर प्राप्त झाले नाही. सबब, मे. एचडीआयएल यांचा दि. २४.०४.२०१८ रोजीचा प्रस्ताव अमान्य करण्यात आला.

२१) विकासक मे. गुरुआशिष कं.प्रा.लि. यांनी युनियन बँकेकडून घेतलेल्या कर्जाची परत फेड केली नसल्यामुळे युनियन बँकेने एनसीएलटी मध्ये सदर विकासकाची दिवाळखोरी जाहीर करण्यासाठी दावा दाखल केला होता.

२२) मा. कंपनी लॉ अपिलेट टिªब्युनल, नवी दिल्ली येथे रिझोल्युशन प्रोफेशनल यांनी दाखल केलेल्या दाव्याबाबत दि. १४.१२.२०१८ रोजी अंतिम आदेश म्हाडाच्या बाजूने पारित करण्यात आले आहेत. सदर दावा मा. कंपनी लॉ टिªब्युनल, मुंबई यांच्या दि. ०२.०४.२०१८ रोजीच्या आदेशास अनुसरुन मा. कंपनी लॉ अपिलेट टिªब्युनल, नवी दिल्ली येथे रिझोल्युशन प्रोफेशनल यांनी दाखल केला होता.

२३) सद्य:स्थितीत रिझोल्युशन प्रोफेशनल यांनी मा. सर्वोच्च न्यायालयात अपिल क्र. १२२४८/२०१८ अन्वये दावा दाखल केला आहे.

२४) सदरहू पुनर्विकास प्रक्रियेमध्ये म्हाडाने दि. २६.०७.२०११ रोजी जारी केलेले ना हरकत प्रमाणपत्र व तदनंतर दि. ०९.११.२०११ च्या करारनाम्यान्वये मूळ करारनाम्यामध्ये केलेल्या सुधारणा व या संदर्भात श्री. एस.यु. कामदार, ज्येष्ठ विधीज्ञ यांनी दि. ०८.०३.२०१८ रोजी दिलेले अभिप्राय विचारात घेऊन या प्रकरणी सखोल चौकशी करुन शासनास अहवाल सादर करण्याकरिता श्री. जॉनी जोसेफ, निवृत्त मुख्य सचिव यांची दि. २८.०३.२०१८ च्या शासन निर्णयान्वये नियुक्ती करण्यात आली होती. श्री. जॉनी जोसेफ चौकशी समितीने आपला अहवाल शासनास सादर

केलेला असून, सदर अहवाल उप सचिव, गृहनिर्माण यांच्या दि. १०.०४.२०१९ रोजीच्या पत्रान्वये म्हाडास प्राप्त झाला आहे. सदर अहवालाबाबत शासनाने म्हाडाचे अभिप्राय सादर करण्याचे निर्देशित केले आहे.

२५) भाग-१/प्रकरण-८ समितीचे निष्कर्ष आणि शिफारसी यातील ठळक मुद्दे खालीलप्रमाणे :

अ) दि. १०.०४.२००८ रोजी स्वाक्षरीत करण्यात आलेला त्रिपक्षीय संयुक्त करार

ठळक शिफारस : पत्राचाळ पुनर्वसन प्रकल्पातून म्हाडाने धडा घेण्याची गरज असून प्रकल्प आखणी व अंमलबजावणीतील चुका व दुर्लक्ष टाळण्यासाठी शासनाने म्हाडास धोरणात्मक मार्गदर्शन द्यावे अशी समितीची शिफारस आहे.

ब) उपाध्यक्ष / म्हाडा यांनी प्रकल्पाचे विकासक मे. गुरुआशिष यांना दि. २६.०७.२०११ रोजी दिलेले इरादा स्वरुपातील पत्र

ठळक शिफारस :

१. वरील तरतुदींचे सविस्तर विवेचन पाहता दि. २६.०७.२०११ चे इरादा स्वरुपातील पत्र उपाध्यक्षांना ते निर्गमित करण्याचे अधिकार होते असेच दिसून येते.

२. दि. २७.०७.२००६ च्या राजपत्रान्वये कोणते व्यवहार नोंदविण्यात येऊ नये याची सविस्तर यादी दिली असून सदर बहुतांशी कायदे महसूल विभागाशी संबंधित आहेत. प्रस्तुत यादीत म्हाडाच्या नावे अथवा मालकीच्या असणा-या सर्व मालमत्तांचा समावेश करण्याची गरज असून त्या दृष्टीने नोंदणी कायद्यात अथवा मुद्रांक कायद्यात त्या अनुषंगाने काही त्रुटी असतील तर त्या तातडीने सुधारण्याची अनिवार्य गरज आहे.

क) ठळक शिफारस : मात्र कर्जासाठी ना हरकत देण्यास उपाध्यक्ष यांना पूर्ण अधिकार होते. याबाबत समितीचे दुमत नाही.

ड) ठळक शिफारस : गुरुआशिष यांच्यावर फौजदारी संहितेतील कलमांनुसार कडक कारवाई बाबत ज्येष्ठ विधीज्ञ श्री. कामदार यांनी शिफारस केली असून सदर शिफारसीनुसार म्हाडाने / शासनाने त्या दृष्टीने त्वरीत पावले उचलावी अशी समितीची शिफारस आहे.

इ) म्हाडाचे प्रकल्प राबविताना प्रकल्पावर देखरेख आणि सनियंत्रण ठेवण्यासाठीच्या व्यवस्थेतील त्रुटी आणि विकासक गुरुआशिष यांनी घेतलेला गैरफायदा

ठळक शिफारस :

१. प्रकल्पातील उपरोक्त त्रुटीमुळे प्रकल्पाची अंमलबजावणी निष्फळ झाली आहे ही बाब लक्षात घेता संयुक्त विकासासाठीच्या प्रकल्पाकरिता कठोर व दर्जात्मक सनियंत्रणासाठी, कालबध्द प्रगती अहवालांसाठी आणि त्या अहवालांआधारे पुढील कार्यवाहीची रुपरेषा ठरविण्यासाठी विशिष्ट परिमाणे व जबाबदा-या निश्चित करण्याची गरज असून शासनाने याबाबत म्हाडास मार्गदर्शक तत्वे ठरवून द्यावीत अशी समिती शिफारस करीत आहे.

फ) दि. ०९.११.२०११ रोजी करण्यात आलेला सुधारित त्रिपक्षीय करार

ठळक शिफारस : दरम्यान दि. १२.०१.२०१८ च्या नोटीसीव्दारे उपरोक्त संयुक्त करार रद्द करण्यात आलेला असल्याने मूळ त्रिपक्षीय करारातील सुधारणांबाबत आता प्राधिकरणाची / शासनाची कार्योत्तर मान्यता घ्यावी किंवा कसे याबाबत शासनाने म्हाडास उचित कायदेशीर मार्गदर्शन करावे, अशी समितीची शिफारस आहे.

ग) गुरुआशिष यांनी त्रयस्थ विकासकांना विक्री क्षेत्रातील हस्तांतरीत केलेले विकास अधिकार

ठळक शिफारस : या जमिनीचे मालकी हक्क म्हाडाने कधीही हस्तांतरीत केलेले नसून म्हाडा आपल्या जमिनी केवळ लिझ व्दारे पात्र व्यक्ती / संस्था यांना हस्तांतरित करीत असते. परिणामी,या जमिनीच्या विक्री/ हस्तांतराबाबतचे सर्व व्यवहार हे बेकायदेशीर ठरतात.

२६) भाग-१/प्रकरण-९ धोरणात्मक निर्णयासाठी सूचना यातील ठळक मुद्दे खालीलप्रमाणे :

अ) ठळक शिफारस : भविष्यात म्हाडातर्फे राबविण्यात येणा-या स्वावलंबी अथवा संयुक्त प्रकल्पामध्ये कोणत्याही त्रुटी राहू नयेत याची दक्षता घेण्यासाठी तांत्रिक व आर्थिक क्षेत्रातील सक्षम अशा सल्लागारांच्या शिफारसी म्हाडाने यापुढे विचारात घेण्याची नितांत गरज आहे. विहित प्रक्रिया पूर्ण करुन प्रत्येक महत्त्वांच्या टप्प्यांकरिता सक्षम असे सल्लागार अथवा त्यांचे पॅनेल म्हाडाने तयार करुन त्यांच्या सेवा उपलब्ध करुन घ्याव्यात. प्रत्येक प्रकल्पाच्या आर्थिक स्तरांचा आढावा व त्या अनुषंगाने झालेली पडताळणी होण्याची गरज आहे. या दृष्टीने शासनाने म्हाडास मार्गदर्शक सूचना निर्गमित कराव्यात, अशी समिती शिफारस करत आहे.

ब) ठळक शिफारस : म्हाडातर्फे राबविण्यात येणा-या विकास प्रकल्पाच्या आखणी बरोबरच त्यावर सक्षम आणि डोळस सनियंत्रण कसे राखावे यासाठी शासनाने मार्गदर्शक तत्वे तसेच जबाबदा-या ठरविण्याची नितांत गरज असून त्या दृष्टीने शासनाने त्वरीत कार्यवाही करावी, अशी समितीची शिफारस आहे.

क) ठळक शिफारस : Amendment to The Maharashtra Housing & Area Development (Disposal of Land) Regulation 1981 मधील Clause 10 A.

"Amendment to Rule 44 of the Maharashtra Registration Rules 1961"

"नोंदणी नियम १९६१ च्या नियम ४४ मधील तरतुदी म्हाडाच्या जमिनींकरिता लागू करण्याची गरज असल्याने त्या अनुषंगाने प्रस्तुत यादीत म्हाडा जमिनी / मालमत्तांचाही समावेश करण्यासाठी शासनाने आवश्यक ती सुधारणा नियमात करावी".

"उपरोक्त उल्लेखित कायद्यातील बदलाच्या शिफारसीसंदर्भात संबंधित विभागांमार्फत शासनाने प्रचलित पध्दती अनुसरुन तातडीने संबंधित नियमात सुधारणा करण्यात यावी, अशी समितीची शिफारस आहे".

ड) ठळक शिफारस : म्हाडाच्या दि. २७.०६.२००१ च्या परिपत्रकातील अधिकार प्रदानासंदर्भात काही अधिकार प्रदान प्रकरणी झालेल्या संदिग्धतेबद्दल पुनर्विलोकन करुन उचित दुरुस्ती करण्याची गरज आहे. सदर दुरुस्ती करण्यात यावी, अशी समिती शिफारस करीत आहे.

२७) सद्यस्थितीत मा. सर्वोच्च न्यायालय व मा. उच्च न्यायालय येथे प्रकल्पाशी निगडीत याचिका प्रलंबित आहेत.

२८) मा. उच्च न्यायालयाने दि.२०.११.२०१९ व दि.२२.११.२०१९ रोजी मुख्य अधिकारी / मुंबई मंडळ यांना दि.२७.११.२०१९ रोजी दुपारी १२.०० वा. विकासकांसमवेत / संबंधितांसमवेत बैठक आयोजित करुन पुनर्वसन क्षेत्राचे अंदाजित बांधकाम खर्चाबाबत चर्चा करण्याचे व निर्णय घेण्याचे आदेश पारीत केले. तसेच दि.२९.११.२०१९ रोजी सकाळी १०.०० वा. बैठकीचे इतिवृत्त मा. उच्च न्यायालयात सादर करण्याचे आदेश दिले.

२९) सदर आदेशानुसार मुख्य अधिकारी / मुंबई मंडळ यांच्या अध्यक्षतेखाली दि.२७/११/२०१९ रोजी विकासक / संबंधितांसमवेत बैठक पार पाडली. सदर बैठकीचे इतिवृत्त दि.२९/११/२०१९ रोजी सुनावणीदरम्यान मा. उच्च न्यायालयास सादर करण्यात आले. विकासकांनी गणना केलेले अंदाजे १४२ कोटी रुपये पुनर्वसन क्षेत्राकरीता पुरेसे नसल्याचे, तसेच म्हाडा हिस्सा व रहिवाशांचे भाडे याबाबत विकासकांनी कोणतेही

म्हणणे सादर केले नसल्याचे म्हाडातर्फे वरिष्ठ वकील श्री. जनक द्वारकादास यांनी सुनावणी दरम्यान मा. उच्च न्यायालयासमोर मांडले.

३०) शासन निर्णय क्र. बैठक-२०१६/प्र.क्र.०४/गृनिप दि. १६.०१.२०२० अन्वये पुनर्विकास प्रकल्पामधील मूळ रहिवाशांचे थकित भाडे देणे, त्यांची पुनर्वसनाची प्रक्रिया पूर्ण करणे, म्हाडाच्या सोडतीमधील ३०६ विजेत्यांना सदनिकांचे वितरण करणे या व इतर अनुषंगिक मुद्यांच्या अनुषंगाने सदर प्रकरणातील न्यायप्रविष्ठ बाबी / मा. न्यायालयांचे आदेश विचारात घेऊन, १५ दिवसांमध्ये उपाययोजना सुचविण्यासाठी श्री. जॉनी जोसेफ, सेवानिवृत्त मुख्य सचिव यांची नियुक्ती करण्यात आली.

३१) तथापि, युनियन बँक व इतर बँकांच्या थकित कर्जाप्रकरणी रिसोल्युशन प्रोफेशनल राजेन्द्र के. भुता यांनी मा. सर्वोच्च न्यायालयात दाखल केलेले अपिल मा. सर्वोच्च न्यायालयाने मान्य केले असून दि. १९.०२.२०२० रोजीच्या निर्णयाव्दारे मा. नॅशनल कंपनी लॉ ट्रिब्युनल यांना रिसोल्युशन प्रोफेशनल यांचा अर्ज (I.A. No. २१४३३/२०१८) निकाली काढण्याबाबत आदेशित केले आहे. सदर प्रकरण मा. कंपनी लॉ ट्रिब्युनल, मुंबई येथे प्रलंबित आहे. तसेच, खासगी त्रयस्थ विकासकांनी मा. उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या दाव्यांवर अद्याप सुनावणी चालू असून मा. उच्च न्यायालयाने अंतिम निर्णय दिलेला नाही.

****

मुद्दा क्रमांक २७

आराम नगर 1 आणि 2, वर्सोवा, अंधेरी (प.) येथील म्हाडाच्या वसाहतीचा पुर्नविकास.

म्हाडाची वसाहत आराम नगर विभाग 1 व 2 ही सुमारे 40 एकर जागेवर (आराम नगर 1 व आराम नगर 2) वसलेली असून, उपरोक्त वसाहत CRZ-II ने बाधित आहे. यामध्ये विभाग 1 (147) व विभाग 2 (210) अंतर्गत 357 बैठे गाळे आहेत.

सन-2004 मध्ये आराम नगर मधील 70% रहिवाश्यांनी एकत्र येऊन आराम नगर टेनंट वेल्फेअर असोसिएशन ही संस्था स्थापन केली. म्हाडाला पुनर्विकासाचा प्रस्ताव त्यांचे विकासक मे. इस्ट वेस्ट डेव्हलपर्स यांची नियुक्ती करुन सादर केला. सदर प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आला व शासनाने दि. 13-12-2005 अन्वये सदरच्या पुर्नविकास प्रस्तावास तत्वत: मंजुरी दिली. त्यानंतर म्हाडा प्राधिकरणाने दि. 14-05-2006 रोजी ठराव क्रमाांक 6235 अन्वये आराम नगर टेनंट वेल्फेअर असोसिएशन तसेच संस्थेने नेमलेला विकासक मे. इस्ट वेस्ट डेव्हलपर्स व म्हाडा यांचमध्ये संतुक्त पुर्नविकास प्रकल्प करण्यास मंजुरी दिली. सदर प्राधिकरणाचया ठरावास शासनाने देखील दि. 06-08-2007 रोजी मान्यता दिली. उपरोक्त प्रस्तावामध्ये पुर्नवसन क्षेत्राच्या बांधकामानंतर प्रकल्पाचा खर्च व त्यानंतर उर्वरित बांधकाम क्षेत्रफळामध्ये संस्था / विकासक व म्हाडा यांच्यामध्ये 50%-50% भागीदारी अशाप्रकारे संयुक्त पुर्नविकास योजना मंजुर झाली आहे.

सदरच्या प्रस्तावास पुन्हा काही सुधारणा सुचवून प्राधिकरणाने ठराव क्र. 6286, दि. 22-11-2007 अन्वये मंजुरी दिली. त्यानंतर म्हाडासतरावर संस्था, विकासक व म्हाडा यांचेमध्ये त्रिपक्षीय करारनामा करन्याच्या अनुषंगाने मा. उच्च न्यायालयास प्रारुप करारनामा सादर केला व त्यानंतर मा. उच्च न्यायालयाने मुळ याचिका क्र. 3550/ 91 निकाली काढली. त्यानंतर दि. 02-09-2009 रोजी नोंदणीकृत त्रिपक्षीय करारनामा अंमलात आला.

वरील त्रिपक्षीय करारनामानुसार खालील कार्यवाही करण्यात आली.

A. दि. 07-09-2010 रोजी पुनर्विकास योजनेसाठी अभिन्यास आराखडा मंजुर झाला.

B. दि. 04-07-2011 रोजी योजनेच्या आराखडयांना बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने मंजुरी दिली.

C. बृहन्मुंबई महानगरपालिकेकडून वसाहतीच्या अभिन्यासात चटई क्षेत्र निर्देशांक 1.2 मंजुर झाला.

D. IOD (पुनर्वसन, म्हाडा व विक्री हिस्सा).

E. CRZ-II केंद्रिय पर्यावरण व वनविभागाच्या मंजुरीसाठी प्रस्ताव सादर झाला व तो. दि. 15-02-2011 रोजी मंजुर झाल.

आराम नगर - 1 व 2 च्या वसाहतींच्या अभिन्यास च.क्षे.नि. 1.2 नुसार मंजुर आहे. सदर अभिन्यास विविध आरक्षणे, वेगवेगळया ठिकाणी दाखविण्यात आलेले आहे, जसे की मनोरंजनाचे मैदान, खेळाचे मैदान, शाळा, महापालिकेची चौकी इत्यादी. परंतु हया मंजुर अभिन्यासात उपरोक्त आरक्षणांवर सद्या अस्तित्वातील इमारतींचे बांधकाम आहे. प्रस्तावित योजनेमध्ये बांधकामाची प्रगती व विकास आरक्षणांचे स्थलांतरण यांची सांगड घालून टप्प्या-टप्प्याने कालबध्द कार्यक्रम बनविण्यात येत असलेल्या योजनेमधील आरक्षणे त्यांच्या विकासानंतर टप्प्या-टप्प्याने मनपास हस्तांतरीत करण्यात येतील

मे. दिशा या संस्थेने जनहित याचिका नं. 88/2015 दाखल केली आहे व मा. उच्च न्यायालयामध्ये आराम नगर 1 व 2 वसाहतीमधून जी अनधिकृत बांधकाम झालेली आहेत. ती तोडण्याची मुंबई महानगरपालिकेला निर्देश देण्याबाबत विनंती केली होती. सदरची याचिका मा. उच्च न्यायालयाच्या खंडपिठापुढे (मा. न्यामुर्ती ए. एस. ओक व जी. एस. पटेल यांच्यापुढे) दि. 21-12-2015 रोजी सुनावणीसाठी आली. मा. उच्च न्यायालयाने मुंबई महानगरपालिकेस अनधिकृत बांधकाम तोडण्याचे आदेश दिलेले आहेत. सदरच्या कामी खर्चापोटी म्हाडास मुंबई महानगरपालिकेकडे पैसे भरण्याचे आदेश देण्यात आले होते. मा. उच्च न्यायालय यांच्या आदेशाच्या अनुषंगाने म्हाडाने

आराम नगर - 1 व 2, अंधेरी (प.) येथील बेकायदेशीर अतिक्रमण हटविण्यासाठी एकूण रक्कम रु. 70,00,000/- (रु. सत्तर लाख मात्र) चा भरणा मुंबई महानगरपालिकेस केला आहे. बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने अनधिकृत बांधकाम केलेल्या गाळेधारकांस कलम 351 अन्वये नोटीसा बजावल्या आहेत.

MRTP ACT अंतर्गत व मा. न्यायालयानी दिलेल्या निर्देशानुसार अनधिकृत बांधकामावर महानगरपालिकेतर्पे कारवाई होणे आवश्यक आहे. मुंबई महानगरपालिकेतर्पे दरम्याच्या कालावधीमध्ये दि. 01-03-2016 व दि. 03-03-2016 रोजी काही प्रमाणात कार्यवाही केली व त्यावेळी म्हाडाचे अधिकारी उपस्थित होते. सध्या महानगरपालिकेचे अधिकारी प्रत्यक्ष जागेवर मुळ बांधकामाची मोजमापे घेत आहेत.

वरील प्रमाणे कार्यवाहीसाठी आवश्यक रक्कम म्हाडातर्पे महानगरपालिकेस अदा करण्यात आली असून, निष्कासन कार्यवाहीच्या वेळेस महानगरपालिकेने कळविल्यानुसार संबंधित म्हाडा अधिकारी उपस्थित राहून सर्व प्रकारे सहकार्य करीत आहेत.

दरम्यानाच्या काळात तेथील रहिवाशी श्री. सतिंद्र बात्रा व इतर यांनी सध्या अस्तित्वात असलेली रहिवाश्यांची असोसिएशन व त्यांनी घेतलेले निर्णय त्याच्या विरोधात मा. उच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली होती. सदर याचिकेस अनुसरुन मा. उच्च न्यायालयाने दि. 15-02-2016 रोजी संबंधित असोसिएशनची निवडणूक प्रक्रिया राबविण्याकरीता म्हाडास आदेश दिलेले आहेत. त्या आदेशास अनुसरुन म्हाडामार्फत निवडणूक कामी अधिकाऱ्यांची नेमणूक करुन व निवडणूकी करीता पात्र असलेल्या रहिवाशांची यादी तयार करण्यात आली असून त्यानुसार असोसिएशनची निवडणूक घेण्यात आली. त्यानुसार नविन कार्यकर्त्यांची निवड करण्यात आली आहे.

आराम नगर टेनंट वेल्फेअर असोसिएशनने दि. 07-07-2015 रोजीच्या पत्रानुसार मा. उच्च न्यायालय मुंबई येथील याचिका क्र. WE (L) No. 3574 of 2015 अन्वये दाखल केली असून, पुर्नविकासाकरीता विकासकाची नेमणूक बेकायदा केली

असल्याबाबत नमूद आहे. सदर याचिकेवर त्रिसदस्यीय खंडीपीटापुढे सुनावणी झाली. दि. 15-02-2016 व दि. 25-02-2016 च्या आदेशान्वये संस्थेच्या सदस्यांची पात्रता निश्चित करुन संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांची निवडणूक करण्यात यावी असे आदेश म्हाडास दिले. त्यानुषंगाने संस्थेच्या सदस्यांची पात्रता निश्चित करुन पदाधिकाऱ्यांची निवडणूक घेऊन संस्थेच्या पदाधिकऱ्यांची पदस्थापना झाली. परंतु या बाबतीतील काही सदस्यांना अपात्र केल्यामुळे त्यांनी सदर पात्रतेबाबत व निवडणूकीबाबत मा. उच्च न्यायालयात दावा दाखल केला आहे. सदर दावा सद्यस्थितीत प्रलंबित आहे.

मा. उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी दि. १६/०७/२०१९ रोजीच्या पत्रान्वये निवासी कार्यकारी अभियंता/मुंबई मंडळ यांच्यामार्फत विकासक मे. ईस्ट वेस्ट बिल्डर्स यांस टर्मिनेशन नोटीस जारी केली आहे.

****

मुद्दा क्रमांक २८

मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळा मार्फत कामाची सद्य:स्थिती

मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळामार्फत मुलभुत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविण्याची कामे मुंबई शहर जिल्हयातील 10 विधानसभा मतदार संघ व उपनगर जिल्हयातील 26 विधानसभा मतदार संघ अशा एकुण 36 विधानसभा मतदार संघातील घोषित झोपडपट्टी वसाहतींमध्ये केली जातात . मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळाच्या सन 2019-20 च्या बांधकाम कार्यक्रमात एकुण 15 योजनांचा समावेश आहे. या योजनांपैकी 13 योजना "जिल्हा वार्षिक योजना " म्हणून डी.पी.डी.सी. फंडातून राबविण्यांत येतात उर्वरित योजना शासनाने वा समाजकल्याण विभागा तर्फे उपलब्ध करुन दिलेल्या विशेष निधीतून राबविण्यात येतात.

अ) जिल्हा वार्षिक योजना (डी.पी.डी.सी. पंड)

1) संरक्षण भिंत बांधकाम कार्यक्रम.
2) नागरी दलित वस्ती सुधार योजना.
3) झोपडपट्टी सुधार कार्यक्रम.
4) सौदर्यीकरण योजना.
5) स्मशानभूमी विकास योजना.
6) मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रातील नागरिकांना पुरविण्याच्या सुविधा.
7) खासदार स्थानिक विकास कार्यक्रम
8) आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रम

9) पर्यटन स्थळांचा विकास.

10) नाविन्यपूर्ण योजना / महिला बचत गट / तलावांचे संवर्धन / बोअरवेल

11) भारतरत्न् डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक विकास योजना.

12) अल्पसंख्यांक बहुल नागरी क्षेत्र विकास कार्यक्रम.

13) स्टार शौचालय योजना.

वर नमुद केलेल्या योजनांतर्गत मा. खासदार / मा. आमदार महोदय यांनी सुचविलेली विकास कामेच हाती घेण्यांत येतात व या कामांना मा. जिल्हाधिकारी / शहर जिल्हा / उपनगर जिल्हा या कार्यालयांमार्फत प्रशासकीय मान्यता प्राप्त होते व कार्यान्वयीन यंत्रणा या नात्याने मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळातर्फे विकास कामे केली जातात.

अ) जिल्हा वार्षिक योजना :-

1) संरक्षण भिंत बांधकाम कार्यक्रम :-

मुंबई शहर व उपनगरातील डोंगरावर, डोंगर उतारावर रहाणा-या झोपडपट्टी वसाहतीमध्ये दरडी कोसळुन जिवित व वित्त हानी टाळण्याच्या दृष्टीने राज्य शासनाने सन 1995-96 पासून संरक्षण भिंत बांधकाम कार्यक्रम ही योजना कार्यान्वित केलेली आहे. या योजनेसाठी राज्य शासनामार्फत संपूर्ण निधी जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत उपलब्ध करुन दिला जातो.

मुंबई शहर व उपनगरात ब-याच झोपडपट्टया या डोंगरावर वा डोंगराच्या पायथ्याशी वसलेल्या आहेत. प्रामुख्याने पावसाळयामध्ये डोंगरावरील दरडी कोसळून झोपडपट्टीवासियांची वित्त व जीवीत हानी होण्याची शक्यता असते. सदर दुर्घटना

टाळण्यासाठी डोंगराच्या पायथ्याशी व इतर धोकादायक ठिकाणी संरक्षण भिंतीचे बांधकाम करण्याकरिता जिल्हा नियोजन विकास समितीमार्फत राज्य शासन निधी उपलब्ध करुन देते. मुबई झोपडपट्टी सुधार मंडळामार्फत सदर कामे फक्त 9.50 मी. उंचीपर्यंत करण्यांत येतात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 9 कामांकरीता रु. 249.08 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 249.08 लक्ष खर्चाची 8 कामे पुर्ण झालेली असुन 1 काम रद्द करण्यात आले आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 399 कामांकरीता रु. 7542.33 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 4087.14 लक्ष खर्चाची 299 कामे पुर्ण झालेली असुन 96 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 70 कामांकरीता रु. 1295.66 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे . यांपैकी 11 कामे पूर्ण झालेली असुन 2 कामे प्रगती पथावर आहेत. तसेच 57 कामांची निविदा कार्यवाही करुन कार्यादेश देणे प्रगतीपथावर आहे . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 274 कामांकरीता रु. 7036.62 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे व यापैकी रु . 4136.70 लक्ष खर्चाची 171 कामे पुर्ण झालेली असुन 33 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

2) नागरी दलित वस्ती सुधार योजना :-

जिल्हा वार्षिक योजनेतील विशेष घटक योजनेअंतर्गत राज्य शासनाने केलेल्या आर्थिक तरतुदीमधुन मुंबई शहर व उपनगर जिल्हयातील झोपडपट्टी वसाहतींमध्ये बहूतांशी दलित वस्ती असलेल्या भागांमध्ये मुलभूत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविण्याची कामे या योजनेअंतर्गत केली जातात. सदर कामे ही स्थानिक झोपडीधारकांच्या मागणीनुसार व मा.आमदार महोदयांनी सुचविल्यानुसार केली जातात. हि योजना सन 2004-05 पासून सुरु करण्यांत आलेली आहे.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 78 कामांकरीता रु. 756.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 71 कामे पुर्ण झालेली असुन 7 कामे रद्द करण्यात आली आहेत. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 681 कामांकरीता रु. 4035.86 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 3441.29 लक्ष खर्चाची 653 कामे पुर्ण झालेली असुन 24 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 93 कामांकरीता रु. 1859.40 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 34 कामे पूर्ण आहेत व 59 कामांची ई निविदा कार्यवाही प्रगती पथावर आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 403 कामांकरीता रु. 2998.78 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 1815.04 लक्ष रक्कमेच्या खर्चाची 329 कामे पुर्ण झालेली असुन 55 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

3) <u>झोपडपट्टी सुधार कार्यक्रम :-</u>

ही योजना, जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत सन 2008-09 पासून फक्त् मुंबई शहर जिल्हयामध्ये कार्यान्वित करण्यांत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत मुंबई शहर जिल्हयातील झोपडपट्टी वसाहतीमध्ये मुलभूत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविण्याची कामे अंतर्भूत आहेत.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 327 कामांकरीता रु. 2051.04 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 301 कामे पुर्ण झालेली असुन 18 कामे प्रगती पथावर आहेत व 8 कामे रद्द करण्यात आले आहे.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 151 कामांकरीता रु. 1844.30 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 108 कामे पुर्ण झालेली आहेत व 5 कामे प्रगती पथावर आहेत. उर्वरित 38 कामांसाठी ई निविदा प्रकिया सुरु आहे.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

4) <u>सौदर्यीकरण योजना :-</u>

ही योजना जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत राज्य शासनाकडून उपलब्ध होणा-या निधीतून राबविली जाते. या योजनेअंतर्गत मुंबई उपनगर जिल्हयातील तलावांच्या व बगिच्यांच्या सौदर्यीकरणाची व रस्त्यावरील वाहतूक बेटांच्या सुशोभिकरणाची कामे स्थानिक नागरीकांच्या मागणीनुसार व मा.आमदार महोदयांनी सुचविल्यानुसार केली जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 256 कामांकरीता रु. 2225.32 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता

यापैकी 239 कामे पुर्ण झालेली असुन 10 कामे प्रगती पथावर आहेत व 7 कामे रद्द करण्यात आले आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 1981 कामांकरीता रु. 14917.74 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 12149.67 लक्ष खर्चाची 1931 कामे पुर्ण झालेली असुन 40 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 114 कामांकरीता रु. 1777.48 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे यापैकी 77 कामे पुर्ण आहेत व 5 कामे प्रगती पथावर आहेत. उर्वरित 52 कामांसाठी ई निविदा प्रकिया सुरु आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 1179 कामांकरीता रु. 11116.24 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 6762.70 लक्ष खर्चाची 920 कामे पुर्ण झालेली असुन 96 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

4) **स्मशान भूमि विकास योजना :-**

ही योजना जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत सन 2007-08 पासून फक्त् मुंबई शहर जिल्हयामध्ये कार्यान्वित केलेली आहे. या योजनेअंतर्गत म.न.पा. च्या स्मशानभूमिंच्या विकासाची कामे स्थानिक नागरिकांच्या गरजेनुसार व मा. आमदार महोदयांनी सुचविल्यानुसार केली जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 76 कामांकरीता रु. 609.29 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 71 कामे पुर्ण झालेली असुन 5 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 25 कामांकरीता रु. 429.50 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 23 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

6) <u>मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रातील नागरिकांना पुरविण्याच्या सुविधा</u> :-

सद्य: ही योजना फक्त मुंबई शहर जिल्हयामध्ये राबविण्यांत येते. या योजने अंतर्गत झोपडपट्टी वसाहतीतील नागरिकांना मुलभूत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविण्याची कामे स्थानिक नागरीकांच्या मागणीनुसार व मा. आमदार महोदयांनी सुचविल्यानुसार केली जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 257 कामांकरीता रु. 3365.50 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 238 कामे पुर्ण झालेली असुन 19 कामे प्रगती पथावर आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 628 कामांकरीता रु. 14360.43 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 8828.28 लक्ष खर्चाची 685 कामे पुर्ण झालेली असुन 92 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 304 कामांकरीता रु. 5263.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 127 कामे पूर्ण असुन 177 कामांसाठी ई निविदा प्रकिया सुरु आहे . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 764 कामांकरीता रु. 15868.50 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 7420.78 लक्ष खर्चाची 457 कामे पुर्ण झालेली असुन 110 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

6) खासदार स्थानिक विकास योजना (एम.पी.एल.ए.डी.एस)

या योजनेअंतर्गत शौचालये, पाण्याची व्यवस्था, गटारे, पदपथ, व्यायामशाळा, आरोग्य केंद्रे, बालवाडी, सौदर्यीकरणाची कामे इत्यादी प्रकारच्या मुलभूत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविल्या जातात. या सुविधा स्थानिकांच्या मागणीनुसार व लोकसभा / राज्यसभा सदस्य (खासदार) यांनी सुचविल्यानुसार त्यांच्या निधीअंतर्गत पुरविल्या जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 219 कामांकरीता रु. 2149.90 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 197 कामे पुर्ण झालेली असुन 15 कामे प्रगती पथावर आहेत व 7 कामे रद्द करण्यात आले आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 334 कामांकरीता रु. 3616.92 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 2478.07 लक्ष खर्चाची 290 कामे पुर्ण झालेली असुन 38 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 72 कामांकरीता रु. 950.50 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 37 कामे पूर्ण झाली आहेत व 35 कामांसाठी ई निविदा प्रकिया सुरु आहे . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 130 कामांकरीता रु. 1438.92 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 211.50 लक्ष खर्चाची 39 कामे पुर्ण झालेली असुन 64 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

7) आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रम

या योजनेअंतर्गत शौचालये, पाण्याची व्यवस्था, गटारे, पदपथ, व्यायामशाळा, आरोग्य केंद्रे, बालवाडी, सौदर्यीकरणाची कामे इत्यादी प्रकारच्या मुलभूत नागरी व सामाजिक सुविधा पुरविल्या जातात. या सुविधा स्थानिकांच्या मागणीनुसार व

विधानसभा / विधान परिषद सदस्य (आमदार) यांनी सुचविल्यानुसार त्यांच्या निधीअंतर्गत पुरविल्या जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 353 कामांकरीता रु. 1315.76 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 352 कामे पुर्ण झालेली असुन 1 काम रद्द करण्यात आले आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 1011 कामांकरीता रु. 7180.54 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 8987.23 लक्ष खर्चाची 975 कामे पुर्ण झालेली असुन 24 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 270 कामांकरीता रु. 2508.25 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे. यापैकी 148 कामे झाली आहेत व 54 कामे प्रगती पथावर आहेत. तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 642 कामांकरीता रु. 5145.29 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 2894.40 लक्ष खर्चाची 520 कामे पुर्ण झालेली असुन 72 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

8) <u>पर्यटन स्थळांचा विकास :-</u>

ही योजना, जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत सन 2010-11 पासून मुंबई उपनगर जिल्हयामध्ये व सन 2018-19 पासून मुंबई शहर जिल्हयांमध्ये कार्यान्वित करण्यांत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत पर्यटन स्थळाकडे जाणारे जोडरस्ते, उद्याने, दिशादर्शक, फलक, वाहनतळ, पर्यटकांसाठी पाणी पुरवठा, विद्युतीकरण, वस्तु संग्रहालये, क्रिडा सुविधा व अन्य् सोयी सुविधा करण्यासाठी निधी दिला जातो.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 17 कामांकरीता रु. 399.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 16 कामे पुर्ण झालेली असुन 1 काम रद्द करण्याचे प्रस्तावित आहे. तसेच मुंबई

उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 44 कामांकरीता रु. 1680.80 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 197.00 लक्ष खर्चाची 16 कामे पुर्ण झालेली असुन 25 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 9 कामांकरीता रु. 230.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 4 कामे पूर्ण असुन 5 कामे प्रगती पथावर आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 30 कामांकरीता रु. 606.56 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 9 कामे पूर्ण व 12 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

10) **नाविन्यपूर्ण योजना व महिला बचत गट / कूपनलिका**

ही योजना, जिल्हा वार्षिक योजने अंतर्गत सन 2010-11 पासून मुंबई उपगनर जिल्हयामध्ये व 2018-19 पासून मुंबई शहरात कार्यान्वित करण्यांत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत मुंबई उपनगर जिल्हयात कूपनलिका, कलवर्ट व महिला बचत गट भवन बांधणे इत्यादी कामे अंतभूर्त आहेत.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 5 कामांकरीता रु. 199.73 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु. 149.40 लक्ष खर्चाची 5 कामे पुर्ण झालेली आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 8 कामांकरीता रु. 664.80 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 3 काम प्रगती पथावर आहे.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 2 कामांकरीता रु. 50.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता व यापैकी दोन्ही कामे पूर्ण झालेली आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 21 कामांकरीता रु. 324.14 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 4 कामे पूर्ण व 8 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

11) **भारतरत्न् डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक विकास योजना.**

या योजनेअंतर्गत झोपडपट्टी वसाहतींमध्ये बहुतांशी दलित वस्ती असलेल्या भागांमध्ये मुलभुत नागरी उदा . रस्ते, पायवाटा व गटारे व सामाजिक सुविधा उदा . समाजमंदिर, वाचनालय, व्यायामशाळा व खुले शेड इत्यादी बांधण्याची कामे केली जातात.

या योजने अंतर्गत सन 2018-19 मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 32 कामांकरीता रु. 150.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 32 कामे पूर्ण झालेली आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 40 कामांकरीता रु.721.66 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 361.21 लक्ष खर्चाची 30 कामे पुर्ण असुन 6 कामे प्रगती पथावर आहे.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 20 कामांकरीता रु. 54.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे . यापैकी 13 कामे प्रगती पथावर आहेत व 7 कामांसाठी निविदा प्रकिया सुरु आहे . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 105 कामांकरीता रु. 1462.30 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी रु . 259.00 लक्ष खर्चाची 21 कामे पूर्ण झालेली असुन 19 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

12) **अल्पसंख्यांक बहुल नागरी क्षेत्र विकास कार्यक्रम.**

ही योजना, जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत सन 2019-20 पासून मुंबई शहर व उपनगर जिल्हयामध्ये कार्यान्वित करण्यांत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत झोपडपट्टी वसाहतींमध्ये बहुतांशी अल्पसंख्यांक दलित वस्ती असलेल्या भागांमध्ये मुलभुत

नागरी उदा . रस्ते, पायवाटा व गटारे व सामाजिक सुविधा उदा . समाजमंदिर, वाचनालय, व्यायामशाळा व खुले शेड इत्यादी बांधण्याची कामे केली जातात.

सन 2019-20 मध्ये मुंबई शहर जिल्हयासाठी डी.पी.डी.सी मार्फत 15 कामांकरीता रु. 55.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला आहे व 15 कामे पूर्ण झालेली आहेत . तसेच मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी एकुण 55 कामांकरीता रु. 792.00 लक्ष रक्कमेचा निधी मंजुर करण्यात आला होता यापैकी 13 कामे पूर्ण व 31 कामे प्रगती पथावर आहेत.

सन 2020 - 21 या आर्थिक वर्षाकरीता सदर योजने अंतर्गत अद्याप निधी मंजुर झालेला नाही.

****

मुद्दा क्रमांक २९

म्हाडा नियोजन प्राधिकरण

महाराष्ट्र शासनाच्या नगरविकास विभागातर्फे शासन अधिसूचना क्र.TPB/315/CR/51/2015/UD-1 दि.23.05.2018 अन्वये म्हाडास नियोजन प्राधिकरणाचे अधिकार प्रदान करण्यात आले आहेत. या अधिकारांतर्गत म्हाडा प्रधानमंत्री आवास योजना राबविण्यासाठी स्वत: नियोजन प्राधिकरण म्हणून काम करणार आहे. तसेच बृहन्मुंबई क्षेत्रामध्ये असलेल्या म्हाडास 114 अभिन्यासांकरीता म्हाडा नियोजन प्राधिकरण म्हणून काम पाहणार आहे. नियोजन प्राधिकरणाचे अधिकार म्हाडास दिल्यामुळे म्हाडा वससाहतींचा रखडलेला पुर्नविकास जलद गतीने होऊ शकेल. तसेच परवडणाऱ्या घरांची निर्मिती मुबलक प्रमाणत होणे शक्य होईल.

म्हाडामध्ये याकरीता ०३ स्वतंत्र कक्ष स्थापन करण्यात आला असून त्यांची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे आहे.

म्हाडामध्ये याकरीता ०३ स्वतंत्र कक्षांची स्थापना करण्यात आली असून त्यांची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे आहे.

१. प्रधानमंत्री आवास योजना,

२. अभिन्यास कक्ष

३. बृहन्मुंबई इमारत प्रस्ताव परवानगी कक्ष

याप्रमाणे इमारत परवानगीचे काम म्हाडामध्ये सुरु करण्यांत आले आहे. इमारत प्रस्ताव परवानगी कक्षाकडे अदयापर्यंत वेगवेगळे सुमारे १०१३ प्रस्ताव प्राप्त झाले असुन त्यापैकी १००४ प्रस्तावांना मंजूरी देण्यांत आली आहे. म्हाडातर्फे जलद गतीने काम होण्याकरिता म्हाडा प्रशासन प्रयत्नशिल आहे. बृहन्मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रातील कामे जलद गतीने व पारदर्शक कारभारासाठी संपूर्ण प्रक्रिया संगणकीय प्रणालीव्दारे सुरु करण्यांत आली आहे.

म्हाडा नियोजन प्राधिकरण
(प्रधानमंत्री आवास योजना)

सन 2022 पर्यंत देशातील प्रत्येकाला हक्काचे घर उपलब्ध करुन देण्याच्या अनुषंगाने केंद्र सरकारने प्रधानमंत्री आवास योजना - सर्वांसाठी घरे ही योजना सुरु केलेली आहे. प्रधानमंत्री आवास योजनेस आवश्यक ती व्यापकता व गती येण्यासाठी शासनाने अभियाना खालील 04 घटक खालील पध्दतीने राबविण्याचे योजिले आहे.

1. जमिनीचा साधनसंपत्ती म्हणून वापर करुन त्यावील झोपड्यांचा "आहे तेथेच पुर्निकास करणे."
2. आर्थिकदृष्टया दुर्बल आणि अल्प उत्पन्न घटकांसाठी परवडणाऱ्या घरांची निर्मिती करणे.
3. खाजगी जमीन मालक व म्हाडा यांच्यातील संयुक्त भागिदारीच्या माध्यमातून परवडणाऱ्या घरांची निर्मिती करणे.
4. अर्थिकदृष्टया दुर्बल घटकातील लाभार्थ्यांना व्यक्तिगत स्वरुपात घरकुल बांधन्यास अनुदान देणे.

महाराष्ट्र शासनाच्या नगरविकास विभागातर्पे शासन अधिसूचना क्र TPB 315/CR/51/2015/UD-I दि. 23/05/2018 अन्वये म्हाडास नियोजन प्राधिकरणाचे अधिकार प्रदान करण्यात आले आहेत. या अधिकारांतर्गत म्हाडा प्रधानमंत्री आवास योजना राबवण्यासाठी स्वत: नियोजन प्राधिकरण म्हणून काम करत आहे.

सदर नियोजन प्राधिकरण कक्षाची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे आहे.

१. अभिन्यास मंजुरी कक्ष / प्रधानमंत्री आवास योजना / प्रा/ म्हाडा.

२. बांधकाम परवानगी कक्ष / प्रधानमंत्री आवास योजना / प्रा/ म्हाडा

उपरोक्त कक्षांमार्फत अभिन्यास मंजुरी व बांधकाम परवानगीचे काम म्हाडा मध्ये सुरु करण्यात आले आहे. उपरोक्त चार घटाकांपैकी घटक क्र.2 व 3 करीताचे केंद्र शासनाकडून DPR सहीत योजनेला मंजुरी प्राप्त झाल्यानंतर प्रस्ताव नियोजन

प्राधिकरण म्हाडाकडे अभिन्यास मंजुरी व बांधकाम परवानगीकरीता सादर होतात. त्या अनुषंगाने अभिन्यास मंजुरी व बांधकाम परवानगी कक्ष / पीएमएवाय / प्रा यांचेकडे अद्यापर्यंत 60 प्रस्ताव प्राप्त झाले आहेत. यापैकी 36 प्रस्तावांना बांधकाम परवानगी जारी करण्यात आली आहे, 3 प्रकल्पांचे प्रस्ताव मंजुरीकरीता सादर करण्याच्या अंतिम टप्प्यात आहेत. उर्वरित प्रस्तावांबाबत छाननी शुल्क प्राप्त झाल्यानंतर तसेच प्रस्तांवासंबंधित त्रुटींची पुर्तता झाल्यानंतर अभिन्यास मंजुरी व बांधकाम परवानगीविषयी पुढील कार्यवाही करण्यात येईल. म्हाडातर्पे जलतगतीने काम होण्याकरीता प्रशासन प्रयत्नशील आहे. तसेच संपुर्ण प्रक्रिया संगणकीय प्रणालीद्वारे करण्यासाठी कार्यवाही सुरु आहे.

****